

Regeringens proposition

2005/06:27

Leveranssäkra elnät

Prop.
2005/06:27

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 6 oktober 2005

Göran Persson

Mona Sahlin
(Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Förslagen i propositionen syftar till att skapa drivkrafter för en leveranssäker elöverföring och undvika att framtida svåra väderförhållanden leder till allvarliga konsekvenser.

Ett lagstadgat funktionskrav föreslås. Funktionskravet innebär att oplanerade avbrott i elöverföringen inte får överstiga tjugofyra timmar. Kravet föreslås inte gälla vid händelser av exceptionell karaktär. Om funktionskravet i ett enskilt fall skulle få orimliga konsekvenser, bör det vara möjligt att få dispens.

Regeringen föreslår även en i lag reglerad skyldighet för nätföretag att betala ersättning till elanvändare vid långvariga oplanerade elavbrott som inte orsakats av händelser av exceptionell karaktär. Elanvändare skall ha rätt till en schabloniserad ersättning vid avbrott som varar minst tolv timmar. Ju längre avbrottet varar, desto högre blir ersättningen. Förslaget innehåller regler om minimi- och maximinivåer för ersättningen. Enligt förslaget skall avbrottsersättning avräknas från eventuellt skadestånd enligt andra bestämmelser. Skyldigheten att betala ersättning bör kunna jämkas i vissa fall.

Nätföretag föreslås också bli skyldiga att ta fram underlag för bedömningen av risker och behovet att åtgärda brister i elnätet.

En förenkling föreslås i fråga om möjligheten för nätföretag att i egen regi producera el i syfte att ersätta utebliven el vid elavbrott.

Bestämmelserna om funktionskravet föreslås träda i kraft den 1 januari 2011, övriga bestämmelser den 1 januari 2006.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	4
2	Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).....	5
3	Ärendet och dess beredning.....	12
4	Bakgrund och gällande rätt.....	13
4.1	Tidigare förslag och åtgärder för att öka leveranssäkerheten	13
4.2	Nuvarande regler om elöverföringens kvalitet	15
4.3	Nuvarande regler om ersättning vid elavbrott	16
4.4	Beredskapsfrågor	19
5	Regler om avbrottsersättning i andra länder.....	19
6	Drivkrafter för att säkerställa en leveranssäker elöverföring	21
7	Krav på elöverföringen.....	22
7.1	Högst tjugofyra timmars elavbrott	22
7.2	Tekniska krav på elnätet	27
8	Ersättning vid elavbrott	29
8.1	Skyldighet att betala ersättning till elanvändare vid långvariga elavbrott	29
8.2	Avbrottsersättningens storlek.....	33
8.3	Jämkning av avbrottsersättning.....	37
8.4	Reklamation och avräkning från skadestånd	38
8.5	Regressrätt.....	42
9	Underlag för att åtgärda brister i elnätet m.m.....	44
9.1	Risk- och sårbarhetsanalys.....	44
9.2	Åtgärdsplan	46
9.3	Rapportering av elavbrott	47
9.4	Information till elanvändarna.....	48
9.5	Tvångsförvaltning av elnät	48
10	Nätföretags produktion av reservkraft vid elavbrott	49
11	Bemyndigande avseende uppgifter om elens ursprung	51
12	Ikraftträdande	52
13	Genomförande och finansiering	54
14	Konsekvensanalys	54
15	Författningskommentar	56

Bilaga 1	Sammanfattning av Energimarknadsinspektionens rapport.....	63
Bilaga 2	Energimarknadsinspektionens lagförslag.....	69
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna.....	74
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag.....	75
Bilaga 5	Lagrådets yttrande.....	81
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 6 oktober 2005.....	87
	Rättsdatablad.....	88

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).

2 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857)

dels att 3 kap. 1 a och 9 §§, 8 kap. 12 § samt 13 kap. 5 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas tretton nya paragrafer, 3 kap. 9 a–9 e §§ och 10 kap. 9–16 §§, samt närmast före 3 kap. 9 c § och 10 kap. 9 § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 a §¹

En juridisk person som bedriver nätverksamhet får inte bedriva produktion av eller handel med el.

Utan hinder av första stycket får produktion av el bedrivas tillsammans med nätverksamhet av samma juridiska person, om produktionen

1. uteslutande är avsedd att täcka nätförluster, eller
2. sker i *mobila* reservkrafttaggregat som är avsedda för tillfälligt bruk vid elavbrott.

9 §²

Den som har nätkoncession är skyldig att på skäligena villkor överföra el för annans räkning.

Överföringen av el skall vara av god kvalitet.

En nätkoncessionshavare är skyldig att avhjälpa brister hos överföringen i den utsträckning kostnaderna för att avhjälpa bristerna är rimliga i förhållande till de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten, får meddela närmare föreskrifter om god kvalitet på överföringen av el.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka krav som skall vara uppfyllda för att överföringen av el skall vara av god kvalitet.

¹ Senaste lydelse 2005:404.

² Senaste lydelse 2002:121.

9 a §

Om inte strängare krav följer av 9 § andra och tredje styckena eller av föreskrifter som meddelats med stöd av 9 § fjärde stycket, skall en nätkoncessionshavare se till att avbrott i överföringen av el till en elanvändare aldrig överstiger tjugofyra timmar.

Första stycket gäller inte om koncessionshavaren visar att avbrottet beror på ett hinder utanför koncessionshavarens kontroll som koncessionshavaren inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följder koncessionshavaren inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

9 b §

Nätmyndigheten får i det enskilda fallet ge dispens från kravet i 9 a § i en del av ett koncessionsområde om

- 1. kravet är oskäligt betungande med hänsyn till koncessionshavarens ekonomiska situation, eller*
- 2. det finns synnerliga skäl.*

Dispens får ges i sammanlagt högst tre år.

Underlag och information om leveranssäkerhet*9 c §*

Den som bedriver nätverksamhet med stöd av nätkoncession för linje med en spänning som understiger 220 kilovolt eller nätkoncession för område skall årligen upprätta

- 1. en risk- och sårbarhetsanalys avseende leveranssäkerheten i elnätet, och*
- 2. en åtgärdsplan som visar hur leveranssäkerheten i det egna elnätet skall förbättras.*

Risk- och sårbarhetsanalysen

och åtgärdsplanen skall ges in till den myndighet som regeringen bestämmer.

9 d §

Den som bedriver nätverksamhet med stöd av nätkoncession för linje med en spänning som understiger 220 kilovolt eller nätkoncession för område skall informera elanvändarna om leveranssäkerheten i elnätet och om rätten till avbrottsersättning och skadestånd enligt 10 och 11 kap.

9 e §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. innehåll i och offentliggörande av analyser och åtgärdsplaner enligt 9 c §,

2. information till elanvändarna enligt 9 d §, och

3. skyldighet att rapportera elavbrott till den myndighet som regeringen bestämmer.

8 kap.

12 §³

Elleverantörer skall på eller i samband med fakturor avseende försäljning av el och i reklam som vänder sig till elanvändare lämna uppgift om

1. varje enskild energikällas andel av den genomsnittliga sammansättning av energikällor som använts för att framställa den el som elleverantören sålde under närmast föregående kalenderår, och

2. den inverkan på miljön i form av utsläpp av koldioxid samt den mängd kärnbränsleavfall som framställningen av den försålda elen har orsakat.

Om elleverantören har köpt el på en elbörs eller importerat den från företag som är belägna utanför Europeiska unionen får uppgifterna enligt första stycket 1 baseras på uppgifter som elbörsen eller företagen tillhandahållit.

De uppgifter som anges i första stycket 2 får lämnas genom hänvisning till referenskällor som är tillgängliga för allmänheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter

³ Senaste lydelse 2005:404.

om hur sådana uppgifter som avses i första–tredje styckena skall beräknas och redovisas för elanvändarna.

10 kap.

Avbrottsersättning

9 §

Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i 10–15 §§ är till nackdel för elanvändare är utan verkan mot dem.

Avbrottsersättning enligt 10–13 §§ skall avräknas från skadestånd som enligt andra bestämmelser i denna lag eller annan lag betalas på grund av samma elavbrott.

10 §

Om överföringen av el avbryts helt under en sammanhängande period om minst tolv timmar har elanvändaren rätt till avbrottsersättning.

Elanvändaren har inte rätt till avbrottsersättning om

1. avbrottet beror på elanvändarens försummelse,

2. överföringen av el avbryts för att vidta åtgärder som är motiverade av elsäkerhetsskäl eller för att upprätthålla en god drift- och leveranssäkerhet och avbrottet inte pågår längre än åtgärden kräver,

3. avbrottet är hänförligt till ett fel i en koncessionshavares ledningsnät och felet beror på ett hinder utanför den koncessionshavarens kontroll som koncessionshavaren inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följder koncessionshavaren inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit, eller

4. avbrottet är hänförligt till ett fel i ett ledningsnät vars ledningar har en spänning om 220 kilovolt eller mer.

11 §

Avbrottsersättning skall betalas av den som har koncession för det elnät till vilket elanvändaren är direkt ansluten.

12 §

När avbrottsersättning beräknas skall en period med avbruten överföring av el (avbrottsperiod) anses avslutad vid den tidpunkt då avbrottet upphört, om överföringen därefter har fungerat oavbrutet under de närmast följande två timmarna.

Avbrottsersättningen skall för en avbrottsperiod om minst tolv timmar och högst tjugofyra timmar betalas med 12,5 procent av elanvändarens beräknade årliga nätkostnad, dock lägst 2 procent av prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring avrundat till närmast högre hundratal kronor.

Om avbrottsperioden är längre än tjugofyra timmar skall för varje därefter påbörjad tjugofyratimmarsperiod ytterligare ersättning betalas med 25 procent av elanvändarens beräknade årliga nätkostnad, dock lägst 2 procent av prisbasbeloppet avrundat till närmast högre hundratal kronor.

Avbrottsersättningen skall för en avbrottsperiod uppgå till högst 300 procent av elanvändarens beräknade årliga nätkostnad.

13 §

Om skyldigheten att betala avbrottsersättning är oskäligt betungande med hänsyn till de ekonomiska förhållandena hos den som är ersättningsskyldig enligt 11 § eller den som slutligt skall betala ersättningen enligt 16 §, får ersättningen jämkas efter vad som är skäligt.

14 §

Den som är ersättningsskyldig enligt 11 § skall betala avbrottsersättningen till elanvändaren utan oskäligt dröjsmål och aldrig senare än sex månader från utgången av den månad då den ersättningsskyldige fick eller borde ha fått kännedom om avbrottet.

Den ersättningsskyldige skall betala ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635), om betalning inte sker i rätt tid.

15 §

Om elanvändaren trots bestämmelserna i 14 § inte har fått avbrottsersättning och inte har gjort anspråk på ersättning från den ersättningsskyldige inom två år från det att avbrottet upphörde, går rätten till ersättning förlorad.

16 §

Den som är ersättningsskyldig enligt 11 § har, i den mån avbrottet är hänförligt till ett fel i en annan koncessionshavares ledningsnät, rätt att från den koncessionshavaren få ersättning för det som enligt 10–13 §§ har betalats till elanvändaren.

13 kap.*5 §⁴*

Beslut av nätmyndigheten enligt 2 kap. 18–20 §§, 3 kap. 3, 6–8, 11, 14 och 15 §§, 4 kap. 6, 7 och 10 §§, 8 kap. 4 a § samt 12 kap. 8 och 11 §§, beslut av en tillsynsmyndighet enligt 12 kap. 2–4 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning till den som enligt 8 kap. 2 § beordrats öka eller minska produk-

Beslut av nätmyndigheten enligt 2 kap. 18–20 §§, 3 kap. 3, 6–8, 9 b, 11, 14 och 15 §§, 4 kap. 6, 7 och 10 §§, 8 kap. 4 a § samt 12 kap. 8 och 11 §§, beslut av en tillsynsmyndighet enligt 12 kap. 2–4 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning till den som enligt 8 kap. 2 § beordrats öka eller minska produk-

⁴ Senaste lydelse 2005:404

tionen av el får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

tionen av el får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen får meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011 i fråga om 3 kap. 9 a § och i övrigt den 1 januari 2006.

2. Bestämmelserna i 10 kap. om avbrottsersättning gäller inte för den period av ett elavbrott som har inträffat före den 1 januari 2006. Däremot skall bestämmelserna tillämpas på ett sådant elavbrott för den period av avbrottet som ligger efter den 31 december 2005, om avbrottet härefter varat i minst tolv timmar.

År 2001 uppdrog regeringen åt generaldirektören för Elsäkerhetsverket att utreda och föreslå åtgärder för att minska antalet elavbrott som uppkommer till följd av störningar i överförings- och distributionsnäten och minimera konsekvenserna av elavbrotten. De förslag som då presenterades ledde bl.a. till att elbranschen åtog sig att genomföra frivilliga åtgärder för att minska elnätets känslighet för svåra väderförhållanden och begränsa konsekvenserna av elavbrott.

Regeringen uppdrog den 3 februari 2005 åt Energimarknadsinspektionen inom Statens energimyndighet att föreslå åtgärder för att säkerställa en driftsäker elöverföring. I uppdraget ingick bl.a. att lämna förslag till funktionskrav som skall ställas på eldistributionen, att överväga om nätföretagen skall utföra risk- och sårbarhetsanalyser och att föreslå regler för ersättning till elanvändare som drabbas av långvariga elavbrott.

Energimarknadsinspektionen redovisade huvuddelen av sitt uppdrag i delrapporten En leveranssäker elöverföring. Rapporten överlämnades den 29 april 2005 till regeringen (Regeringskansliets dnr M2005/2950/E). Rapporten har remissbehandlats. Den har också behandlats vid ett remissmöte på Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet den 10 juni 2005. En sammanfattning av rapporten finns i *bilaga 1*. Energimarknadsinspektionens lagförslag finns i *bilaga 2*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig på Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet (dnr M2005/2950/E).

Lagrådet

Förslaget har granskats av Lagrådet. Lagrådsremissens lagförslag återges i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande återges i *bilaga 5*. Lagrådets synpunkter och de ändringar som med anledning av dessa har gjorts i förslaget behandlas i avsnitten 8.2, 8.3, 8.4, 10, 12 och författningskommentaren. Regeringen har med ett undantag följt Lagrådets förslag och synpunkter. I förhållande till lagrådsremissen har också gjorts några mindre ändringar i lagtexten, huvudsakligen av redaktionell natur.

Bemyndigandet i 8 kap. 12 § ellagen

I propositionen Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas, m.m. (prop. 2004/05:62), föreslogs att det i 8 kap. 12 § ellagen skulle införas nya bestämmelser om angivande av elens ursprung. Enligt vad som framgår av propositionens allmänmotivering och författningskommentar avsåg regeringen att ett bemyndigande skulle föras in i 8 kap. 12 § fjärde stycket. Till följd av ett förbiseende fanns emellertid bemyndigandet inte med i det förslag till lagtext som propositionen innehöll. Den lag som senare utfärdades innehåller därför inte heller något sådant bemyndigande, se lag (2005:404) om ändring i ellagen (1997:857).

I denna proposition föreslås att bemyndigandet införs i 8 kap. 12 §. Bemyndigandet fanns med i den lagrådsremiss som föregick propositionen 2004/05:62 och har granskats av Lagrådet.

4.1 Tidigare förslag och åtgärder för att öka leveranssäkerheten

Driftsäkerheten i elöverföringen och konsekvenserna av långvariga elavbrott har på senare år fått stor uppmärksamhet.

2001 års utredning om ökad leveranssäkerhet

Den utredning som generaldirektören för Elsäkerhetsverket gjorde 2001 resulterade i rapporten Åtgärder för ökad leveranssäkerhet (Regeringskansliets dnr N2001/6228/ESB). I rapporten föreslog utredaren flera åtgärder för att höja driftsäkerheten i elnäten och minska konsekvenserna av elavbrott.

För att underlätta för elanvändarna föreslogs bättre information till kunder, media, kommuner och länsstyrelser före och under avbrott samt ett utvecklat störstörningssamarbete mellan nätföretagen. För att skapa starkare drivkrafter för ledningsombyggnader och andra förebyggande åtgärder föreslogs att en standardhöjning av ledningsnätets oväders känsliga delar skulle genomföras inom tio år. Vidare föreslogs att ett bidrag med högst 14 000 kronor per kilometer ledning skulle införas för den merkostnad som skulle uppkomma för elnätföretagen genom en tidigareläggning av ledningsombyggnader. Bidraget skulle finansieras med en leveranssäkerhetsavgift på 0,1 öre per kilowattimme i tio år.

Slutligen föreslogs en i ellagen reglerad rätt till ersättning för avbrott som varar mer än tolv timmar. Förslaget innebar en ersättning med fasta kronor enligt följande.

- 500 kronor om avbrottet varar 12–24 timmar
- 1 000 kronor om avbrottet varar 24–48 timmar
- 3 000 kronor om avbrottet varar 48–72 timmar
- 6 000 kronor om avbrottet varar mer än 72 timmar

Elbranschen genomförde frivilliga satsningar för att göra elnäten mindre känsliga för svåra väderförhållanden och för att minska konsekvenserna av de elavbrott som ändå inte kan undvikas. Branschen åtog sig att intensivifiera röjningen av träd i de mest avbrottsdrabbade nätområdena på landsbygden och att bygga om de drabbade ledningssträckorna. Arbetet beräknades ta tjugo år och kosta 10–15 miljarder kronor. Ett stort antal nätföretag åtog sig också att på frivillig väg ekonomiskt kompensera de elanvändare som drabbas av elavbrott. I propositionen Energimarknader i utveckling – bättre regler och tillsyn (prop. 2001/02:56) ansåg regeringen att de frivilliga åtagandena, bl.a. goodwill-ersättningar, som gjordes av ett mycket stort antal företag, var tillräckliga för att åtgärda elavbrotten. Regeringen fann då att det inte var nödvändigt att slå fast något krav på en särskild avgift vid elavbrott. Regeringen anförde samtidigt att det var viktigt att branschens frivilliga åtgärder följdes upp och att de frivilliga insatserna fick genomslag vid kommande vintrars snöoväder genom bättre information till de elanvändare som drabbas, snabbare avhjälpning av felen och framför allt att färre elanvändare drabbas av elavbrott.

Under 2002 och 2003 inträffade flera besvärliga snöoväder som orsakade att många elanvändare blev utan el. I början av 2004 beslutade nätföretagen därför att fördubbla takten i ombyggnadsarbetet. Investeringarna i bättre nät och ledningar skulle nu genomföras inom tio år och i de mest utsatta lägena inom fem år.

Statens energimyndighet har på regeringens uppdrag årligen följt upp nätföretagens åtgärder mot elavbrott. Energimyndigheten har konstaterat att de första årens ombyggnader genomförts som planerat och att nätföretagen nu röjer ledningsgatorna i genomsnitt vart fjärde till femte år mot tidigare vart sjätte till åttonde år. Även informationen och förmågan att hantera störningar har förbättrats. År 2001 fanns det cirka 57 000 kilometer oisolerade 10–20-kilovolts luftledningar som gick genom skog. I slutet av år 2003 hade drygt 6 000 kilometer av dessa ledningar bytts ut mot antingen jordkabel, isolerad luftledning eller hängkabel.

Utvecklingen under senare år

Regeringen har noga följt frågan om leveranssäkerhet. Genom ändringar i ellagen har leveranssäkerheten satts i fokus. De bestämmelser som har införts innebär att överföringen av el skall vara av god kvalitet och att nätföretagets sätt att bedriva verksamheten skall vara en del i bedömningen av nättariffens skälighet.

Affärsverket svenska kraftnät har haft regeringens uppdrag att fördjupat beskriva möjligheterna att förbättra elsystemets robusthet för att förstärka elförsörjningen. I uppdraget ingick att belysa vilka baskrav som kan ställas på elförsörjningen och hur sådana krav bör formuleras. Svenska kraftnäts utredning redovisades den 16 december 2002 i rapporten Ett robust elförsörjningssystem (Regeringskansliets dnr N2002/12170/ESB) och innehöll förslag till branschrekommendationer avseende baskrav för region- och lokalnät, redovisning av avbrottsstatistik och förslag till vidare utredningar. Förslaget har resulterat i flera insatser inom branschen, bl.a. en rapport om planeringsmål för leveranssäkerhet i region- och lokalnät.

Statens energimyndighet har haft i uppdrag att, i samråd med Elsäkerhetsverket, följa elbranschens satsningar för att minska elnätets känslighet för svåra väderförhållanden och begränsa konsekvenserna av elavbrott.

Ansvarig minister träffar regelbundet företrädare för branschen för att diskutera frågor om leveranskvalitet och vilka åtgärder som behöver vidtas för att säkra elöverföringen. Dessa möten har lett till en höjd ambitionsnivå för arbetet med att förbättra leveranssäkerheten, bl.a. genom ökade investeringar och snabbare röjning av ledningsgator. Nätföretagens frivilliga ersättningar till elanvändare vid långvariga elavbrott är också ett resultat av kontakterna mellan regeringen och branschföreträdare.

De senaste åren har flera oväder lett till långvariga elavbrott som orsakat stora besvär för elanvändarna. Den svåraste stormen på mycket lång tid drabbade södra och västra Sverige den 8 och 9 januari 2005. Stormen Gudrun, som ovädet kom att kallas, nådde på vissa platser orkanstyrka och ledde till stora störningar i elförsörjningen. Totalt drabbades cirka 450 000 hushåll av elavbrott. Händelserna har visat att det behövs kraftfulla drivkraft för att säkerställa arbetet för leveranssäkra elnät.

I ellagstiftningen finns bestämmelser som syftar till att upprätthålla en hög leveranssäkerhet i elöverföringen. Enligt 3 kap. 9 § ellagen är den som har nätkoncession skyldig att överföra el på skäliga villkor till alla elanvändare som är anslutna till elnätet. Sedan den 1 juli 2002 gäller att överföringen av el skall vara av god kvalitet.

De allvarligaste bristerna i överföringen är sådana som kan hota elsäkerheten. Bestämmelser om elsäkerhet finns i 9 kap. ellagen. Enligt 9 kap. 1 § skall elektriska anläggningar vara så beskaffade och placerade samt brukas på så sätt att betryggande säkerhet ges mot person- eller sakskada eller störning i driften vid den egna anläggningen eller vid andra elektriska anläggningar. Med stöd av ett bemyndigande i den paragrafen har regeringen och Elsäkerhetsverket, som är tillsynsmyndighet i frågor om elsäkerhet, utfärdat föreskrifter om elsäkerheten.

Det förekommer brister i överföringen som inte hotar elsäkerheten. De vanligaste typerna av sådana brister är att överföringen avbryts, vilket innebär att elanvändarna blir helt utan el eller att spänningen hos den överförda elen avviker alltför mycket från det nominella värdet, vilket är 230 volt för hushåll.

För att ge nätföretagen drivkrafter att komma till rätta med brister i överföringen har bestämmelsen i 4 kap. 1 § ellagen ändrats så att nätföretagens sätt att bedriva verksamheten skall vara en del i bedömningen av nättariffernas skälighet. Detta innebär att ett företag som har en väl fungerande överföring av el tillåts att ta ut en högre avgift än ett företag som har brister i överföringen.

Den 1 juli 2005 infördes en ny bestämmelse i 3 kap. 1 § ellagen som preciserar nätföretagens ansvar för elnätet. Av bestämmelsen framgår att ett företag som bedriver nätverksamhet ansvarar för ledningsnätets drift, underhåll, utbyggnad och anslutning till andra ledningsnät. Företaget ansvarar också för att ledningsnätet är säkert, tillförlitligt och effektivt och för att det på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av el.

Utöver de i ellagstiftningen införda reglerna har nätföretagen åtagit sig att vidta åtgärder för att höja leveranssäkerheten i elnäten. Sedan 2001 bedriver nätföretagen ett projekt för att minska elavbrotten och effektivisera åtgärderna vid avbrott med tyngdpunkt på landsbygdsnäten, det s.k. Nätkic-projektet. Branschen presenterade 2004, genom Svensk Energi, nya planeringsmål för leveranssäkerheten i region- och lokalnäten. I planeringsmålen anges en maximal avbrottstid på tjugofyra timmar för konsumenter. För högre laster anges kortare maximala avbrottstider. I målen ingår också att utveckla storstörningssamverkan, informationsinsatserna vid elavbrott och avbrottsstatistiken samt att genomföra extra investeringar och underhållsinsatser för att förbättra elnäten på landsbygden. Vidare har branschen infört en frivillig avbrottsersättning som innebär att cirka 90 procent av elanvändarna får ersättning vid avbrott som varar längre än tjugofyra timmar.

Skadestånd

Konsumenters rätt till skadestånd vid elavbrott

I 11 kap. ellagen finns särskilda bestämmelser om överföring och leverans av el till konsumenter. Med konsument avses enligt lagen en fysisk person till vilken el överförs eller levereras huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet. Där regleras konsumentens rätt till ersättning för skada som uppkommer genom elavbrott. Några av bestämmelserna handlar om skadeståndsskyldigheten när elöverföringen bryts p.g.a. konsumentens avtalsbrott eller när nätföretaget underlåter att meddela konsumenten om ett förutsebart elavbrott. Bortsett från dessa fall är huvudregeln att nätföretaget skall ersätta konsumenten för den skada som uppkommer genom ett elavbrott. Något krav på att elavbrottet skall vara av viss längd för att ersättning skall utgå finns inte. Bestämmelserna utgår från att nätföretaget har ett s.k. kontrollansvar. Det innebär att nätföretaget undgår skadeståndsskyldighet endast om följande förutsättningar är uppfyllda:

1. Det finns ett hinder mot överföring av el.
2. Hindret ligger utanför nätföretagets kontroll.
3. Nätföretaget kunde inte skäligen förväntas ha räknat med hindret.
4. Nätföretaget kunde inte skäligen ha undvikit eller övervunnit följderna av hindret.

Enligt förarbetena till ellagen får nätföretaget anses ha bevisbördan för att förutsättningarna är uppfyllda (prop. 1996/97:136 s. 191–193). Där beskrivs förutsättningarna enligt följande.

Den *första* förutsättningen innebär att avbrottet skall bero på omständigheter som utgör hinder för överföringen. Det är inte tillräckligt att överföringen försvåras eller blir mer kostsam än vad man kunnat räkna med. Det är dock inte en nödvändig förutsättning att överföringen är absolut omöjlig.

Den *andra* förutsättningen är att elavbrottet beror på ett hinder som ligger utanför nätföretagets kontroll. Den bedömning som skall göras här skiljer sig från en vårdslöshetsbedömning bl.a. genom att skadeståndsskyldighet alltid inträder när orsaken till hindret kan hänföras till företagets kontrollsfär. Det är tillräckligt att hindret beror på omständigheter som i princip är kontrollerbara för nätföretaget. Det innebär att man måste bedöma hindret som sådant. Man måste fråga sig om ett nätföretag i allmänhet typiskt sett kan påverka uppkomsten av ett liknande hinder.

Den *tredje* förutsättningen är att hindret är sådant att nätföretaget inte skäligen kunde förväntas ha räknat med det. Vilka händelser som i denna mening bör tas med i beräkning beror i hög grad på omständigheterna i det enskilda fallet. Det finns risker som är så ofta förekommande och typiska för verksamheten att nätföretaget bör räkna med dem, medan andra händelser är så ovanliga och avlägsna att de inte behöver beaktas.

Om ett nätföretag har följt tillsynsmyndigheternas föreskrifter och råd men exempelvis blötsnö i ett visst område nästan varje vinter orsakar ledningsbrott, måste det anses att nätföretaget skäligen kunde förväntas ha räknat med att avbrott kan ske på grund av blötsnö. Det innebär att risken

för skada i dessa fall placeras hos nätföretaget. Om däremot ett ledningsbrott orsakas av för det aktuella området extrema väderleksförhållanden eller av en exceptionell händelse, bör nätföretaget inte behöva ta avbrottet i beräkning. I sistnämnda fall placeras alltså risken för skada i stället hos konsumenten.

Den *fjärde* förutsättningen är att nätföretaget inte skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit hindrets följder. Att märka är att bedömningen skall avse hindrets följder och inte hindret som sådant.

I uttrycket ”skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit” ligger främst att det skall göras en bedömning av det ekonomiskt rimliga i att vidta åtgärder för att förhindra följderna av ett elavbrott.

En situation där frågan om nätföretaget skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit följderna av hindret är att det finns alternativa möjligheter att förse konsumenten med el. Om det finns sådana möjligheter torde dessa i regel behöva utnyttjas av nätföretaget för att denne skall undvika skadeståndsskyldighet.

Skadeståndets omfattning

I 11 kap. 11 § ellagen finns regler om vad skadeståndet omfattar och om jämkning av skadestånd. Ersättning utgår för utgifter och inkomstbortfall samt annan förlust på grund av elavbrottet. Denna ersättningsskyldighet motsvarar vad som gäller enligt bl.a. konsumentköplagen (1990:932). I förarbetena till ellagen kommenteras reglerna om skadeståndets omfattning och jämkning enligt följande (prop. 1996/97:136 s. 194–195).

Ett elavbrott leder ofta till att konsumenten åsamkas *utgifter* av olika slag, t.ex. för att på olika sätt kompensera den uteblivna elen. Rätten till ersättning för utgifter är begränsad till vad som framstår som skäligt med hänsyn till omständigheterna. Detta följer också av skyldigheten att vidta skäliga åtgärder för att begränsa sin skada.

Ett elavbrott kan också leda till *inkomstbortfall*. En förlust av arbetsinkomst kan uppstå om konsumenten på grund av ett elavbrott kommer för sent till sitt arbete eller måste vara borta från arbetet för att omedelbart vidta åtgärder för att begränsa följderna av avbrottet. Uttrycket inkomstbortfall tar sikte på såväl inkomst av anställning som inkomst av annat förvärvsarbete. Även i detta hänseende gäller givetvis att konsumenten är skyldig att begränsa sin förlust.

Konsumenten har slutligen rätt till ersättning även för *annan förlust* på grund av ett elavbrott. Med det avses huvudsakligen följdskador som skador på livsmedel, hushållsmaskiner och hemelektronik, personskador eller allmänna förmögenhetsskador.

Ersättningens omfattning begränsas av vissa generella skadeståndsrättsliga principer. Enligt den s.k. adekvansregeln omfattar skadeståndsskyldigheten inte förluster som saknar adekvat orsakssammanhang med avtalsbrottet. Mycket avlägsna, onormala och opåräkneliga följder av avtalsbrottet faller således utanför ersättningsskyldigheten.

Skadeståndet kan jämkas. Jämkningsbestämmelsen i 11 kap. 11 § andra stycket ellagen är endast avsedd att tillämpas i undantagsfall. En förutsättning för jämkning är att skyldigheten att utge skadestånd är oskäligt betungande med hänsyn till den skadeståndsskyldiges ekonomiska förhållanden. Detta betyder i praktiken att skadeståndet, för att jämkning över huvud taget skall komma ifråga, i allmänhet måste uppgå till ett i

och för sig ganska betydande belopp. För att ett skadestånd skall kunna betraktas som oskäligt betungande torde det vidare krävas att skadeståndet är avsevärt större än vad som kan anses motsvara en normal skaderisk i nätföretagets verksamhet.

Om det finns förutsättningar för jämkning får jämkning ske efter vad som är skäligt. Jämkning skall endast ske i den utsträckning som behövs för att skadeståndet inte längre skall framstå som en oskälig belastning på den skadeståndsskyldige med hänsyn till dennes ekonomiska förhållanden.

Näringsidkares rätt till skadestånd vid elavbrott

Näringsidkare har ansetts vara i en bättre ställning än den enskilde konsumenten när det gäller att förhandla fram avtal med nätföretaget. Näringsidkare åtnjuter därför inget särskilt skydd enligt ellagen utan är hänvisad till allmänna regler om skadestånd.

Branschens frivilliga ersättningar vid elavbrott

Ellagen innehåller inga bestämmelser om schablonersättning vid elavbrott. Branschen har däremot infört en frivillig avbrottsersättning. Svensk Energi rekommenderar sedan januari 2002 att nätföretagen skall ersätta sina kunder för elavbrott som varar längre än tjugofyra timmar. Våren 2003 bedömdes minst 90 procent av landets nätanvändare vara anslutna till nätföretag som erbjuder någon form av avbrottsersättning. Nätföretagen erbjuder frivilligt denna s.k. goodwill-ersättning och är alltså inte rättsligt förpliktade att utge ersättningen.

Svensk Energis riktlinjer om avbrottsersättning innebär att den fasta delen av den årliga nätavgiften reduceras med hänsyn till elavbrottets längd enligt följande.

- 25 procent av avgiften om avbrottet varar 24–48 timmar
- 50 procent av avgiften om avbrottet varar 48–72 timmar
- 100 procent av avgiften om avbrottet varar mer än 72 timmar

Det maximala ersättningsbeloppet uppgår till ett års fasta nätavgifter.

Den modell som utarbetats av Svensk Energi tillämpas av ett stort antal nätföretag, bl.a. Fortum Distribution AB och Sydkraft Nät AB. Vissa av de företag som tillämpar ersättningsmodellen har ett minsta belopp som de ersätter sina kunder med, t.ex. 200 eller 250 kronor.

Några nätföretag har modifierat procentsatserna i modellen så att de betalar ut mindre ersättning än den som Svensk Energi rekommenderar. Andra nätföretag har valt en krontalsmodell, t.ex. Vattenfall Eldistribution AB och Göteborg Energi Nät AB. Denna modell innebär att man betalar ut fasta belopp beroende på hur lång tid avbrottet varar.

Större elanvändare får som regel en högre ersättning enligt de modeller som betalar ut ersättning efter en procentsats än vad de får enligt krontalsmodellen, eftersom de har högre nättariffer än mindre elanvändare. För mindre elanvändare gäller det motsatta.

Trots att ett stort antal nätföretag redan har infört en frivillig avbrottsersättning är fortfarande nästan tio procent av landets elanvändare anslutna till nätföretag som inte betalar ersättning vid längre elavbrott.

I stort sett alla delar av samhället är i dag beroende av en väl fungerande elförsörjning med hög leveranssäkerhet. Därmed minskar toleransen för avbrott i elöverföringen i hela samhället. Elavbrott kan leda till omfattande störningar i viktiga samhällsfunktioner och orsaka betydande materiella skador och ekonomiska förluster hos elanvändarna. Fungerande elnät har stor betydelse för att samhället skall kunna hantera fredstida kriser.

De allvarligaste hoten mot elförsörjningen i fredstid är extrema väderförhållanden och sabotage av delar av elsystemet. Sådana händelser kan genom omfattande elavbrott få stora konsekvenser för samhället.

Även om standarden på de svenska ledningsnäten är hög med låga avbrottsfrekvenser och relativt korta avbrottstider, är elsystemet sårbart och svårt att skydda mot omfattande och målmedveten förstörelse. Organiserade angrepp mot vitala anläggningar kan medföra svåra störningar i elsystemet och kräva omfattande insatser för att återställa systemets funktion.

När det gäller elförsörjningen bedrivs verksamhet för att totalförsvarets och det övriga samhällets behov av elkraft skall kunna tillgodoses vid svåra påfrestningar på samhället i fred och under höjd beredskap. Insatser har gjorts för investeringar i anläggningar, för åtgärder inom drift och underhåll, för forskningsinsatser samt för utveckling och utredningar. Inom området bedrivs också verksamhet för planering och uppföljning, för utbildning och övning, samverkan och information samt för internationell verksamhet.

5 Regler om avbrottsersättning i andra länder

Nätföretag är i ett flertal länder skyldiga att betala avbrottsersättning till elanvändarna vid längre elavbrott. I detta avsnitt återges kortfattat de modeller som tillämpas i några andra länder.

Finland

Enligt den finska ellagstiftningen har elanvändarna rätt till ersättning baserat på avbrottets längd och den årliga nätavgiften enligt följande.

- 10 procent av avgiften efter 12 timmars avbrott
- 25 procent av avgiften efter 24 timmars avbrott
- 50 procent av avgiften efter 72 timmars avbrott
- 100 procent av avgiften efter 120 timmars avbrott

Ett maximalt ersättningsbelopp uppgår till 700 euro per elanvändare.

Norge

I Norge finns ingen skyldighet för nätföretagen att betala ut ersättning till elanvändarna vid avbrott i nättjänsten. I stället har man utvecklat en modell för styrning av kvalitetskostnader i regleringen av nättarifferna.

Vad som kallas Kvalitetsjusterade intäktsramar för icke levererad energi (KILE) syftar till att skapa en kvalitetsreglerad kostnadskomponent för icke levererad energi (ILE). Avbrott som varar över tre minuter påverkar bedömningen av nätföretagets effektivitet och den

totala intäkt företaget får ta ut av samtliga elanvändare. Modellen beaktar om avbrotten är planerade eller oplanerade samt att olika kategorier av elanvändare har olika kostnad för icke levererad energi. Genom att man sätter ett pris per kilowattimme icke levererad energi kan nätföretaget göra en avvägning mellan kostnaden för ökad driftsäkerhet och kostnaden för att betala för icke levererad energi.

Förenade kungariket

I Förenade kungariket finns funktionskrav för elavbrott definierade för normala drift- och väderförhållanden och tre olika kategorier av svåra förhållanden. Systemet syftar till att kompensera elanvändarna för långa och svåra avbrott genom att bolagen åläggs en skyldighet att betala ut standardersättningar för sådana avbrott.

Vid normala drift- och väderförhållanden skall 99,5 procent av elanvändarna återanslutas inom arton timmar. Avbrottsersättning lämnas till de elanvändare som har avbrott längre än arton timmar. Standardersättningen är 50 pund för konsument och 100 pund för näringsidkare. Ersättningen ökar stegvis med 25 pund för varje tillkommande tolv-timmarsperiod upp till 200 pund.

Funktionskrav för de tre kategorierna av svåra drift- och väderförhållanden definieras utifrån hur svåra väderförhållanden som råder, hur stor andel av elanvändarna som exponerats eller påverkats av ovädret samt hur många av de exponerade elanvändarna som drabbats av avbrott.

Det ställs särskilda krav på nätföretagens kvalitets- och servicenivå, vad som kan kallas en servicegaranti. Krav ställs på bl.a. svarstider vid telefonsamtal, responstider för felavhjälpning, anmälan av planerade avbrott m.m. Elanvändarna har rätt till olika schablonersättningar om företagen inte klarar garanterad servicenivå.

Den totala kostnaden för avbrottsersättning, som måste bäras av nätföretaget, är maximerad till 1 procent av nätföretagets årliga intäktstak. Om totalkostnaden överstiger denna nivå får företaget höja tariffen.

Nederländerna

Vid oplanerade avbrott över fyra timmar är innehavaren av distributionsnätet skyldig att betala avbrottsersättning. Ersättningen uppgår till 35 euro för konsumenter, 910 euro för mindre näringsidkare och 0,35 euro per kilowatt abonnerad effekt upp till 91 000 euro för större industrier. Modellen utvärderas för närvarande såvitt avser ersättningens storlek och om ersättningen skall varieras med avbrottets längd.

En modell för kvalitetsjusterade tariffer är under utveckling och skall genomföras under 2005. Modellen bygger på standardkvalitetsnivåer för olika avbrottstider och frekvenser. Värdet av ett avbrott för olika kategorier av elanvändare uppskattas som bas för modellen.

Irland

Vid oplanerade avbrott skall nätföretagen garantera en återanslutningstid på tjugofyra timmar. Om elanvändarna är utan el mer än tjugofyra timmar garanteras en ersättning på 65 euro för hushåll och 130 euro för näringsidkare. För varje ytterligare tolv-timmarsavbrott betalas ytterligare ersättning med 35 euro.

Enligt lag får alla elanvändare en minimisättning vid elavbrott. Om avbrottet varar sex timmar betalas ersättning med 2 procent av den fasta delen av den årliga nätavgiften. Samma belopp betalas för varje påföljande sextimmarsperiod som avbrottet varar. Ersättningen är maximerad till ett års nätavgifter och skall betalas automatiskt till elanvändarna.

För stora och medelstora elanvändare gäller ett elkvalitetsavtal, som bl.a. anger ett maximalt antal korta och långa avbrott under en tolv månadersperiod. Utöver standardkraven kan känsliga elanvändare mot en avgift ingå ett elkvalitetsavtal där elanvändaren kan komma överens med nätföretagen om ett specifikt antal tillåtna elstörningar, inklusive korta och långa elavbrott.

Efter en storm 1999 förstördes en stor del av elnätet, vilket ledde till att 3,5 miljoner elanvändare blev strömlösa i flera dagar. Som en följd av detta garanteras från och med 2005 att 95 procent av elanvändarna skall få strömmen tillbaka på mindre än fem dagar vid stora störningar liknande de som uppstod 1999.

6 Drivkrafter för att säkerställa en leveranssäker elöverföring

Regeringens bedömning: Med hänsyn till elförsörjningens mycket viktiga samhällsfunktion och att stora delar av samhället kan lamsläs när överföringen av el inte fungerar bör lagstiftningen utformas så att den ger starka drivkrafter för leveranssäkra elnät.

Energimarknadsinspektionens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Konsumentverket* har anfört att utredningens förslag bör leda till nödvändiga och väsentliga förbättringar för elanvändarna inom en rimlig tid.

Skälen för regeringens bedömning: Elförsörjningen är en mycket viktig samhällsfunktion. Knappast någon samhällsverksamhet kan fungera utan tillgång till el. Ett omfattande och långvarigt elavbrott kan lamslä samhället som få andra händelser. Tillgången till el är också av stor betydelse för den framtida krishantering. Dels kan långvariga och omfattande elavbrott i sig leda till svåra påfrestningar för samhället, dels kan elavbrott försvåra samhällets krishanteringsinsatser.

Leveranssäkerheten i elnäten är i dag hög vid en internationell jämförelse. Under de senaste åren har dock flera besvärliga snöoväder lett till att många elanvändare inte har haft tillgång till el. Stormen Gudrun, som drog in över södra och västra Sverige den 8 och 9 januari 2005, orsakade omfattande skador på elnätet. Ett mycket stort antal elanvändare drabbades av elavbrott som i vissa fall varade mer än en månad. Konsekvenserna var mycket allvarliga för både konsumenter och näringsidkare.

Det finns också skillnader i leveranssäkerheten inom landet. Elavbrott är betydligt vanligare i glesbygdsområden än i tätorterna. Den främsta

anledningen till det är att kostnaderna för att öka leveranssäkerheten i glesbygden är högre än i tätorterna.

Elanvändarna måste kunna ha förtroende för den svenska elförsörjningen. Även hushållen på landsbygden skall kunna lita på att eldistributionen fungerar på ett tillfredsställande sätt under de oväder som återkommer höst- och vintertid.

Elförsörjningens stora betydelse för samhället gör att det finns anledning att ställa höga krav på den grundläggande säkerheten inom elförsörjningen. Flera åtgärder behöver vidtas under de kommande åren för att säkra elöverföringen. Arbetet med det har satts igång. Mot bakgrund av elens viktiga samhällsfunktion och den sårbarhet som bl.a. stormen Gudrun har illustrerat, bör lagstiftningen utformas så att den ger starka drivkrafter för att säkra elöverföringen och undvika att framtida svåra väderförhållanden leder till allvarliga konsekvenser. Regeringens förslag till åtgärder redovisas i avsnitt 7–10.

7 Krav på elöverföringen

7.1 Högst tjugofyra timmars elavbrott

Regeringens förslag: I ellagen införs ett funktionskrav som innebär att oplanerade avbrott i elöverföringen inte får överstiga tjugofyra timmar. Kravet gäller inom ramen för nätföretagets s.k. kontrollansvar. Kravet gäller inte om nätföretaget visar att avbrottet i överföringen beror på ett hinder som är utanför företagets kontroll och som företaget inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följderna företaget inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit. Funktionskravet skall vara uppfyllt senast den 1 januari 2011.

Nätmyndigheten får ge dispens från kravet för en viss del av ett område. Dispens får ges om kravet är oskäligt betungande med hänsyn till nätföretagets ekonomiska situation eller om det finns synnerliga skäl. En dispens får ges i sammanlagt högst tre år.

Energimarknadsinspektionens förslag överensstämmer i stort med regeringens. Energimarknadsinspektionen har dock inte föreslagit att det skall införas en möjlighet att få dispens från kravet på högst tjugofyra timmars elavbrott.

Remissinstanserna: *Krisberedskapsmyndigheten* har anfört att förslaget ger bra drivkrafter att vidta åtgärder. Enligt *Statskontoret* är den tidsperiod inom vilken funktionskravet senast skall vara uppfyllt väl avvägd och enligt *Svenskt Näringsliv* är det rimligt att införa ett funktionskrav på högst tjugofyra timmars elavbrott. *Länsstyrelsen i Hallands län* har anfört att de tider som anges för funktionskrav bör anges som en sammanlagd avbrottstid per år. *Boverket* har anfört att den gräns på tjugofyra timmar som föreslås som funktionskrav kan vara rimlig för boende. *Villaägarnas Riksförbund* har anfört att väsentliga funktioner hos elanvändaren ofta är trefasiga, t.ex. pumpar för dricksvatten och värmepumpar, och att även ett bortfall av en eller två faser eller stora

spänningsavvikelser skall betraktas som ett avbrott i lagens mening. *Svensk Energi* har anfört att ett funktionskrav är principiellt riktigt, att målsättningen tjugofyra timmar ligger i linje med branschens egna ambitioner men att tiden för införande av kravet är orimligt kort med hänsyn till nätföretagens tekniska och finansiella förmåga. *Sydkraft Nät AB* har anfört att det för glesa nät, där ombyggnadskostnaderna kan vara mycket höga, bör finnas undantag från funktionskravet på tjugofyra timmar. *Konkurrensverket* har anfört att det är en brist att Energimarknadsinspektionen inte försökt att bedöma de konsekvenser som de föreslagna förändringarna kan få på nättarifferna.

Skälen för regeringens förslag

En grundläggande skyldighet för ett nätföretag är att överföra el till de elanvändare som är anslutna till nätet. Överföringen skall enligt ellagen vara av god kvalitet. Till det är kopplat en bestämmelse om att brister hos överföringen skall avhjälpas i den utsträckning kostnaderna för att avhjälpa bristerna är rimliga i förhållande till de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna. Det nya kravet på högst tjugofyra timmars elavbrott bör gälla oberoende av hur avvägningen mellan nätföretagens kostnader och elanvändarnas olägenheter faller ut. Elförsörjningens betydelse för samhället är så stor att elavbrott som överstiger tjugofyra timmar alltid måste anses oacceptabelt.

De vanligaste typerna av brister i överföringen är att överföringen helt avbryts eller att spänningen hos den överförda elen avviker alltför mycket från det nominella värdet, vilket är 230 volt för hushåll. Elavbrott kan bero på yttre påverkan, t.ex. att träd faller ned på ledningarna, att ledningarna blir nedisade eller att det blir saltpålagringar på ledningarna. De kan också bero på brister i själva näten.

I 2001 års utredning om ökad leveranssäkerhet lämnades förslag som syftade till att minska antalet elavbrott och begränsa konsekvenserna av elavbrott. Utredningen ledde inte till någon lagstiftning eftersom branschen, genom Svensk Energi, åtog sig att på frivillig väg vidta åtgärder för att höja leveranssäkerheten i elnäten. Nya planeringsmål för leveranssäkerheten i region- och lokalnät presenterades 2004. I dessa anges dimensionerade feltider på olika nivåer i näten. En längsta godtagbar avbrottstid på tjugofyra timmar anges för såväl enstaka fel som omfattande eller sällsynta fel. För omfattande eller sällsynta fel anges att målet kan vara svårt att uppnå i alla lägen. För högre lastnivåer i elnätet anger planeringsmålen kortare godtagbara avbrottstider. De investeringar som behövs för att uppnå planeringsmålen bedöms kunna genomföras senast 2014. Kostnaderna beräknas uppgå till cirka 13,4 miljarder kronor.

Under 2004 analyserade Energimyndigheten de åtgärder branschen vidtagit inom ramen för det branschgemensamma programmet Nätkunden i Centrum (NätKic). Energimyndigheten konstaterade i sin rapport, Uppföljning av nätföretagens åtgärder mot elavbrott till följd av snöoväder, att branschen efterlever de åtaganden som gjorts på ett tillfredsställande sätt och att isolering av näten och skogsåtgärder genomförts i utlovad takt. Även de övriga delarna av projektet bedömdes ha utvecklats väl. I början av 2004 åtog sig nätföretagen att fördubbla takten i det pågående ombyggnadsarbetet.

Elförsörjningen skall vara mycket säker i hela Sverige. Att ha tillgång till en säker leverans av el är en förutsättning för mycket av den verksamhet som bedrivs runt om i landet. Elanvändarna skall kunna ha förtroende för elförsörjningen. Elnäten är en central del av infrastrukturen. Samhällets ökade beroende av el gör att högre krav måste ställas på elöverföringens kvalitet. Elförsörjningen kan även ha avgörande betydelse för den framtida krishantering.

Trots den höjda ambitionsnivån inom elbranschen och de ökade insatserna för att förbättra elnäten, har flera långvariga och omfattande elavbrott inträffat under senare år. Avbrotten har tydliggjort samhällets stora beroende av el. Höga krav måste ställas på elöverföringen och kraven bör komma till uttryck i lagstiftningen. I lagen bör därför införas ett funktionskrav som innebär att oplanerade avbrott i överföringen av el inte får överstiga ett visst antal timmar. När funktionskravet bestäms bör samhällets behov av en hög leveranssäkerhet vägas mot nätföretagens möjligheter att inom rimlig tid åtgärda uppkomna fel i elnäten. Ett krav på högst tjugofyra timmars elavbrott motsvarar vad branschen angett i sina planeringsmål för leveranssäkerheten. Om strängare krav än så skulle anges i fråga om längsta godtagbara avbrottstid, skulle betydande tekniska förändringar behöva göras i elnäten. Detta skulle öka behovet av investeringar och därmed också kostnaderna avsevärt. Vidare måste nätföretagen av säkerhets- och arbetsmiljöskäl ges en rimlig möjlighet att avhjälpa fel under dygnets ljusa timmar och planera arbetet efter rådande väderleksförhållanden.

Regeringen bedömer i likhet med Energimarknadsinspektionen att ett krav på högst tjugofyra timmars avbrott får anses utgöra en rimlig avvägning mellan samhällets behov av en hög leveranssäkerhet och nätföretagens möjligheter att inom rimlig tid åtgärda uppkomna fel i elnäten.

Nätföretagen bör uppfylla kravet för alla typer av elanvändare i alla delar av distributionsområdet. Ingen skall behöva vara utan el längre än i tjugofyra timmar vare sig i glesbygd eller i tätort. Det betyder inte att samhället accepterar elavbrott som är kortare än tjugofyra timmar. Det föreslagna funktionskravet bör därför utformas så att det anger en miniminivå för leveranssäkerheten. I de fall det nuvarande kravet på god kvalitet innebär att strängare krav kan ställas på elöverföringen, dvs. att inte ens tjugofyra timmars avbrott kan godtas, skall de strängare kraven gälla. Utgångspunkten vid den bedömningen är, liksom tidigare, att nätföretagen skall avhjälpa brister hos överföringen i den utsträckning kostnaderna är rimliga i förhållande till de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna. Införandet av kravet på högst tjugofyra timmars avbrott kan alltså inte leda till några försämringar i leveranssäkerheten för de elanvändare som redan i dag har en hög leveranssäkerhet.

Små nätföretag

Hur de små nätföretagen klarar av det nya funktionskravet beror till stor del på vilken leveranskvalitet företagen har i dag. Det finns ingen motsättning mellan att vara ett litet företag och att ha ett driftsäkert nät. Funktionskravet i sig innebär inte ett krav på nedgrävda ledningar. Kravet kan uppfyllas på annat sätt, t.ex. genom att företagen har en organisation som fungerar väl när avbrott inträffar. Ur ett kundperspektiv

är det svårt att motivera införandet av olika regler för små och stora nätföretag. Elanvändarna hos ett mindre nätföretag skulle då komma i en sämre ställning än elanvändarna hos ett större företag. Enligt regeringens mening bör därför det föreslagna kravet gälla för samtliga nätföretag.

Kontrollansvar

Funktionskravet anger en absolut nivå som inte får överträdas. Men att dimensionera elnätet så att elanvändarna garanteras en hundra procentig elleverans är varken tekniskt möjligt eller ekonomiskt rimligt. Även i framtiden kommer elavbrott att orsakas av händelser som ligger långt utanför vad ett nätföretag kan förvänta sig eller rusta sig mot.

Kravet på högst tjugofyra timmars avbrott bör gälla utifrån vad ett nätföretag normalt kan förvänta sig och rusta sig mot, dvs. inom ramen för ett s.k. kontrollansvar. I bestämmelserna bör anges att kravet inte gäller om ett nätföretag visar att avbrottet i överföringen beror på ett hinder utanför företagets kontroll som företaget inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följder företaget inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit. Det är framför allt händelser av exceptionell karaktär som kan falla utanför kontrollansvaret. Hit hör till exempel krig, terrorhandlingar och sabotage. Vissa naturfenomen som jordbävningar och jordskred kan också höra hit om de är av större omfattning. Väderhändelser som återkommer någorlunda regelbundet såsom åska, snöoväder eller stormar bör däremot endast i rena undantagsfall vara att betrakta som sådana händelser som faller utanför kontrollansvaret. Det får utifrån omständigheterna i det enskilda fallet bedömas om en enskild händelse är av sådan karaktär att kravet på högst tjugofyra timmars avbrott inte måste uppfyllas.

Högre lastnivåer

Kravet på högst tjugofyra timmars elavbrott anger den miniminivå för leveranssäkerheten som skall gälla i alla delar av ett distributionsområde. I stora delar av elnätet måste dock den godtagbara avbrottstiden vara väsentligt kortare. Vilken avbrottstid som är acceptabel bestäms i stor utsträckning av hur stor belastningen är i nätet. Om lastnivån i nätet är hög drabbas betydligt fler eller större elanvändare jämfört med ett fel i en del av nätet som har en låg lastnivå. Branschorganisationen Svensk Energi anger i planeringsmålen för region- och lokalnäten följande riktlinjer för maximala avbrottstider för högre lastnivåer.

<i>Lastnivå (megawatt)</i>	<i>Avbrottstid vid enkel- fel (timmar)</i>	<i>Avbrottstid vid omfattande eller sällsynta fel (timmar)</i>
2-4,9	12	24
5-19,9	8	24
≥ 20	2	24
> 50	2	12

Enligt regeringens bedömning finns det skäl att, utöver det grundläggande kravet på högst tjugofyra timmars elavbrott, införa regler om längsta godtagbara avbrottstid för lastnivåer som överstiger 2 megawatt.

De kompletterande reglerna kommer till viss del att vara detaljerade och tekniska. Föreskrifter om detta bör därför inte tas in i ellagen utan kan meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten med stöd av bemyndigandet i 3 kap. 1 § fjärde stycket ellagen. Regeringen bedömer att en lämplig utgångspunkt för dessa föreskrifter kan vara de av branschen antagna planeringsmålen.

I detta sammanhang måste det åter poängteras att det inte går att garantera en hundra procentig leverans kvalitet i alla lägen. Detta är varken möjligt eller samhällsekonomiskt rimligt. Man måste också beakta att behovet av kvaliteten vid överföringen varierar mellan olika elanvändare. Det är därför rimligt att överlåta till de elanvändare, som har högre krav på leveranssäkerhet än vad som anges i Svensk Energis riktlinjer, att ta egna initiativ för att säkra sitt individuella behov av en säker elleverans.

Dispens

Svensk Energi har anfört att det redan på förhand kan stå klart att ett nätföretag inte kommer att leva upp till funktionskravet i hela sitt nätområde. Svensk Energi har därför föreslagit att det införs en möjlighet för nätmyndigheten att ge dispens från funktionskravet, om ett fullgörande till 2011 blir oskäligt betungande.

Regeringen utesluter inte att det för enskilda nätföretag kan visa sig orimligt att helt uppfylla funktionskravet till den 1 januari 2011. Det gäller framför allt små nätföretag med begränsade finansiella möjligheter. Det förekommer också att nätföretag har delar av ett nätområde som ligger mycket besvärligt till, exempelvis där en stor del av elanvändarna använder elen för fritidsändamål.

Det bör därför finnas en möjlighet för nätmyndigheten att ge dispens från kravet på högst tjugofyra timmars avbrott för en del av ett nätföretags koncessionsområde. En dispens bör få ges om kravet är oskäligt betungande med hänsyn till ett företags ekonomiska situation eller om det finns synnerliga skäl. En dispens bör inte få ges för längre tid än tre år, dvs. i regel som längst till den 1 januari 2014. Det är också den tidpunkt då branschen enligt sitt eget planeringsmål avsett att ha uppnått en kvalitet som innebär högst tjugofyra timmars elavbrott.

Påverkan på nättarifferna

Svensk Energi och ett stort antal nätföretag har anfört att det blir mycket betungande för nätföretagen att uppfylla kravet på högst tjugofyra timmars elavbrott till 2011 och att det krävs omfattande investeringar. Enligt remissinstanserna leder detta till att nätföretagen kommer att behöva höja nättarifferna.

Funktionskravet har störst ekonomisk inverkan på nätföretag med landsbygdsdistribution, framför allt nätföretag med stor distribution i skogsbygder. Om en höjning av nättariffen kommer att tillåtas eller inte är ytterst en fråga för Energimarknadsinspektionen som har tillsyn över nätföretagens avgiftsnivå. Frågan har ett nära samband med hur företagens nättariffer för närvarande är utformade. I de fall det är nödvändigt att genomföra omfattande investeringar i ett område kan det, om tariffen ligger på en låg nivå, inte uteslutas att det finns utrymme att höja tariffen. Skulle tariffen däremot redan ligga på en hög nivå, kan bedömningen bli att de nödvändiga investeringarna ryms inom ramen för den gällande

tariffen. Det kan inte heller uteslutas att vissa företag, trots ökade investeringar, kan behöva sänka sina tariffer. Energimarknadsinspektionen skall som tidigare pröva nättariffernas skälighet efter de särskilda förhållanden som råder för varje nätföretag.

Det bör framhållas att ellagstiftningens reglering av nättariffer premierar företag som har en hög leveranssäkerhet. Energimarknadsinspektionen har i sin rapport anfört att de avser att dels öka genomslaget för kvalitetsstyrning i samband med tariffillsynen, dels förbättra förutsättningarna för kvalitetsregleringen på sikt med hjälp av en bättre avbrottsrapportering.

7.2 Tekniska krav på elnätet

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka krav som skall vara uppfyllda för att överföringen av el skall vara av god kvalitet.

Energimarknadsinspektionens förslag överensstämmer i stort med regeringens. Energimarknadsinspektionen har inte föreslagit att bemyndigandet i 3 kap. 9 § fjärde stycket ellagen omformuleras.

Remissinstanserna: *Elsäkerhetsverket* har anfört att verket bör få uppdraget att utfärda tekniska föreskrifter för leveranssäkerhet, annars är risken stor att regelverken för leveranssäkerhet respektive elsäkerhet blir motstridiga. *Lantbrukarnas Riksförbund* har anfört att ledningar på 40 kilovolt eller högre bör göras brott- och trädsäkra och att ledningar upp till 40 kilovolt bör kablifieras.

Skälen för regeringens förslag

Elnätet är uppdelat i olika spänningsnivåer. I stamnätets ledningar, som förvaltas av Affärsverket svenska kraftnät, är spänningen 220 eller 400 kilovolt. Regionnäten har en spänningsnivå på 20–130 kilovolt. Dessa nät ägs och drivs av regionala nätföretag. Den tredje nivån i nätstrukturen är lokalnäten som i huvudsak har en spänningsnivå upp till 20 kilovolt. För närvarande finns det ca 180 lokalnätföretag.

Fel i stamnätet resulterar mycket sällan i avbrott hos elanvändaren. Även på regionnätetsnivå, framför allt på högre spänningsnivåer, kan fel uppstå som inte resulterar i avbrott hos elanvändare. Regionnäten har normalt byggts på ett sådant sätt att snabba driftomläggningar kan ske när fel uppstår. Men fel i regionledningarna kan också leda till omfattande avbrott för elanvändarna i de underliggande lokalnäten. Vid en större störning där flera regionnätetsledningarna slås ut samtidigt kan ett stort antal elanvändare drabbas av avbrott.

Regionnätetsledningarna har en mycket stor betydelse för leveranssäkerheten. De flesta regionnätetsledningarna har därför redan uppförts i trädsäkra ledningsgator. Det finns dock fortfarande luftledningarna på framför allt 20, 40 och 50 kilovolt som inte är trädsäkra.

Det är viktigt att så snart som möjligt eliminera risken för avbrott på grund av träd som faller ned på regionnätetsledningarna. Det bör därför, som Energimarknadsinspektionen har föreslagit, införas ett krav på att luftledningarna med en spänning som överstiger 25 kilovolt är utförda som trädsäkra ledningar. Samma krav bör gälla för luftledningarna med en lägre

spänning om de överför el till lokalnät och för luftledningar som har en ansluten produktionsanläggning med en spänning över 15 kilovolt.

Energimarknadsinspektionen har föreslagit att regionnätledningarna, utöver kravet på att de skall vara trädsäkra, även skall vara brottsäkra. Med brottsäker avses i Elsäkerhetsverkets föreskrifter att en luftledning är utförd så att de kombinationer av krafter och åverkan, vilka enligt erfarenhet kan väntas uppkomma, inte åstadkommer skada som menligt inverkar på ledningens möjligheter att fylla sin uppgift eller medför skada för person och egendom. För att klara dessa krav måste ledningen vara både trädsäker, kemikaliesäker och i övrigt brottsäker. Det innebär att ledningsgatan måste ha tillräcklig bredd, ledningen måste mekaniskt tåla de påkänningar som kan förväntas samt klara påfrestningar i den aktuella miljön, t.ex. saltpåslag.

Regler om brottsäkra ledningar finns i dag för vissa ledningar inom detaljplanelagt område, enligt vad som framgår av 6 kap. 2 § Elsäkerhetsverkets föreskrifter om hur elektriska starkströmsanläggningar skall var utförda samt allmänna råd om tillämpningen av dessa föreskrifter (ELSÄK-FS 2004:1). Enligt reglerna skall en friledning för högspänning inom detaljplanelagt område vara utförd som brottsäker ledning eller som ledning i förstärkt utförande vid högst 25 kilovolt systemspänning.

Elsäkerhetsverket, Svensk Energi m.fl. har anfört att ett generellt krav på brottsäkra luftledningar över 25 kilovolt kräver omfattande ombyggnader av befintliga luftledningar och att dessa till stor del kommer att ersättas av jordkabel. Kravet kan också komma att leda till att befintliga reservmatningar rivs eftersom kostnaderna för att behålla dem och bygga om dem till brottsäkert utförande blir så höga att detta leder till en försämrad leveranssäkerhet i stället för en högre leveranssäkerhet.

Den viktigaste faktorn när det gäller att åstadkomma brottsäkra ledningar är trädsäkerheten. Kravet på brottsäkert utförande av luftledningar motiveras också främst av elsäkerhetsskäl. Med beaktande av detta anser regeringen att det underlag som är tillgängligt inte visar att nyttan med att införa ett krav på att luftledningar över 25 kilovolt skall vara utförda som brottsäkra ledningar kan motivera de ökade kostnader som uppkommer p.g.a. ett sådant krav. Kraven på regionnätens tekniska utformning bör därför nu begränsas till att ledningarna skall vara utförda som trädsäkra ledningar.

Bemyndigandet om god kvalitet på överföringen av el

Det är inte möjligt att i ellagen i detalj reglera alla tekniska krav som bör ställas på utförandet av elnätet för att säkerställa en leveranssäker elöverföring. Den tekniska utvecklingen går ständigt framåt och samhällets krav på leveranssäkerhet förändras med tiden. Bestämmelserna bör därför lämpligen införas i en regeringsförordning eller i myndighetsföreskrifter. Energimarknadsinspektionen har föreslagit att inspektionen skall utfärda sådana föreskrifter. Elsäkerhetsverket har i sin tur anfört att verket är mest lämpat att besluta om föreskrifterna.

Det nuvarande bemyndigandet i 3 kap. 9 § fjärde stycket ellagen bör omformuleras. Av bemyndigandet bör framgå att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om de krav, bl.a. tekniska sådana, som skall vara uppfyllda för att överföringen av el skall vara av god kvalitet. Genom ändringen kan regeringen

Undantag

Enligt Vattenfall Eldistribution AB och Fortum Distribution AB är det inte motiverat att ställa krav på trädsäkra luftledningar för vissa av de ledningar som omfattas av Energimarknadsinspektionens förslag på trädsäkerhet. Det gäller enligt vad som anförts i remissvaren luftledningar med en spänning som understiger 25 kilovolt och som överför el till ett annat nätföretags område eller som har en ansluten produktionsanläggning med en spänning som överstiger 15 kilovolt. Det kan enligt remissinstanserna bero på att kravet på trädsäkerhet inte är nödvändigt för att upprätthålla leveranssäkerheten eller att det finns andra sätt att upprätthålla leveranssäkerheten. Det kan också vara fråga om reservmatningar eller matningar med låg volym av överförd eller inmatad energi.

Det kan finnas ett mindre antal luftledningar som kan undantas från det generella kravet på att de skall vara trädsäkra. Det bör därför vara möjligt att meddela föreskrifter om undantag från kravet på att en luftledning skall vara trädsäkert utförd. Regeringen avser att meddela sådana föreskrifter endast om det står klart att kravet kan frångås utan att det hotar leveranssäkerheten i ett nätföretags område eller om en produktionsanläggning endast matar in en låg volym energi till ledningen.

Utöver möjligheten att meddela föreskrifter om undantag enligt vad som nu har anförts, bör det även finnas en möjlighet att i ett enskilt fall ge dispens från kravet på att en luftledning skall vara trädsäkert utförd.

8 Ersättning vid elavbrott

8.1 Skyldighet att betala ersättning till elanvändare vid långvariga elavbrott

Regeringens förslag: En elanvändare skall som huvudregel ha rätt till ersättning vid oplanerade elavbrott som varar minst tolv timmar (avbrottsersättning). Avbrottsersättningen skall betalas av den som har koncession för det elnät till vilket elanvändaren är direkt ansluten.

Rätt till avbrottsersättning skall inte gälla i vissa fall. Elanvändaren skall inte ha rätt till ersättning om avbrottet beror på elanvändarens försummelse eller om överföringen av el avbryts för att vidta åtgärder som är motiverade av elsäkerhetsskäl eller för att upprätthålla en god drift- och leveranssäkerhet. Elanvändaren skall inte heller ha rätt till ersättning om avbrottet beror på ett hinder utanför vad som kunnat kontrolleras av det nätföretag i vars nät felet uppstått. Det är det nätföretag till vilket elanvändaren är direkt ansluten, dvs. det ersättningskyldiga nätföretaget, som skall visa att det har funnits ett sådant okontrollerbart hinder. Rätt till avbrottsersättning skall slutligen inte gälla om avbrottet beror på omständigheter som kan hänföras till stamnätet.

Energimarknadsinspektionens förslag överensstämmer i stort med regeringens. Energimarknadsinspektionens förslag innehöll inget undantag från rätten till avbrottsersättning när avbrottet beror på omständigheter som kan hänföras till stamnätet.

Remissinstanserna: *Sveriges Energiföreningars Riksorganisation (SERO)* har anfört att elproducenter är beroende av ett fungerande elnät för att få avsättning för sin produktion och att det behövs förtydliganden av att även dessa är berättigade till skadestånd vid elavbrott. *Villaägarnas Riksförbund* har anfört att nätföretagen borde omfattas av ett strikt skadeståndsansvar. Enligt förbundet skulle nätföretagen därmed få ersätta alla skador, även vid extrema väderförhållanden, dock med undantag för krig och skadegörelse på ledningar. *Affärsverket svenska kraftnät* har avstyrkt att förslaget till schablonersättningar vid långvariga elavbrott skall omfatta även stamnätet.

Skälen för regeringens förslag

Allmänna bestämmelser om skadestånd finns i skadeståndslagen (1972:207). För elektriska anläggningar finns det särskilda bestämmelser om skadestånd i 10 och 11 kap. ellagen. Konsumenters rätt till skadestånd vid avbruten elöverföring regleras i 11 kap. 8–12 §§. Vad reglerna innebär beskrivs närmare i avsnitt 4.3.

Skadeståndets *reparativa* funktion innebär i korthet att den enskilde skall ersättas för den skada som drabbar den enskilde själv eller den enskildes egendom och förmögenhet. Skadeståndets *preventiva* funktion innebär att hotet om skadeståndsskyldighet gör människor aktsammare och medför att företag vidtar åtgärder för att förebygga skador.

Samhället är i dag starkt beroende av en tillförlitlig överföring av el. Känsligheten för störningar i överföringen har ökat hos elanvändarna. För näringsidkare innebär elavbrott ofta att verksamheten helt avstannar, vilket kan innebära stora ekonomiska förluster. För hushållen kan avbrott på mer än några timmar ge problem med värmen, matlagningen och matförvaringen samt med kommunikation av olika slag. På landsbygden kan elavbrott även ge problem med vatten och avlopp samt orsaka frysskador på vattenledningar. Äldre och sjuka kan vara särskilt utsatta på grund av beroendet av trygghetslarm, värme och medicinsk utrustning. Långvariga elavbrott ger alltså normalt upphov till betydande skador och olägenheter. För de flesta torde olägenheterna uppkomma redan innan det har gått ett dygn.

I 2001 års utredning om ökad leveranssäkerhet föreslogs en schabloniserad rätt till avbrottsersättning. Efter att utredningen presenterats åtog sig ett stort antal nätföretag att på frivillig väg ekonomiskt kompensera de elanvändare som drabbas av elavbrott. De riktlinjer för frivillig ersättning som branschorganisationen Svensk Energi har antagit innebär att den fasta delen av nätavgiften minskas med 25 procent för avbrott som varar 24–48 timmar, med 50 procent för avbrott som varar 48–72 timmar och med 100 procent för avbrott som varar längre än 72 timmar. Den maximala ersättningen begränsas till ett års fasta nätavgifter.

Det är positivt att flertalet nätföretag i dag frivilligt betalar ersättning till elanvändarna vid långvariga elavbrott. Samtidigt kan invändningar riktas mot en ordning som till stor del bygger på frivilliga åtaganden. Den ersättningsmodell som Svensk Energi rekommenderar till sina med-

lemmar tillämpas av flera nätföretag, men långt ifrån alla. Det finns nätföretag som inte betalar ut någon ersättning alls vid långvariga elavbrott. Storleken på ersättningen kan variera mycket mellan olika nätföretag, exempelvis på grund av att tarifferna har olika utformning. Möjligheterna att få ersättning är ofta omgärdade med omfattande undantag. Vidare anger Statens energimyndighet i sin rapport, Uppföljning av nätföretagens åtgärder mot elavbrott till följd av snöoväder, att branschens åtagande om ersättning vid avbrott över tjugofyra timmar förefaller ha blivit dimensionerat för att avhjälpa fel på ett sätt som kan innebära att vissa elanvändare får längre avbrott än tidigare.

Det kan, inte minst för elanvändarna själva, framstå som oförståeligt och orättvist att nätföretagen betalar ut olika stora schablonersättningar för likartade avbrott.

Konsumenternas möjligheter att få ersättning vid långvariga elavbrott med stöd av ellagens bestämmelser torde i praktiken vara begränsade, även om förutsättningarna har förbättrats genom möjligheten att för ett kollektiv av drabbade elanvändare föra grupp talan enligt lagen (2002:599) om grupprättegång.

Sammantaget innebär det anförda att elanvändarnas möjligheter att få ersättning vid långvariga elavbrott är otillräckliga. De senaste årens återkommande långvariga elavbrott vid svåra väderförhållanden visar också att det i regelverket bör införas bestämmelser som ger starka drivkrafter för nätföretagen att så snabbt som möjligt höja kvaliteten på elöverföringen. Att erkänna utevaron av el som en skada i sig som ger rätt till en schabloniserad ersättning skulle underlätta för elanvändarna och samtidigt fylla ett viktigt förebyggande syfte.

Tvingande regler till förmån för elanvändarna

Tvingande regler om sanktioner förekommer på vissa områden inom framför allt konsumentlagstiftningen. Elförsörjningens stora betydelse som samhällsfunktion motiverar att tvingande regler införs till förmån för elanvändarna.

Regeringens förslag innebär ett nytt sätt att reglera ersättningsfrågor på det begränsade avtalsområde som elnätmarknaden utgör. I ellagstiftningen bör införas en enhetlig modell för ersättning till elanvändare vid elavbrott. Förslaget innebär att tvingande regler införs i ellagen om nätföretags skyldighet att utge en schabloniserad avbrottsersättning. Reglerna innebär bevislättnader för den avbrottsdrabbade elanvändaren. Redan det förhållandet att elöverföringen har varit avbruten en viss tid bör betraktas som en skada för elanvändaren. En skyldighet att ersätta den skadan har främst den preventiva funktionen att förmå nätföretagen att förebygga elavbrott. Därutöver ger ett längre elavbrott i regel upphov till flera andra slags skador som elanvändaren bör få ersättning för, exempelvis utgifter för att kompensera den uteblivna elen, förlust av arbetsinkomst och skador på livsmedel. En schabloniserad ersättning kan också fylla funktionen att underlätta för elanvändaren att få kompensation för följderna av elavbrottet. Så länge sådana skador inte sammantaget är större än den schabloniserade ersättningen skall någon bevisning inte behövas i fråga om skadornas storlek.

Den avbrottsersättning en elanvändare har rätt till bör betalas av den som har koncession för det elnät som elanvändaren är direkt ansluten till,

oavsett om avbrottet är hänförligt till en annan koncessionshavares nät. Elanvändaren har även i ett fall då ett avbrott uppkommer i ett överliggande nät endast ett avtalsförhållande med koncessionshavaren för det närmaste nätet, dvs. den som är skyldig att leverera el till elanvändaren. Processekonomiska skäl talar också emot att låta ett stort antal avbrottsdrabbade elanvändare få vända sig till någon annan koncessionshavare för att få ut avbrottsersättningen.

Att koncessionshavaren för det elnät som elanvändaren är direkt ansluten till skall betala ut ersättningen ger upphov till frågor om möjligheten för koncessionshavaren att i sin tur få ersättning från innehavaren av överliggande nät. Den frågan behandlas i avsnitt 8.4.

Ersättning till näringsidkare

Ellagen innehåller i dag, till skillnad från vad som gäller för konsumenter, ingen särskild reglering om ersättning till näringsidkare som drabbas av elavbrott. Näringsidkare har därför generellt sett sämre möjligheter att få ersättning vid elavbrott än vad konsumenter har och de löper större risk att lida ekonomiska förluster vid elavbrott.

Enligt regeringen motiverar de speciella förutsättningarna på elnätmarknaden att tvingande regler införs även för kommersiella förhållanden. Elförsörjningen är en viktig samhällsfunktion. Näringsidkares tjänster och produktion är starkt beroende av att överföringen av el fungerar. Konsekvenserna av elavbrott är många gånger mycket allvarliga för näringsidkare. För att skapa tillräckliga drivkrafter att säkerställa ett driftsäkert elnät bör därför näringsidkare omfattas av reglerna om avbrottsersättning. Näringsidkare får därmed också på ett relativt enkelt sätt kompensation för skador som följer av långvariga elavbrott.

Enligt Energimarknadsinspektionen bör det utredas om det utöver bestämmelserna om avbrottsersättning bör införas ytterligare bestämmelser i ellagen som reglerar nätföretagens skadeståndsansvar i förhållande till näringsidkare, bl.a. i fråga om nätföretagens kontrollansvar. Regeringen bedömer att det för närvarande inte finns skäl för en sådan utredning.

Undantag från rätten till avbrottsersättning

I vissa fall bör rätt till avbrottsersättning inte gälla.

Elanvändaren bör inte ha rätt till avbrottsersättning när avbrottet beror på elanvändarens försummelse.

Rätt till avbrottsersättning bör inte heller gälla om nätföretaget har rätt att avbryta överföringen för att vidta åtgärder som är motiverade av elsäkerhetsskäl eller för att upprätthålla en god drift- och leveranssäkerhet.

Ett annat undantag från rätten till avbrottsersättning har att göra med att en hundraprocentig elleverans inte kan garanteras under alla förhållanden. Även i framtiden kan elavbrott orsakas av händelser som ligger utanför vad ett nätföretag normalt kan förvänta sig eller rusta sig mot. Det är därför rimligt att ersättning inte skall utgå om avbrottet beror på ett hinder utanför ett nätföretags kontroll. Detta s.k. kontrollansvar gäller redan enligt ellagens bestämmelser om skadestånd till konsumenter vid långvariga elavbrott. Avbrottsersättning bör följaktligen inte utgå om ett elavbrott beror på ett hinder utanför ett nätföretags kontroll, som företaget inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följder företaget inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit. Med nät-

företag avses här det företag som innehar det ledningsnät där det fel finns som har lett till elavbrottet hos elanvändaren. För att undvika ersättningskyldighet måste alltså det nätföretag som är skyldigt att betala avbrottsersättningen kunna visa att den omständighet som orsakat avbrottet legat utanför vad som kunnat kontrolleras av det nätföretag i vars nät felet uppstått.

Ytterst avgörs gränserna för kontrollansvaret genom rättspraxis. I vad mån en enskild händelse innefattas i kontrollansvaret eller inte skall alltså bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Händelser av exceptionell karaktär kan anses falla utanför nätföretagens kontroll. Hit hör till exempel krig, terrorhandlingar, sabotage och även myndighetsingripanden. Vissa naturfenomen som jordbävningar och jordskred torde också falla utanför kontrollansvaret. Väderhändelser som återkommer relativt ofta såsom åska, snöoväder eller stormar bör däremot endast i rena undantagsfall vara att betrakta som sådana händelser som inte kunnat förutses eller förväntas och skall därför normalt innefattas i nätföretagens kontrollansvar.

Stamnätet bör inte omfattas

Det främsta syftet med reglerna om avbrottsersättning är preventivt, dvs. att driva nätföretagen till att göra ledningsnäten leveranssäkra. Även stamnätet skall naturligtvis uppfylla höga kvalitets- och säkerhetskrav. Redan i dag är sannolikheten mycket låg för att det skulle uppstå ett fel i stamnätet som skulle leda till långvariga avbrott. Staten äger stamnätet och kan direkt styra Affärsverket svenska kraftnät som förvaltar stamnätet, om det behövs ytterligare förbättringar av stamnätets driftsäkerhet. Staten kan garantera en hög leveranssäkerhet i stamnätet på annat sätt än genom regler om avbrottsersättning. Den preventiva funktionen hos skadeståndet gör sig med andra ord inte gällande på samma sätt för stamnätet som för region- och lokalnät. Stamnätet bör inte omfattas av reglerna om avbrottsersättning.

8.2 Avbrottsersättningens storlek

Regeringens förslag: En modell för schabloniserad avbrottsersättning införs i ellagen. Vid avbrott som varar 12–24 timmar betalas avbrottsersättning med 12,5 procent av elanvändarens beräknade årliga nätavgift, dock lägst 2 procent av prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Vid avbrott som varar 24–48 timmar betalas ersättning med ytterligare 25 procent av den årliga nätavgiften, dock lägst 4 procent av prisbasbeloppet. För varje därefter påbörjad 24-timmarsperiod skall ersättning betalas med ytterligare 25 procent av den årliga nätavgiften, dock lägst ytterligare 2 procent av prisbasbeloppet.

Nätföretagens skyldighet att betala avbrottsersättning begränsas till högst tre års nätavgifter per avbrott och elanvändare.

Energimarknadsinspektionens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Svea hovrätt* har anfört att den av utredningen föreslagna avbrottsersättningen är något av en nyordning eftersom den skall utgå vid sidan av ett eventuellt skadestånd och att ersättningen till sin natur blir en sorts sanktionsavgift. Enligt hovrätten måste det göras en utförlig analys av effekterna av att införa ett sådant system. *Ekonomistyrningsverket* och *Sveriges Energiföreningars Riksorganisation (SERO)* har framhållit att drivkrafterna för att tillhandahålla avbrottsfri el kan minska då avbrottet blir så långvarigt att elanvändarens maximala ersättning uppnås. *Kungliga tekniska högskolan* har anfört att de ersättningsnivåer som anges i procentandelar av nätavgiften – 12,5 procent, 25 procent osv. – synes rimliga som ett medelvärde. Högskolan invänder dock mot miniminivån på 2 procent av prisbasbeloppet och anser att ersättning motsvarande de föreslagna procentandelarna även i dessa fall är rimliga. *Konsumentverket* har anfört att tidsgränsen tolv timmar för avbrottsersättning är väl avvägd. Enligt verket skulle den nuvarande konsumenttjänstlagen, om den var tillämplig på elområdet, bl.a. ge konsumenten rätt till prisavdrag vid kortare elavbrott än de föreslagna tolv timmarna. *Elsäkerhetsverket* m.fl. har anfört att det inte är lämpligt från arbetsmiljösynpunkt att införa en tid om tolv timmar för avbrottsersättning, utan att ersättningskravet bör kopplas ihop med funktionskravet, dvs. tjugofyra timmar. *Svenskt Näringsliv* har avstyrkt att ersättning skall betalas efter tolv timmars avbrott, eftersom det i realiteten kommer att bli styrande och arbetsmiljöriskerna kommer att bli mycket stora. Enligt Svenskt Näringsliv finns det en risk att nätföretagen inte kan finansiera investeringarna i elnäten om alltför tuffa krav på ekonomisk ersättning införs i förtid. *Företagarna* har anfört att tiden innan avbrottsersättning utgår bör vara densamma som för funktionskravet på tjugofyra timmar, utom för näringsidkare som bör få ersättning efter tolv timmar. *Svensk Energi* har anfört att det är rimligt med en ersättning kopplad till funktionskravet på tjugofyra timmar men att en ersättning efter tolv timmar styr fel och begränsar möjligheten att nå funktionskravet genom att styra bort investeringsmedel.

Skälen för regeringens förslag

Hur ersättningen vid långvariga elavbrott skall bestämmas kan regleras på olika sätt. En grundläggande skillnad finns mellan regler som innebär att man i generella termer anger hur ersättningen skall bestämmas och regler som bygger på schabloner för ersättningen. Regeringen delar Energimarknadsinspektionens bedömning att ett syfte med reglerna är att elanvändarna skall kunna få en snabb och administrativt enkel ersättning vid långvariga elavbrott. Det syftet uppnås bäst med en modell med schabloniserad avbrottsersättning. Det finns flera exempel på sådana modeller. Det förslag som redovisades i 2001 års utredning om ökad leveranssäkerhet innebar en schabloniserad rätt till avbrottsersättning (se avsnitt 4.1). Branschorganisationen Svensk Energis riktlinjer för frivillig ersättning bygger på en modell med schabloniserad ersättning. Flertalet nätföretag använder också sådana modeller.

Regeringen föreslår i avsnitt 7.1 att ett funktionskrav på högst tjugofyra timmars elavbrott införs i ellagen. Funktionskravet ansluter till det planeringsmål som branschen redan nu arbetar efter. Svensk Energis riktlinjer om avbrottsersättning innebär också att ersättning betalas till elanvändarna för elavbrott som varar minst tjugofyra timmar.

Energimarknadsinspektionen har föreslagit att ersättning till elanvändarna skall betalas efter tolv timmars avbrott i elöverföringen. Förslaget grundar sig på att elanvändarna har blivit allt känsligare för störningar i elöverföringen. Vidare bedömer inspektionen att en skyldighet att lämna avbrottsersättning efter tolv timmar kommer att skapa ekonomiska drivkrafter för nätföretagen att både förbättra elnäten och avhjälpa felen så snart som möjligt.

I 2001 års utredning om ökad leveranssäkerhet föreslogs att ersättning skulle utgå efter tolv timmars elavbrott. Genomgången av reglerna om avbrottsersättning i andra länder, se avsnitt 5, visar att ersättningen i flera länder utgår redan efter ett elavbrott som är kortare än tjugofyra timmar.

Elsäkerhetsverket, SEKO, Svensk Energi m.fl. har anfört att det från elsäkerhetssynpunkt inte är rimligt att låta ersättningsskyldigheten inträda redan efter tolv timmar. Enligt deras uppfattning medger en sådan tidsgräns inte nätföretagen någon reell möjlighet att åtgärda avbrott som inträffar kvällstid på vintern utan att utsätta reparatörerna för elsäkerhetsrisker.

Det är givetvis oacceptabelt att reparatörer tvingas arbeta under förhållanden som utsätter dem för elsäkerhetsrisker eller andra olycksrisker. Detta regleras i arbetarskyddslagstiftningen. Elsäkerhetsverket har befogenhet att avbryta arbeten som medför fara från elsäkerhetssynpunkt. Nätföretagen måste liksom i dag ovillkorligen följa bestämmelserna i arbetarskyddslagstiftningen och Elsäkerhetsverkets regler och beslut.

Det finns skäl som talar för att avbrottsersättning ändå bör betalas redan efter tolv timmars avbrott. Det främsta syftet med reglerna om avbrottsersättning är att skapa ekonomiska drivkrafter för nätföretagen att förbättra näten så att långvariga avbrott blir alltmer sällsynta. En ekonomisk kompensation till elanvändarna efter tolv timmars avbrott är motiverad även utifrån ersättningens reparativa funktion. Redan det förhållandet att elöverföringen har varit avbruten i tolv timmar innebär att en skada får anses ha uppkommit för elanvändaren. För näringsidkare kan skadorna i form av bl.a. produktionsbortfall vara stora.

Med hänsyn till det anförda anser regeringen i likhet med Energimarknadsinspektionen att skyldigheten att betala ersättning skall inträda efter tolv timmars avbrott. I de fall elavbrott inträffar sent på kvällarna eller det i övrigt råder svåra förhållanden kommer därför nätföretagen få betala ut avbrottsersättning i stället för att åtgärda elnäten.

Avbrottsersättningens storlek

Det är viktigt att reglerna om avbrottsersättning utformas så att de driver på nätföretagens arbete med att skapa leveranssäkra elnät, så att funktionskravet kan uppfyllas till 2011. Ersättningsnivåerna bör inte minst stärka företagens drivkrafter att så snabbt som möjligt förbättra de mest

utsatta näten. I takt med att leveranssäkerheten höjs kommer de totala kostnaderna för avbrottsersättning att minska.

Reglerna om schabloniserad avbrottsersättning bör i huvudsak innebära följande. Ersättningen bör bestämmas utifrån elanvändarens nätavgifter. Kompensationen kommer på så sätt att stå i proportion till det pris elanvändaren betalar för nättjänsten, vilket är viktigt för att ersättningen skall kunna betraktas som rättvis också av större elanvändare, bl.a. näringsidkare. Eftersom de fasta och rörliga delarna av nätavgifterna varierar betydligt mellan nätföretagen bör avbrottsersättningen baseras på de totala nätavgifterna. Ersättningen bör, i enlighet med vad *Lagrådet* har föreslagit, bestämmas utifrån de beräknade årliga nätavgifterna. Ersättningen bör stegvis öka allt efter avbrottets längd. Samtidigt bör det anges minimi- och maximinivåer för ersättningen. En miniminivå bör införas för att ersättningen till små elanvändare inte skall bli alltför liten. En maximinivå bör anges för att ersättningen inte skall bli orimligt stor och för att begränsa nätföretagens ansvar vid omfattande och långvariga oplanerade elavbrott.

Regeringen anser att avbrottsersättningen bör utformas i enlighet med Energimarknadsinspektionens förslag. Den modell som inspektionen föreslagit är tydlig och förhållandevis enkel att tillämpa. Sammantaget innebär det att avbrottsersättningen skall bestämmas enligt följande:

<i>Avbrottets längd</i>	<i>Ersättning</i>
12–24 timmar	12,5 procent av den beräknade årliga nätavgiften, lägst 2 procent av prisbasbeloppet
24–48 timmar	Ytterligare 25 procent av den beräknade årliga nätavgiften, lägst 4 procent av prisbasbeloppet
48–72 timmar	Ytterligare 25 procent av den beräknade årliga nätavgiften, lägst 6 procent av prisbasbeloppet
För varje därefter påbörjad 24-timmarsperiod	Ytterligare 25 procent av den beräknade årliga nätavgiften, lägst ytterligare 2 procent av prisbasbeloppet.

En ersättning enligt denna modell erbjuder elanvändare som bor i lägenhet eller villa en ersättning som överstiger den ersättningsnivå som rekommenderas av Svensk Energi. Ersättningen är också något högre än den goodwill-ersättning som Vattenfall erbjuder sina kunder. Även näringsidkare kommer att ersättas med väsentligt högre belopp än vad de skulle få enligt Svensk Energis norm.

Minimiersättningen på 2 procent av prisbasbeloppet, avrundat till närmast högre hundratal kronor, innebär att ersättningen 2006 blir lägst 800 kronor för avbrott som varar längre än tolv timmar och lägst 1 600 kronor för avbrott som varar längre än tjugofyra timmar.

Även maximinivåer bör anges för avbrottsersättningen. Energimarknadsinspektionen har föreslagit att ersättningen maximeras till tre års nätavgifter vid varje avbrottstillfälle. Svensk Energis riktlinjer för frivillig ersättning innebär att ersättningen ökar vid längre elavbrott, upp till ett belopp som motsvarar ett års fasta nätavgifter. Vattenfall begränsar sin

goodwill-ersättning för varje elavbrott till högst två års nätavgifter (båda fast och rörlig avgift).

Nätföretagens skyldighet att betala ut avbrottsersättning vid långa eller omfattande elavbrott bör begränsas. En sådan begränsning får dock inte leda till att nätföretagens drivkrafter att bygga och underhålla leveranssäkra elnät försvinner. En begränsning får inte heller leda till att de drabbade elanvändarna blir utan en rimlig ersättning.

Energimarknadsinspektionens förslag att begränsa ersättningen till tre års nätavgifter innebär att en elanvändare som bor i lägenhet kommer att få en maximal ersättning på cirka 3 000 kronor. Den maximala ersättningen kommer att uppgå till cirka 16 000 kronor för en elanvändare som bor i en eluppvärmd villa och till cirka 87 000 kronor för en näringsidkare med en abonnerad effekt på 100 ampere. Regeringen anser att dessa ersättningsnivåer är väl avvägda och att avbrottsersättningen därför bör maximeras till tre års nätavgifter vid varje avbrottstillfälle.

8.3 Jämkning av avbrottsersättning

Regeringens förslag: Skyldigheten att betala avbrottsersättning skall kunna jämkas om den är oskäligt betungande med hänsyn till de ekonomiska förhållandena hos det ersättningskyldiga nätföretaget, dvs. det nätföretag som har koncession för det elnät till vilket elanvändarna är direkt anslutna, eller de ekonomiska förhållandena hos det nätföretag som kan vara skyldigt att regressvis betala hela eller delar av ersättningen till det först nämnda nätföretaget.

Energimarknadsinspektionen har inte föreslagit några regler om jämkning av skyldigheten att betala avbrottsersättning.

Remissinstanserna: *Svensk Energi* har anfört att det behövs en reell begränsningsregel för ersättningen, exempelvis kopplad till nätföretagets årliga omsättning, samt att förslaget om maximalt tre års nätavgifter per elavbrott skulle dramatiskt förändra spelreglerna och skulle driva på en strukturomvandling inom branschen. *Vattenfall Eldistribution AB* har anfört att bolaget accepterar att ersättning skall utgå efter tolv timmars avbrott men att det behövs en begränsning av den totala ersättningen per år och att ersättningsbeloppen bör vara lägre under åren 2006–2008 så att det finns en rimlig chans att anpassa sig efter de nya kraven.

Skälen för regeringens förslag: Ett flertal remissinstanser har anfört att den av Energimarknadsinspektionen föreslagna skyldigheten att betala avbrottsersättning kan komma att få en betydande negativ påverkan på mindre nätföretag. Det beror enligt remissinstanserna på att de mindre företagen inte har så stora finansiella resurser och att de bedriver sin verksamhet inom ett begränsat geografiskt område. Enligt vad som anförts löper de därför större risk att hela nätet slås ut vid ett avbrott och att avbrottsersättningen då kommer att uppgå till stora belopp som i värsta fall kan medföra att de tvingas i konkurs.

Dessa farhågor måste tas på allvar, särskilt som reglerna om avbrottsersättning skall gälla innan funktionskravet träder i kraft. För att undvika att de företag som ännu inte hunnit anpassa sin verksamhet till funktions-

kravet skall drabbas oskäligt hårt av krav på avbrottsersättning, bör ersättningen i vissa fall kunna jämkas.

I lagrådsremissen föreslogs att jämkning enbart skulle kunna ske med hänsyn till de ekonomiska förhållandena hos det ersättningsskyldiga nätföretaget, dvs. det nätföretag som har koncession för det elnät till vilket elanvändarna är direkt anslutna. *Lagrådet* har invänt mot att jämkning inte skall kunna ske om koncessionshavaren i ett överliggande nät, där felet inträffat, skulle vara i en sådan ekonomisk situation som utgör grund för jämkning enligt förslaget i lagrådsremissen. Enligt *Lagrådet* kan det i ett sådant läge finnas risk för att det ersättningsskyldiga nätföretaget inte regressvis kan få ut den fulla avbrottsersättning som nätföretaget varit skyldigt att betala till elanvändarna trots att felet inträffat i en annan koncessionshavares nät. *Lagrådet* har anfört att det synes vara mera konsekvent att låta bestämmelserna om jämkning gälla oavsett på vilken nivå i elnäten som avbrottet inträffat.

Regeringen delar *Lagrådets* bedömning. Ersättningen bör få jämkas i ett enskilt fall om skyldigheten att betala avbrottsersättning framstår som oskäligt betungande med hänsyn till de ekonomiska förhållandena hos det ersättningsskyldiga nätföretaget eller det nätföretag som kan vara skyldigt att regressvis betala hela eller delar av ersättningen till det först nämnda företaget (regressrätten behandlas i avsnitt 8.5).

I avsnitt 8.4 behandlas frågan om ett nätföretag ensidigt kan bestämma att jämka avbrottsersättningen.

8.4 Reklamation och avräkning från skadestånd

Regeringens förslag: Det nätföretag som är skyldigt att betala avbrottsersättning till en elanvändare skall betala ersättningen utan oskäligt dröjsmål och aldrig senare än sex månader från utgången av den månad då nätföretaget fick eller borde ha fått kännedom om avbrottet. Nätföretaget skall betala ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635), om betalning inte sker i rätt tid. Om en elanvändare trots dessa bestämmelser inte har fått någon ersättning måste elanvändaren göra anspråk på ersättningen från nätföretaget inom två år från det att avbrottet upphörde, annars går rätten till ersättning förlorad.

Avbrottsersättning skall avräknas från skadestånd som utgår p.g.a. samma elavbrott enligt andra bestämmelser i ellagen eller annan lag.

Energimarknadsinspektionens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens i fråga om när en fordran på avbrottsersättning förfaller till betalning. Inspektionen har inte föreslagit några bestämmelser om reklamation och dröjsmålsränta. Enligt inspektionens förslag skall avbrottsersättning inte avräknas från ett eventuellt skadestånd som utgår för samma elavbrott.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm* har ifrågasatt om det är rimligt att avbrottsersättningen inte skall räknas av från ett eventuellt skadestånd, eftersom syftet med ett skadestånd är att kompensera den skadelidande. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* och *Konsumentverket* har tillstyrkt att avbrottsersättning inte skall medföra avräkning på eventuellt skadestånd.

Energimarknadsinspektionen har föreslagit att avbrottsersättningen skall betalas utan oskäligt dröjsmål och senast inom sex månader, och att nätföretagen skall införa ändamålsenliga rutiner för att registrera avbrott och betala ut avbrottsersättning.

En grundläggande princip inom avtalsrätten är att en part som vill göra en sanktion gällande på grund av motpartens avtalsbrott är skyldig att reklamera. Det bör även gälla de nu föreslagna bestämmelserna om avbrottsersättning.

Förutsättningarna på elområdet är emellertid speciella såtillvida att ett nätföretag ofta inte kan undgå att ha kännedom om ett elavbrott inom företagets nätområde. I de fall avbrotten inträffar på hög- och mellan-spänningsnivåer kan det antas att nätföretagen har någon form av automatisk registrering av när avbrottet inträffat, vilka elanvändare som har drabbats och när de fått elen tillbaka. Men även utan sådana tekniska rutiner får nätföretag ofta vetskap om ett elavbrott genom att en eller flera avbrottsdrabbade elanvändare kontaktar företaget. Det är framför allt vid avbrott på lägre spänningsnivå som nätföretagen kan vara beroende av att någon elanvändare anmäler att överföringen är avbruten. För lägre spänningsnivåer kan nätföretagen behöva säkra rutiner som dokumenterar när elen till en elanvändare kommer tillbaka efter ett fel. Det bör alltså inte vara förenat med några betydande praktiska problem för nätföretaget att fastställa vilka elanvändare som har drabbats av ett elavbrott som berättigar till avbrottsersättning.

En reglering som skulle förutsätta att varje avbrottsdrabbad elanvändare anmäler ett elavbrott och gör anspråk på avbrottsersättning skulle vara problematisk och inte processekonomisk. Det beror på att ett nätföretag vid ett omfattande elavbrott skulle få svårt att hantera ett mycket stort antal reklamationer. En strikt tillämpning av en sådan reglering skulle också kunna leda till att enbart vissa av elanvändarna i det avbrottsdrabbade nätområdet får avbrottsersättning.

Både praktiska skäl och rättviseskäl talar därför för att det ersättningsskyldiga nätföretaget normalt bör betala avbrottsersättning till alla de elanvändare som har drabbats av ett avbrott, även om inte alla har lämnat en formell reklamation till företaget. En bestämmelse om när en elanvändares fordran på ersättning förfaller till betalning bör införas. Ett nätföretag som är skyldigt att betala avbrottsersättning bör betala ersättningen utan oskäligt dröjsmål och aldrig senare än sex månader från utgången av den månad då nätföretaget fick eller borde ha fått kännedom om avbrottet. Elanvändarna bör därmed i de flesta fall inte behöva ansöka om att få den avbrottsersättning de har rätt till.

Det kommer dock att finnas situationer då nätföretaget inte har fått eller borde ha fått kännedom om ett elavbrott som ger rätt till avbrottsersättning. Så kan vara fallet när ingen elanvändare har kontaktat nätföretaget med anledning av ett elavbrott och den tekniska utrustningen inte heller har utvisat förekomsten av ett sådant. Ett exempel på det är när det först efter en längre tid kommer fram att det har varit elavbrott i ett litet antal ensligt belägna fritidshus. För sådana fall måste det finnas en bestämmelse om reklamation. En sådan bestämmelse behövs även för de fall då ett nätföretag inte har betalat ut avbrottsersättning, trots att före-

taget har fått eller borde ha fått kännedom om ett ersättningsgrundande elavbrott, bl.a. när nätföretaget gör gällande att någon ersättningskyldighet inte gäller.

I ellagen finns en bestämmelse om konsumentens skyldighet att göra anspråk på ersättning enligt bestämmelserna om skadestånd vid elavbrott. Det är lämpligt att utforma den nya bestämmelsen om reklamation på ett likartat sätt. Det innebär att en elanvändare som inte har gjort anspråk på avbrottsersättning från nätföretaget inom två år från det att avbrottet upphörde förlorar rätten till ersättning.

Lagrådet har anfört att en central fråga när det gäller ersättningssystemets funktion är om koncessionshavaren i ett första skede på egen hand skall göra bedömningen om det föreligger grund för hel befrielse eller jämkning i fråga om ersättningen. Enligt *Lagrådet* uppkommer frågan om koncessionshavaren ensidigt kan bestämma att inte betala ut ersättning eller att jämka den ersättning som skall betalas ut inom i lagen angiven tid. Denna och andra frågor om hur ersättningssystemet är tänkt att praktiskt fungera i fall då det kan vara fråga om befrielse från skyldighet att betala ersättning eller att jämka sådan ersättning har, enligt *Lagrådets* mening, inte med tillräcklig tydlighet klargjorts i lagrådsremissen.

Även om praktiska skäl talar för att nätföretagen i de flesta fall kommer att betala ut avbrottsersättning trots att elanvändarna inte har gjort anspråk på ersättningen, kan det enligt regeringens mening inte undvikas att tvist kan uppkomma om rätten till avbrottsersättning. Ett nätföretag skulle kunna göra gällande att det inte finns någon rätt till avbrottsersättning med hänvisning till något av de fyra undantagen i lagen (se avsnitt 8.1) och därför inte betala ut ersättningen inom den tid som anges i lagen. Nätföretaget skulle exempelvis kunna hävda att ett avbrott orsakats av en exceptionell händelse, dvs. att avbrottet faller utanför kontrollansvaret. Tillämpningen av reglerna om avbrottsersättning skiljer sig i det avseendet inte från vad som gäller på många andra områden där parter kan tvista om en betalningsskyldighet, exempelvis på försäkringsområdet.

Enligt regeringen är det ofrånkomligt att ett nätföretag gör en egen bedömning i frågan om något av undantagen från rätten till avbrottsersättning är tillämpligt och, om nätföretaget inte anser sig skyldigt att betala, tar den risk som en utebliven betalning innebär.

Frågan är om ett nätföretag också, med hänvisning till jämkningsbestämmelsen, ensidigt skall kunna jämka de ersättningsbelopp som följer av de nya schabloniserade bestämmelserna. Det finns skäl som talar för att bestämmelserna om undantag från rätten till ersättning och om jämkning skall kunna hanteras på ett likartat sätt av ett nätföretag när ett elavbrott som kan ge rätt till avbrottsersättning inträffar. Nätföretaget bör i ett sammanhang självständigt kunna bedöma på vilka grunder och i vilken utsträckning företaget anser sig kunna sätta ned den ersättning som elanvändarna kan ha rätt till.

I de fall ett nätföretag ensidigt skulle bestämma att helt eller delvis sätta ned ersättningen skulle elanvändarna, om de är missnöjda med nätföretagets bedömning, få väcka talan om nätföretagets skyldighet att betala ersättning. En sådan tvist skulle alltså behöva avgöras i domstol.

Det skulle mot den angivna ordningen kunna invändas att det för de avbrottsdrabbade elanvändarna finns risker med att ett nätföretag ensidigt

bestämmer sig för att inte betala full ersättning. Regeringen bedömer dock att nätföretagen i de allra flesta fall kommer att följa det nya regelverket på ett korrekt sätt. Det finns faktorer som kommer att avhålla nätföretagen från att tillämpa de nya reglerna på ett felaktigt sätt. Bestämmelsen om jämkning torde i praktiken endast bli tillämplig då ett mycket stort antal elanvändare har drabbats av ett långvarigt elavbrott. I ett sådant fall skulle det kunna finnas anledning för elanvändarna att gå samman och kräva att nätföretaget betalar ut den ersättning som de anser sig ha rätt till. Elanvändarna kan också i sista hand väcka talan om ersättningen vid allmän domstol. En sådan talan kan visserligen komma att föras som en grupptalan enligt lagen (2002:599) om grupprättegång men den kan ändå leda till en svårhanterlig rättegång för nätföretaget. Nätföretaget riskerar också att som förlorande part få betala höga rättegångskostnader och dröjsmålsränta på den ersättning som inte har betalats ut till elanvändarna.

Om det skulle visa sig att bestämmelserna tillämpas på ett sådant sätt att elanvändarna inte får den avbrottsersättning de har rätt till, får regeringen överväga nödvändiga förändringar av regelsystemet.

Lagrådet har även tagit upp frågan om hur dröjsmålsränta skall betalas vid försenad betalning av avbrottsersättning. Med utgångspunkt från lagrådsremissens förslag torde enligt Lagrådet frågan om huruvida 3 eller 4 § räntelagen (1975:635) är tillämplig, dvs. om förfallodagen skall anses bestämd i förväg eller inte, vara en fråga som det ytterst ankommer på rättstillämpningen att besvara. Enligt Lagrådet hade det varit önskvärt att redan nu närmare klargöra vad som skall gälla i fråga om elanvändarens rätt till ränta på avbrottsersättning.

Regeringen delar Lagrådets bedömning. Det bör därför införas en bestämmelse om att det ersättningsskyldiga nätföretaget skall betala dröjsmålsränta enligt 6 § räntelagen, om betalning inte sker i rätt tid.

Avbrottsersättning i relation till skadestånd

Enligt förslagen i denna proposition bör redan det förhållandet att elöverföringen har varit avbruten i minst tolv timmar erkännas som en skada för elanvändaren. Den avbrottsersättning som föreslås utgå till elanvändare utgör en schabloniserad ersättning för såväl utevaron av el som elavbrottets följd effekter. Det huvudsakliga syftet är preventivt, dvs. att förmå nätföretagen att ordna sina nät så att de blir leveranssäkra. Avbrottsersättningen kan samtidigt fylla funktionen att på ett enkelt sätt kompensera elanvändaren för ekonomiska förluster som följt i elavbrottets spår. Ju större de ekonomiska skadorna är i det enskilda fallet, desto mindre andel av schablonen utgör ersättning för utevaron av el. Detta ligger i schablonersättningens karaktär.

Avbrottsersättningen är inte tänkt att ersätta elanvändares möjligheter att få skadestånd vid elavbrott enligt andra bestämmelser. Rätten till skadestånd är viktig för att elanvändarna skall kunna få full kompensation för skador som följer av ett elavbrott. Skadornas omfattning kan variera beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Avbrottsersättning enligt de nya bestämmelserna bör avräknas från ett eventuellt skadestånd som skall utges enligt andra bestämmelser i ellagen eller annan lag för de skador som ett elavbrott har orsakat. En bestämmelse om avräkning bör därför införas. Av ett fastställt skadestånd kommer

elanvändaren således att få ut den del som överstiger utbetald avbrottsersättning. Prop. 2005/06:27

Den föreslagna regleringen har processekonomiska fördelar för alla inblandade, dvs. för nätföretagen, elanvändarna och domstolarna. De nya reglerna om avbrottsersättning innebär rimligen att det endast i ett fåtal fall kommer att bli aktuellt med skadestånd enligt andra bestämmelser.

8.5 Regressrätt

Regeringens förslag: Den som är skyldig att betala avbrottsersättning skall, i den mån avbrottet är hänförligt till ett fel i en annan koncessionshavares ledningsnät, ha rätt att från den koncessionshavaren få ersättning för den avbrottsersättning som har betalats till elanvändare.

Energimarknadsinspektionens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har i och för sig haft några invändningar mot förslaget om ett nätföretags regressrätt när ett avbrott kan hänföras till ett överliggande nät. De synpunkter som *Svensk Energi* och flera nätföretag har lämnat i denna del rör huvudsakligen lokalnätföretagens skyldighet att betala ut avbrottsersättning och de svårigheter som kan uppkomma när det skall fastställas vem som slutligt ansvarar för elavbrottet och avbrottsersättningen.

Skälen för regeringens förslag: Ett elavbrott beror inte alltid på ett fel i det nät som elanvändaren är ansluten till. För den som drabbas av ett elavbrott är dock olägenheten densamma oavsett i vilken nätdel som felet uppstått. Det är därför rimligt att elanvändarna har rätt till avbrottsersättning oavsett om felet uppstått i det lokala nätet eller i ett överliggande nät. Elanvändarna skall inte själva behöva reda ut var i elnätet som felet uppstått. Regeringen har därför i avsnitt 8.2 föreslagit att avbrottsersättning skall betalas ut av det nätföretag till vars nät elanvändaren är ansluten.

Svensk Energi och flera nätföretag har anfört att det råder oklarhet om flera frågor när det gäller förslaget att lokalnätföretagen skall vara skyldiga att betala ut avbrottsersättning även när felet kan hänföras till ett överliggande nät. De har anfört att innehavaren av det överliggande nätet kan anse att avbrottet ligger utanför kontrollansvaret trots att lokalnätföretaget betalat ut ersättning. De har vidare anfört att det kan vara svårt att fastslå vem som är ansvarig för ett elavbrott vid omfattande fel samt att ett avbrott i överliggande nät kan vara åtgärdat innan gränsen för avbrottsersättning infaller, men att lokalnätet inte hunnit åtgärda sitt nät innan tidsgränsen passerats.

Det kan först konstateras att det i de nuvarande bestämmelserna i 11 kap. ellagen om konsumentens rätt till skadestånd vid elavbrott inte finns någon bestämmelse om en koncessionshavares eventuella regressrätt mot den som har koncession för ett överliggande nät. Frågan har inte heller berörts i förarbetena till dessa bestämmelser.

Den nu föreslagna ordningen innebär att den som innehar ett lokalnät kan bli skyldig att betala ut avbrottsersättning på grund av ett elavbrott

som inte kan hänföras till det egna nätet. Ett lagstadgat krav på en sådan betalningsskyldighet aktualiserar frågan om regressrätt.

Elnätet är indelat i stamnät, regionnät och lokalnät. Från ett regionnät kan elen via ett annat regionnät eller lokalnät ledas vidare till det slutliga lokalnät som elanvändaren är ansluten till. Det är ofta olika nätföretag som ansvarar för överföringen av el i den kedja som elnätet är uppbyggt av.

I framför allt de södra och mellersta delarna av landet förekommer det att det mellan regionnätet och lokalnätet finns ett mellanliggande nät. Om det i en sådan del av elnätet inträffar ett elavbrott som beror på omständigheter i regionnätet, väcks frågan om det nätföretag som innehar regionnätet (A) eller det mellanliggande nätet (B) kan ha en skyldighet att till lokalnätföretaget (C) regressvis återbetala den utbetalade avbrottsersättningen. Lokalnätföretaget C står visserligen i en avtalsrelation med B, men B kan motsätta sig kravet med hänsyn till att den uteblivna elöverföringen i det mellanliggande nätet beror på omständigheter som B inte har kunnat kontrollera. Med hänsyn till att C inte står i ett avtalsrättsligt förhållande till A är det också osäkert i vilken utsträckning C med framgång kan kräva A på regressvis återbetalning.

Skäl kan anföras för att frågorna om regressrätten inte bör regleras i lagstiftningen utan i stället lösas av de berörda nätföretagen utifrån bl.a. allmänna avtalsrättsliga principer. Möjligheten att använda sig av försäkringslösningar kan också beaktas. Mot detta kan anföras att en lagreglering av regressrätten behövs med hänsyn till de speciella förhållandena på elnätmarknaden och de oklara ansvarsförhållanden som uppkommer när flera nätföretag är inblandade i ett ersättningsgrundande elavbrott. Utan en sådan reglering skulle ett lokalt nätföretag kunna ställas inför betydande problem, särskilt med hänsyn till att ersättningsbeloppen skulle kunna bli stora vid ett långvarigt elavbrott i ett regionnät. För att det inte skall råda någon tvekan om att den börda som avbrottsersättningen innebär kan vältras över på det nät där elavbrottet uppkommit, bör en uttrycklig regressbestämmelse tas in i lagen.

Enligt regeringens mening bör det alltså införas en bestämmelse om att det ersättningsskyldiga nätföretaget har rätt att, i den utsträckning som avbrottet beror på omständigheter i ett annat nätföretags nät, regressvis kräva återbetalning från det nätföretaget. Bestämmelsen om regress bör vara dispositiv. Om avbrottet har orsakats av fel i flera nät kan nätföretagen komma överens om hur kostnaden för utbetalad avbrottsersättning skall fördelas. Den slutliga kostnadsfördelningen kan alltid regleras genom avtal mellan de aktuella nätföretagen.

9 Underlag för att åtgärda brister i elnätet m.m.

9.1 Risk- och sårbarhetsanalys

Regeringens förslag: Den som bedriver nätverksamhet med stöd av koncession för regionledning eller för område skall årligen upprätta en risk- och sårbarhetsanalys avseende leveranssäkerheten i det egna nätet. Risk- och sårbarhetsanalysen skall ges in till den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om risk- och sårbarhetsanalyser.

Energimarknadsinspektionens förslag överensstämmer i stort med regeringens. Energimarknadsinspektionen har dock föreslagit att risk- och sårbarhetsanalysen skall avse elöverföringen och att analysen skall ges in först på inspektionens begäran.

Remissinstanserna: Flera länsstyrelser har anfört att det för länsstyrelserna och kommunerna som områdesansvariga organ är av stor vikt att få tillgång till information om händelser inom kommunen och länet. De har därför föreslagit att nätbolagen vid omfattande avbrott i elöverföringen åläggs skyldighet att informera kommuner och länsstyrelser inom det berörda området om avbrottet. De har också föreslagit att risk- och sårbarhetsanalyserna och åtgärdsplanerna skall ges in till berörda länsstyrelser. *Elsäkerhetsverket* har anfört att verket bör få uppdraget att utfärda föreskrifter för risk- och sårbarhetsanalyser. *Svensk Energi* har avstyrkt att bestämmelser om risk- och sårbarhetsanalyser införs på det sätt som föreslagits och att Energimarknadsinspektionen vid Statens energimyndighet bemyndigas att meddela föreskrifter. Om krav på sådana analyser skall införas i någon form, bör dessa ligga i linje med *Elsäkerhetsverkets* arbete.

Skälen för regeringens förslag: Risk- och sårbarhetsanalyser används i flera branscher, bl.a. elbranschen, för att systematiskt analysera riskerna i verksamheten och konsekvenserna av fel i verksamheten. De flesta nätföretag gör redan i dag, som en naturlig del av nätplaneringen, någon form av risk- och sårbarhetsanalys. Sådana analyser kan vara ett viktigt hjälpmedel för nätföretag att säkerställa en hög leveranssäkerhet.

Elsäkerhetsverket bedriver i samråd med elbranschen ett arbete för att ta fram verktyg för att göra en riskanalys av eldistributionsnät. Arbetet syftar till en optimering utifrån tekniska, personella och ekonomiska faktorer.

Energimarknadsinspektionen har föreslagit att ett nätföretag skall vara skyldigt att upprätta en risk- och sårbarhetsanalys avseende leveranssäkerheten i det egna nätet. Regeringen delar inspektionens bedömning att ett sådant krav bör införas i ellagen. Ett nätföretag kan med stöd av analysen identifiera och sedan också åtgärda de brister som finns på ett effektivt sätt. Risk- och sårbarhetsanalyserna kan bidra till att kravet på högst tjugofyra timmars elavbrott uppfylls till den 1 januari 2011. Analyserna kan även underlätta Energimarknadsinspektionens arbete med att

följa hur ledningsnäten och andra komponenter i överföringssystemen förbättras. Det gäller även inspektionens möjligheter att ingripa i tid om de åtgärder som genomförs är otillräckliga för att säkerställa leveranssäkerheten i ett specifikt elnät.

Nätbolagen är mycket viktiga aktörer i händelser av olyckor och kriser i samhället. Tillgången till el är grundläggande för samhällets funktion i stort och för en god krisberedskap. Som en självklar del av att upprätthålla leveranssäkerheten ingår därför förmågan att kunna hantera en situation med elavbrott, även under svåra förhållanden. Samverkan med andra krisaktörer är därför grundläggande för denna förmåga. Enligt förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap skall varje myndighet upprätta en risk- och sårbarhetsanalys inom myndighetens verksamhetsområde. I denna skall analyseras om det finns sådan sårbarhet och sådana risker inom myndighetens ansvarsområde som synnerligen allvarligt kan försämra förmågan till verksamhet inom området. Dessa analyser håller på att utvecklas och Krisberedskapsmyndigheten har en viktig roll i detta arbete. I arbetet med att upprätta risk- och sårbarhetsanalyser för krisberedskapsändamål bör de nu föreslagna analyserna utgöra ett underlag och beaktas.

Kravet på en risk- och sårbarhetsanalys bör gälla för den som bedriver nätverksamhet med stöd av koncession för regionledning (linje med en spänning som understiger 220 kilovolt) och med stöd av koncession för område.

Risk- och sårbarhetsanalyserna inom nätverksamheten kan användas bl.a. för att:

- Identifiera risker för elstörningar och kartlägga hur stora riskerna är i olika delar av ett nät
- Beräkna och förklara hur elstörningar kan sprida sig i ett elnät
- Simulera vilken effekt olika riskreducerande åtgärder har
- Bedöma konsekvenserna av elavbrott för bl.a. samhällsviktiga funktioner
- Beräkna effekterna i form av resurs- och tidsåtgång av olika beredskapsnivåer för att åtgärda inträffade elstörningar
- Försöka undvika fel som har flera orsaker
- Optimera underhålls- och reparationsåtgärder

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör be- myndigas att meddela föreskrifter om risk- och sårbarhetsanalyserna. Det gör det möjligt att på ett smidigt sätt anpassa reglerna till den fortgående utvecklingen inom nätbranschen. Eftersom elsystemen har utvecklats under en lång följd av år och i många olika ägarformer finns en betydande variation mellan olika anläggningsdelar, system och komponenter. Även de organisatoriska riskerna ser olika ut hos olika företag. Risk- och sårbarhetsanalyser för nätverksamheten kommer därför att behöva utvecklas successivt. Till att börja med kommer det att handla om förhållandevis generella analyser. Dessa kan sedan vidareutvecklas i takt med att metodiken provas ut och data över felfrekvenser m.m. förbättras.

Det är lämpligt att analyserna under de närmaste åren inriktas på att belysa brister och åtgärdsalternativ i eldistributionen i förhållande till det krav på högst tjugofyra timmars elavbrott som skall vara uppfyllt senast den 1 januari 2011.

Energimarknadsinspektionen har föreslagit att nätföretagen skall ge in risk- och sårbarhetsanalyserna först på inspektionens begäran. Det är emellertid viktigt att Energimarknadsinspektionen får del av analyserna på ett enkelt sätt. Nätföretagen bör lämna in dessa till inspektionen varje år.

9.2 Åtgärdsplan

Regeringens förslag: Den som bedriver nätverksamhet med stöd av nätkoncession för regionledning eller för område skall årligen upprätta en åtgärdsplan som visar hur leveranssäkerheten i det egna nätet skall förbättras. Åtgärdsplanen skall ges in till den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om åtgärdsplaner.

Energimarknadsinspektionens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Energimarknadsinspektionen har föreslagit att nätföretagens åtgärdsplaner skall avse de åtgärder som skall vidtas för att förbättra överföringskvaliteten hos de elanvändare vars överföringskvalitet, enligt klassificeringssystemet, inte motsvarar kravet på god kvalitet i överföringen.

Remissinstanserna: Flera nätföretag har anfört att det kan ifrågasättas om nyttan av att införa ett krav på åtgärdsplaner överväger nackdelarna för nätföretagen i form av ökad administration och ökade kostnader.

Skälen för regeringens förslag: De risk- och sårbarhetsanalyser som nätföretagen upprättar kan i många fall, åtminstone till att börja med, visa att det förekommer brister i leveranssäkerheten. Regeringen anser därför, i likhet med Energimarknadsinspektionen, att lokal- och regionnätföretagen skall utarbeta åtgärdsplaner som redovisar vilka åtgärder som behöver vidtas för att förbättra leveranssäkerheten. Åtgärdsplanerna bör, tillsammans med risk- och sårbarhetsanalyserna, ge ett bra underlag för nätföretagen i arbetet med att höja leveranssäkerheten. Analyserna kan även underlätta Energimarknadsinspektionens arbete med att följa hur ledningsnäten och andra komponenter i överföringssystemen förbättras.

Kravet på åtgärdsplaner bör gälla för den som bedriver nätverksamhet med stöd av koncession för regionledning (linje med en spänning som understiger 220 kilovolt) och med stöd av koncession för område.

Kravet bör i ellagen inte preciseras på annat sätt än att åtgärdsplanen skall visa hur leveranssäkerheten i det egna elnätet skall förbättras. Vad detta krav innebär och vad en åtgärdsplan skall innehålla bör lämpligen regleras genom förordning eller myndighetsföreskrifter. Det gör det möjligt att på ett smidigt sätt anpassa kraven till de kvalitetskrav som gäller vid varje tidpunkt. Utgångspunkten under de närmaste åren är att klara kravet på att överföringen av el skall vara av god kvalitet. De åtgärder som vidtas bör dock efter hand ha siktet inställt på att klara kravet på högst tjugofyra timmars elavbrott till den 1 januari 2011.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör med hänsyn till det anförda bemyndigas att meddela föreskrifter om åtgärdsplanerna.

För att säkerställa att Energimarknadsinspektionen får del av åtgärdsplanerna bör nätföretagen varje år lämna in dessa till inspektionen.

Klassificering av överföringens kvalitet

Energimarknadsinspektionen har föreslagit att nätföretagen skall vara skyldiga att införa ett system för att klassificera överföringskvaliteten för elanvändare i olika delar av nätområdet. På grundval av detta skall sedan nätföretagen definiera kvaliteten i varje elanvändares överföring. Enligt inspektionens förslag skall detta kunna ske per område men varje enskild elanvändares kvalitetsklass skall alltid kunna identifieras.

Regeringen bedömer att det för närvarande inte bör införas något krav på klassificering av överföringens kvalitet i ellagstiftningen.

9.3 Rapportering av elavbrott

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att rapportera elavbrott till den myndighet som regeringen bestämmer.

Energimarknadsinspektionens förslag överensstämmer i stort med regeringens. Energimarknadsinspektionen har dock föreslagit att bemyndigandet skall begränsas till rapportering av långvariga eller i övrigt omfattande elavbrott.

Remissinstanserna: *Svensk Energi* har avstyrkt Energimarknadsinspektionens förslag om avbrottsregistrering på elanvändarnivå.

Skälen för regeringens förslag: För att kunna följa utvecklingen och identifiera de företag som har problem med elavbrott behöver Energimarknadsinspektionen informeras om avbrott så snart som möjligt efter det att de uppstått. Sådana rapporter kan t.ex. innehålla uppgifter om hur många elanvändare som haft avbrott under en viss tid, hur många elanvändare som bedöms vara berättigade till avbrottsersättning och orsaken till avbrottet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör bemyndigas att meddela föreskrifter om skyldighet att rapportera elavbrott till den myndighet som regeringen bestämmer. Bemyndigandet bör alltså inte begränsas till att avse enbart rapportering av långvariga eller i övrigt omfattande elavbrott. Regeringen eller den behöriga myndigheten kan därmed anpassa föreskrifterna på ett flexibelt sätt allteftersom de tekniska förutsättningarna för rapporteringen förbättras. Företrädare för branschen kommer att få möjlighet att lämna synpunkter på hur långtgående krav som kan ställas i fråga om rapportering av elavbrott.

9.4 Information till elanvändarna

Regeringens förslag: Den som bedriver nätverksamhet med stöd av nätkoncession för regionledning eller för område skall informera elanvändarna om leveranssäkerheten i det egna elnätet samt om rätten till avbrottsersättning och skadestånd enligt ellagen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om information till elanvändarna.

Energimarknadsinspektionens förslag överensstämmer i stort med regeringens.

Remissinstanserna: *Svensk Energi* har ifrågasatt förslaget att elanvändarna skall informeras om reglerna om avbrottsersättning och skadestånd.

Skälen för regeringens förslag: Elanvändarna har behov av att ha tillgång till information om leveranssäkerheten i elnätet och hur den kommer att utvecklas. Elanvändarna kan utifrån aktuell information om leveranssäkerheten ta ställning till om de behöver ha särskild beredskap för störningar i den egna fastigheten eller rörelsen. Det bör därför införas en bestämmelse om att den som bedriver nätverksamhet med stöd av nätkoncession för regionledning eller för område skall informera elanvändarna om leveranssäkerheten i det egna elnätet.

Regeringen anser att det är viktigt att elanvändarna även har kunskap om sina rättigheter enligt ellagen. Nätföretagen bör därför vara skyldiga att informera elanvändarna om rätten till avbrottsersättning och rätten till skadestånd.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör beordras att meddela föreskrifter om information till elanvändarna.

Regeringen vill också peka på att berörda myndigheter, främst Statens energimyndighet och Konsumentverket, har ett ansvar för att se till att elanvändarna informeras om sina rättigheter. Även Konsumenternas elrådgivningsbyrå har en viktig uppgift att fylla i detta avseende.

9.5 Tvångsförvaltning av elnät

Regeringens bedömning: De nya regler som införs i ellagstiftningen för att uppnå leveranssäkra elnät bör vara en del av en bedömning av om det finns förutsättningar för tvångsförvaltning av en elektrisk anläggning.

Energimarknadsinspektionens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några synpunkter i denna fråga.

Skälen för regeringens bedömning: Lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar (tvångsförvaltningslagen) trädde i kraft den 1 januari 2005. De anläggningar som kan förvaltas särskilt enligt lagen är ledningar eller ledningsnät som används med stöd av nätkoncession enligt ellagen. Om en koncessionshavare i väsentlig

mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagen, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen eller enligt villkor i nätkoncessionen, skall hans anläggning ställas under särskild förvaltning. Beslut om särskild förvaltning meddelas av länsrätten på ansökan av nätmyndigheten.

Det finns två former av särskild förvaltning – förvaltningsföreläggande och tvångsförvaltning. Vid förvaltningsföreläggande föreläggs koncessionshavaren av länsrätten att genom ett förvaltningsavtal överlämna förvaltningen av anläggningen, helt eller delvis, till en särskild förvaltare. Det förvaltningsavtal som upprättas måste godkännas av länsrätten för att bli giltigt. Vid tvångsförvaltning beslutar länsrätten att ställa anläggningen under förvaltning av en särskild förvaltare efter förslag från nätmyndigheten.

Syftet med den särskilda förvaltningen är i båda fallen att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning, dvs. att den misskötsamhet som föranlett den särskilda förvaltningen skall upphöra.

Om en tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kan åstadkommas får staten i stället lösa anläggningen, varvid expropriationslagen skall tillämpas.

Bestämmelserna om särskild förvaltning vid nätföretags misskötsamhet avser fall då denne i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagen, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen eller enligt villkor i nätkoncession. Det innebär att tvångsförvaltningslagen kommer att omfatta de nya bestämmelserna som regeringen nu föreslår skall införas i ellagstiftningen i syfte att säkerställa en leveranssäker elöverföring.

De nya regler som införas i ellagstiftningen för att uppnå leveranssäkra elnät kan vara en del av en bedömning av om det finns förutsättningar för tvångsförvaltning av en elektrisk anläggning. Energimarknadsinspektionen har övervägt om det också finns skäl att skärpa tvångsförvaltningslagen så att det uttryckligen anges att en grund för tvångsförvaltning är att ett nätföretag inte kan säkerställa att elöverföringen sker på ett driftsäkert sätt. Energimarknadsinspektionen har dock bedömt att de nuvarande bestämmelserna om särskild förvaltning är tillräckliga. Regeringen delar denna bedömning.

10 Nätföretags produktion av reservkraft vid elavbrott

Regeringens förslag: Undantaget från förbudet för nätföretag att bedriva produktion av el utökas så att nätföretag tillåts att bedriva produktion inte bara i mobila utan även i fasta aggregat. Produktionen får bara ske tillfälligt i syfte att ersätta utebliven el vid elavbrott.

Energimarknadsinspektionens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har yttrat sig i frågan om fast installerad reservkraft har tillstyrkt förslaget. *Krisberedskapsmyndigheten* har anfört att förslaget skulle förbättra möjligheten för samhälls-

viktiga elanvändare att få tillgång till avbrottsfri el och innebär ett bra komplement till dagens system där varje enskild elanvändare måste skaffa sin egen reservkraft vid behov.

Skälen för regeringens förslag: Av 3 kap. 1 a § ellagen framgår att en juridisk person som bedriver nätverksamhet inte får bedriva produktion av eller handel med el. Från denna huvudregel finns det två undantag. Ett nätföretag får bedriva produktion av el om produktionen uteslutande är avsedd att täcka nätförluster eller om den sker i mobila reservkraftaggregat som är avsedda för tillfälligt bruk vid elavbrott.

Förbudet för nätföretag att producera eller handla med el är en av grundbultarna i regleringen på elområdet. Förbudet är också en viktig del av elmarknadsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphörande av direktiv 96/92/EG, EUT L 176, 15.7.2003, s. 37, Celex 32003L0054).

Det är väsentligt att hålla nätverksamhet, som bedrivs i legala monopol, skild från produktion av och handel med el, som är konkurrensutsatt. Genom en ny regel som gäller från den 1 juli 2005 har också den åtskillnaden skärpts. Regeln innebär att en styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare i ett nätföretag inte samtidigt får vara styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare i en juridisk person som bedriver produktion av eller handel med el. Företag med färre än 100 000 elanvändare undantas från kravet.

Möjligheten för nätföretagen att, trots förbudet mot produktion av el, producera el i syfte att ersätta utebliven el vid elavbrott kan vara en viktig del i arbetet med att säkerställa en driftsäker elöverföring. Detta kan t.ex. vara ett kostnadseffektivt alternativ till att förstärka ledningsnätet för företag som har ett fåtal elanvändare långt ut i elnätet. Så länge lagstiftningen endast tillåter detta om produktionen av el sker i mobila reservkraftaggregat är det dock inte ett realistiskt alternativ för nätföretagen.

Regeringen anser därför att det också bör möjliggöras för nätföretagen att tillhandahålla el som produceras med fast installerade aggregat. Bestämmelsen bör utformas i enlighet med vad *Lagrådet* har föreslagit. Produktionen bör bara få ske tillfälligt i syfte att ersätta utebliven el vid elavbrott. En annan förutsättning är att det också samtidigt säkerställs att nätföretaget inte bedriver produktion av eller handel med el på ett sätt som står i strid mot bestämmelserna i elmarknadsdirektivet.

Med denna möjlighet kan nätföretagen välja att installera fasta aggregat för att snabbt och kostnadseffektivt uppfylla kravet på högst tjugofyra timmars elavbrott och för att minska sina utgifter för avbrottsersättning. Det kan även tänkas att enskilda eller grupper av elanvändare, som har ett behov av en extra hög leveranssäkerhet, ingår avtal med nätföretagen som mot ersättning ansvarar för att reservkraft finns tillgängligt om ett elavbrott inträffar.

Det är ett starkt intresse att samhällsviktiga verksamheter fungerar även vid leveransstörningar i det allmänna elnätet. Ellagstiftningen bör därför inte försvåra för nätföretagen att delta i detta arbete. Om det exempelvis handlar om att bygga upp kollektiva reservkraftlösningar för ett antal elanvändare torde nätföretagen i kraft av nätkoncessionshavare vara en lämplig aktör. Enligt ellagen har nätkoncessionshavaren ensam-

rätt att bygga starkströmsledningar inom sitt geografiska område. Nät-koncessionshavaren har därmed möjlighet att tillse att det finns erforderliga ledningar för att ta hand om reservkraften.

Den el som produceras i syfte att ersätta utebliven el vid elavbrott kommer att levereras till elanvändarna och mätas. Eftersom det i ellagstiftningen inte finns krav på att el skall mätas i realtid kommer det inte att var möjligt att hos elanvändarna särskilja den el som producerats i det angivna syftet från den el som levererats i ordinarie ordning.

11 Bemyndigande avseende uppgifter om elens ursprung

Regeringens förslag: Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om hur uppgifterna om elens ursprung i 8 kap. 12 § ellagen skall beräknas och redovisas för elanvändarna.

Skälen för regeringens förslag: Ett bemyndigande avseende uppgifter om elens ursprung fanns med i det lagförslag som överlämnades för yttrande till Lagrådet och som föregick propositionen Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas, m.m. (prop. 2004/05:62). Bemyndigandet behandlades även i propositionens allmänmotivering och författningskommentar (prop. 2004/05:62 s. 68 och 271). Till följd av ett förbiseende fanns dock bemyndigandet inte med i det förslag till lagtext som propositionen innehöll. Den lag som senare utfärdades innehåller inte heller något sådant bemyndigande, se lagen (2005:404) om ändring i ellagen (1997:857). Bemyndigandet bör därför införas nu. I den angivna propositionen motiverades förslaget enligt följande.

Elmarknadsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 96/92/EG, EUT L 176, 15.7.2003, s. 37, Celex 32003L0054) föreskriver i artikel 3.6 att elleverantörerna på eller i samband med fakturorna och i reklam skall lämna uppgifter till elanvändarna om varje enskild energikällas andel av den genomsnittliga bränslesammansättningen som företaget använt under det gångna året eller, om elen anskaffats via en elbörs eller importerats från ett land utanför gemenskapen, de aggregerade uppgifter för föregående år som erhållits från elbörsen eller importören. Elleverantören skall också genom hänvisning till befintliga referenskällor, t.ex. webbplatser, lämna uppgift om vilken inverkan på miljön elen från den aktuella bränslesammansättningen haft under det gångna året, i vart fall i form av utsläppt koldioxid och radioaktivt utsläpp. Det kan inte uteslutas att det kommer att finnas ett behov av att i regelverket ytterligare precisera sättet att ange elens ursprung, sättet att beräkna de olika energikällornas andel av elen och sättet att beräkna mängden utsläpp av koldioxid och kärnbränsleavfall. Det bör därför finnas en möjlighet för regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten att, om detta blir aktuellt, närmare utforma de relevanta reglerna.

Elmarknadsdirektivet genomförs i svensk rätt bl.a. med lagen (2005:404) om ändring i ellagen (1997:857). Reglerna i artikel 3.6 har införts i 8 kap. 12 § ellagen. Bemyndigandet avseende uppgifter om elens ursprung bör därför föras in i denna paragraf. Prop. 2005/06:27

12 Ikraftträdande

Regeringens förslag: Bestämmelsen om ett funktionskrav på högst tjugofyra timmars elavbrott träder i kraft den 1 januari 2011. Övriga bestämmelser träder i kraft den 1 januari 2006.

Energimarknadsinspektionens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Svea hovrätt* har anfört att det kan förefalla ologiskt att den 1 januari 2006 införa regler om avbrottsersättning efter tolv timmars avbrott, under det att kravet att inga avbrott skall överskrida tjugofyra timmar införs den 1 januari 2011. *Kammarrätten i Stockholm* har anfört att förslaget om avbrottsersättning, som skall träda i kraft den 1 januari 2006, i praktiken innebär att nätföretagen är ålagda att upprätthålla funktionskravet redan vid denna tidpunkt. Flera mindre nätföretag har påtalat att kravet på högst tjugofyra timmars elavbrott innebär stora finansiella påfrestningar för företagen och att de har svårt att finansiera de stora investeringar som behövs för att uppfylla kravet senast den 1 januari 2011. Enligt nätföretagen kan funktionskravet leda till en strukturomvandling då de tvingas sälja sin verksamhet till större nätföretag som har lättare att planera för och finansiera nödvändiga förstärkningar av elnätet. *Södra Skogsägarna* har anfört att kravet på trädsäkring av regionnät inte bör gälla för ledningar som har lägre spänning än 40 kilovolt och att kravet att trädsäkra regionnäten till den 1 januari 2006 inte är praktiskt eller ekonomiskt genomförbart. *Sydkraft Nät AB* har anfört att det bör införas en övergångstid på tre år för kravet på trädsäkerhet med hänsyn till den tid som behövs för markägarkontakter och erforderliga tillstånd. Bolaget har också anfört att tiden till 2011 är för kort för att tekniskt åtgärda elnäten, bl.a. genom att ersätta 1 700 mil mellanspänningsnät med ett nytt kabelnät. *Fortum Distribution AB* har anfört att tiden för att genomföra kravet på trädsäkra ledningar för en spänning över 25 kilovolt bör utsträckas till 2011. *Vattenfall Eldistribution AB* har anfört att kravet på att regionnäten skall vara trädsäkra redan den 1 januari 2006 är helt oralistiskt. *Svensk Energi* har anfört att det är orimligt att kraven på avbrottsersättning skall gälla redan den 1 januari 2006, när funktionskravet skall gälla först 2011.

Skälen för regeringens förslag: Energimarknadsinspektionen har föreslagit att kravet på att luftledningar skall vara trädsäkert utförda skall gälla redan från den 1 januari 2006. Svensk Energi och flera nätföretag har anfört att det inte finns en rimlig möjlighet att uppfylla kravet till den 1 januari 2006. Samhällets ökade krav på en tillförlitlig elöverföring gör dock att det är angeläget att kravet träder i kraft så snart som möjligt. Det är enligt regeringen inte längre rimligt att vänta med införandet av kravet på trädsäkra luftledningar. Utgångspunkten vid utformningen av före-

skrifterna om tekniska krav på elnäten är därför att bestämmelserna bör gälla från den 1 januari 2006.

Energimarknadsinspektionen har föreslagit att funktionskravet på högst tjugofyra timmars elavbrott skall gälla från och med den 1 januari 2011. Det kan jämföras med branschens planeringsmål som innebär att målet om en längsta godtagbar avbrottstid på tjugofyra timmar bör uppfyllas senast 2014. Av intresse är även att 250 000–750 000 elanvändare i dag riskerar att bli utsatta för elavbrott som varar längre än tjugofyra timmar under vad som definieras som normala förhållanden.

För att säkerställa en tillförlitlig elöverföring är det angeläget att kravet på högst tjugofyra timmars avbrott träder i kraft så snart som möjligt. Erfarenheterna av de senaste årens omfattande avbrott talar för detta. Även om leveranssäkerheten inte bara påverkas av anläggningens utförande, utan också av nätföretagens organisation för drift, underhåll och reparation, kommer det nya kravet i många fall att innebära ett ökat investeringsbehov. Nätföretagen behöver därför en viss tid för att utföra de nödvändiga investeringarna.

Kostnaderna för att införa ett funktionskrav 2011 har av Energimarknadsinspektionen beräknats till 19 miljarder kronor. Detta är mer än de cirka 13,4 miljarder kronor som branschen räknat med att investera i elnäten för att höja leveranssäkerheten fram till 2014. Att kostnaderna är högre beror till stor del på en kortare tid för införandet, att ytterligare åtgärder måste vidtas samt att det finns ett behov av individuella lösningar under en övergångsperiod.

Vid en samlad bedömning anser regeringen att det är rimligt att kräva att nätföretagen skall uppfylla funktionskravet på högst tjugofyra timmars avbrott senast 2011.

Lagrådet har i fråga om avbrottsersättning anfört att tiden mellan ett riksdagsbeslut under senhösten 2005 och det avsedda ikraftträdandet framstår som alltför knapp för att det beskrivna syftet med lagstiftningen, att skapa starka drivkrafter för leveranssäkra elnät, skall kunna uppnås åtminstone på kortare sikt. Enligt *Lagrådet* kan det ifrågasättas om den föreslagna ikraftträdandetidpunkten i praktiken ens ger utrymme för företagen att överväga eventuella försäkringslösningar och vid behov vidta åtgärder i detta avseende.

Syftet med reglerna om avbrottsersättning är att skapa en stark drivkraft för nätföretagen att ordna sina elnät så att de blir leveranssäkra. Drivkraften har sin största betydelse från nu och till dess elnäten blivit leveranssäkra. Reglerna bör därför få verkan så snart som möjligt. Dessutom är det angeläget att ge de elanvändare som drabbas av långvariga elavbrott en rimlig ersättning. När det gäller nätföretagens möjligheter att anpassa sig till de nya reglerna har utredningen visat att 90 procent av elanvändarna redan får någon form av ersättning från nätföretagen vid långvariga elavbrott. Bestämmelserna om avbrottsersättning bör med hänsyn till det anförda gälla redan från den 1 januari 2006.

Även bestämmelserna om risk- och sårbarhetsanalyser bör gälla från den 1 januari 2006.

I denna proposition presenterar regeringen förslag som är ägnade att driva fram ett säkerställande av leveranssäkra elnät.

Statens energimyndighet är central förvaltningsmyndighet för frågor om användning och tillförsel av energi. Myndigheten skall verka för att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på konkurrenskraftiga villkor. Myndigheten skall vidare inom sitt verksamhetsområde verka för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv energiförsörjning, i båda delarna med en låg negativ inverkan på hälsa, miljö och klimat. Myndigheten skall bidra till omställningen till ett ekologiskt uthålligt energisystem. Myndigheten är också nätmyndighet enligt ellagen och tillsynsmyndighet enligt naturgaslagen.

Energimarknadsinspektionen vid Statens energimyndighet kommer att få utökade uppgifter, främst som tillsynsmyndighet över nätföretagen. Energimyndigheten kommer att bemyndigas att utfärda föreskrifter på nya områden. Det föreslagna funktionskravet på högst tjugofyra timmars elavbrott kan vidare leda till ett ökat antal koncessionsansökningar från nätföretagen för att på högre spänningsnivåer få ersätta luftledningarna med jordkabel.

Enligt regeringens bedömning ryms de tillkommande uppgifterna inom befintliga anslagsramar.

14 Konsekvensanalys

Regeringens förslag påverkar främst nätföretagen och Statens energimyndighet. I viss mån kan även de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna beröras.

Nätföretagen

Funktionskravet på högst tjugofyra timmars elavbrott innebär ökade kostnader för nätföretagen. Kostnaden för att klara kravet beräknas uppgå till 19 miljarder kronor, varav 12 miljarder kronor fram till 2010 och resterande belopp under de närmast följande åren. Kostnaden är högre än de cirka 13 miljarder kronor som Svensk Energi angivit för att nå branschens planeringsmål. Det beror delvis på att nätföretagen som en del av åtgärderna efter stormen Gudrun sannolikt kommer att uppgradera sina lösningar för skogsbygdernas mellanspänningsnät; kostnaderna är alltså högre i jämförelse med vad man tidigare har bedömt utifrån planeringsmålen. Eftersom funktionskravet skall vara uppfyllt 2011, medan branschen gjort sina beräkningar utifrån att planeringsmålet skall uppnås 2014, kommer det också under ett par år att krävas ett större mått av reservkrafttillämpningar och andra individuella kundlösningar för att uppfylla funktionskravet.

Funktionskravet har störst inverkan på nätföretag med mycket landsbygdsdistribution, särskilt företag med stor distribution i skogsbygder. Att uppfylla kravet kan bli mycket betungande för ett fåtal mindre företag med sådan distribution. Huvuddelen av de mest väderkänsliga näten ägs dock av de tre största nätföretagen.

Det föreslagna kravet på trådsäkra ledningar kommer att innebära vissa ökade kostnader för regionnätföretagen. De flesta luftledningarna för de högsta spänningarna är redan trådsäkra. Endast en mindre del luftledningarna på framför allt 20, 40 och 50 kilovolt bedöms ännu inte vara trådsäkra. I de fall luftledningarna inte har tillräckligt breda ledningsgator kan nätföretaget behöva ersätta markägaren för utökat markintrång.

Det föreslagna kravet på avbrottsersättning kommer att innebära ökade kostnader för de företag som drabbas av långvariga elavbrott. Nätföretagens utbetalning av ersättning kommer att variera beroende på frekvensen stormar, snöoväder och andra händelser som orsakar avbrott. Ett stormfritt år drabbas kanske fyra procent av elanvändarna av avbrott mellan tolv och tjugofyra timmar medan en procent av elanvändarna utsätts för dygnslånga avbrott. Under ett år med storm eller extrema förhållanden kan dessa procenttal bli flera gånger större och ett antal elanvändare kan dessutom förlora strömmen i många dygn.

Energimarknadsinspektionen har uppskattat utbetalningarna av avbrottsersättning för fyra vädersscenarier. Bedömningen gäller ett tänkt nätområde med 300 000 elanvändare, en omsättning på cirka tre miljarder kronor per år och ett resultat på cirka 750 miljoner kronor per år. Utbetalningen av avbrottsersättning skulle kunna uppgå till cirka 10 miljoner kronor ett år utan storm och cirka 50 miljoner kronor ett år med storm. I extrema fall skulle det kunna handla om 190 miljoner kronor och mer. Analysen förutsätter att det är lågspänningskunderna som drabbas av avbrott på tolv timmar och däröver. Om de långa avbrotten även skulle beröra högspänningskunderna kan de angivna beloppen stiga.

Hur enskilda nätföretag påverkas beror av förhållandena i deras distributionsområden. Mindre och medelstora nätföretag är ofta geografiskt koncentrerade, medan de tre största nätföretagen är geografiskt utspridda. De geografiskt koncentrerade företagen bedöms ha goda möjligheter att etablera en trimmad och effektiv fältorganisation. Detta kan vara svårare för de största företagen. I dessa ställs därför ökade krav på ett välutvecklat IT-stöd både i driftcentraler och för fältpersonalen.

De geografiskt koncentrerade nätföretagen löper samtidigt större risk vid stormar och oväder. I olyckliga fall kan de bli utsatta för störningar i hela sitt distributionsområde med stora ersättningskrav som följd. Det kan inte uteslutas att några mindre nätföretag hamnar under konkurshot om de drabbas av ett större oväder innan näten har förbättrats. De största nätföretagen har i detta avseende ett bättre utgångsläge. De riskerar inte på samma sätt att hela verksamheten drabbas.

Kraven på risk- och sårbarhetsanalyser, åtgärdsplaner och information till elanvändarna kan innebära vissa merkostnader. Detta vägs upp av att företagen får en bättre bild av de brister som måste åtgärdas och effekten av olika insatser. Kravet på information har utformats på ett sådant sätt att det bedöms medföra endast marginella merkostnader för företagen.

Statens energimyndighet

De för Statens energimyndighet tillkommande uppgifterna ryms inom befintliga anslagsramar.

Konsumenter kan redan enligt nuvarande regler i ellagen kräva skadestånd vid elavbrott. De regler som nu föreslås innebär en ersättningsmöjlighet i form av en schablonersättning. De nya reglerna bör dock inte öka konsumenternas processbenägenhet. Även enligt de nuvarande reglerna gäller att ett nätföretag kan undgå betalningsansvar med hänvisning till att avbrottet beror på ett hinder utanför nätföretagets kontroll. Bestämmelserna om avbrottsersättning får också anses vara tydliga och enkla att tillämpa. Att även näringsidkare kan få avbrottsersättning innebär en nyhet i ellagen. Den svåraste juridiska frågan torde även här vara gränserna för nätföretagens kontrollansvar, som det alltså redan finns bestämmelser om i ellagen. Det bör också beaktas att tvister om näringsidkares rätt till ersättning vid elavbrott även i dag kan förekomma med stöd av avtal eller allmänna skadeståndsbestämmelser. Att ersättningen för de skador som följer av elavbrott skall beräknas enligt en schablon innebär processekonomiska fördelar. Sammantaget bedöms tvister om ersättning vid elavbrott, i likhet med vad som nu är fallet, endast i enstaka fall bli föremål för prövning i de allmänna domstolarna. Domstolarnas uppgift att pröva eventuella tvister om avbrottsersättningen bör därför rymmas inom befintliga anslagsramar.

De allmänna förvaltningsdomstolarna

De allmänna förvaltningsdomstolarnas verksamhet bedöms endast påverkas marginellt av de förslag som nu lämnas.

Övrigt

Förslagen bedöms inte medföra några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen, brottsligheten, det brottsförebyggande arbetet, för sysselsättningen och offentlig service i olika delar av landet, jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheten att nå de integrationspolitiska målen.

15 Författningskommentar

3 kap. 1 a §

Den *andra punkten* i andra stycket har utformats enligt Lagrådets förslag. Med ändringen utökas möjligheten för ett nätföretag att producera el i syfte att ersätta utebliven el vid elavbrott till att även gälla fasta aggregat.

3 kap. 9 §

Bemyndigandet i *fjärde stycket* har utformats enligt Lagrådets förslag. Genom ändringen framgår det att föreskrifterna får avse de krav som skall vara uppfyllda för att överföringen av el skall vara av god kvalitet. Föreskrifterna får avse en precisering av vilka kvalitativa krav på överföringen som skall vara uppfyllda, exempelvis i fråga om avvikelser i spänning och frekvens, transienter och övertoner. Föreskrifterna får även avse exempelvis tekniska krav i syfte att säkerställa en leveranssäker överföring av el.

3 kap. 9 a §

Den nya bestämmelsen i *första stycket* anger en miniminivå för leveranssäkerheten i överföringen av el. Strängare krav kan följa av bestämmelserna i 9 § andra och tredje styckena, som innehåller ett grundläggande krav på att överföringen av el skall vara av god kvalitet, eller av föreskrifter som meddelats med stöd av 9 § fjärde stycket.

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär att funktionskravet i första stycket inte gäller avbrott som orsakas av händelser som ligger utanför vad ett nätföretag normalt kan förvänta sig eller rusta sig mot, dvs. utanför det s.k. kontrollansvaret. Bedömningen av kontrollansvaret görs utifrån varje nätföretags möjligheter att kontrollera sådana händelser inom sitt koncessionsområde. Det betyder exempelvis att ett avbrott som är direkt hänförligt till ett överliggande nät är en händelse av sådant slag att nätföretaget med ansvar för det underliggande nätet inte är skyldigt att uppfylla det nya funktionskravet.

3 kap. 9 b §

Bestämmelsen i *första stycket* innebär att ett nätföretag på egen ansökan kan få dispens från funktionskravet på högst tjugofyra timmars elavbrott. Det är inte möjligt för nätmyndigheten att generellt föreskriva om undantag.

Bestämmelsen om dispens bör tillämpas restriktivt. Vid bedömningen av om funktionskravet är oskäligt betungande med hänsyn till nätföretagets ekonomiska situation kan beaktas att nätföretaget under senare tid har fått betala onormalt mycket i avbrottsersättning p.g.a. svåra väderförhållanden som faller inom kontrollansvaret. Med synnerliga skäl avses t.ex. att en del av koncessionsområdet ligger mycket besvärligt till på grund av bergig terräng eller mycket långa ledningsdragningar i glesbygdsområden. Ett annat skäl kan vara att nätföretaget trots stora ansträngningar inte har kommit överens med enskilda markägare för att kunna vidta de åtgärder som behövs för att uppfylla funktionskravet. Det är inte möjligt att få dispens från skyldigheten att uppfylla funktionskravet för hela koncessionsområdet utan endast för en viss del av området.

Ett nätföretag ingår inte sällan i en koncern som består av flera bolag med ansvar för produktion, handel och leverans av el. När bestämmelsen tillämpas bör man beakta de bestämmelser och den praxis som gäller i fråga om betalningsansvar vid koncernförhållanden. Myndigheten måste noga överväga om dispens skall ges till ett nätföretag som på grund av värdeöverföringar till andra bolag inom koncernen hamnat i en sådan situation att företaget inte längre kan genomföra ett ambitiöst program för förbättringar av det egna nätet.

Nätföretaget har bevisbördan för att det finns förutsättningar för att få dispens.

Enligt bestämmelsen i *andra stycket* får dispens ges i sammanlagt högst tre år. Ett nätföretag som är angeläget om att få dispens bör ansöka om detta i god tid så att beslutet kan meddelas innan funktionskravet träder i kraft den 1 januari 2011. Bestämmelsen hindrar dock inte att exempelvis ett nätföretag som har övertagit ett annat nätföretags koncessionsområde ansöker om dispens från funktionskravet efter den

1 januari 2011. I ett sådant fall innebär bestämmelsen att dispens får ges i sammanlagt högst tre år från den dag då beslutet om dispens meddelas. Prop. 2005/06:27

3 kap. 9 c §

Paragrafen kommenteras i avsnitt 9.1 och 9.2.

3 kap. 9 d §

Bestämmelsen kommenteras i avsnitt 9.3.

3 kap. 9 e §

Bemyndigandet kan användas för att meddela föreskrifter om bl.a. utformningen av och innehållet i risk- och sårbarhetsanalyserna och åtgärdsplanerna. Föreskrifterna får också avse krav på offentliggörande av dessa dokument och hur offentliggörandet skall gå till.

Föreskrifterna enligt bemyndigandet får även avse kraven på information till elanvändare enligt 9 d §, bl.a. preciseringar av kravet på att informera om leveranssäkerheten i elnätet.

8 kap. 12 §

Införandet av *fjärde stycket* i paragrafen kommenteras i avsnitt 11.

10 kap. 9 §

Av bestämmelsen i *första stycket* framgår att avtalsvillkor som i jämförelse med de nya bestämmelserna i 10–15 §§ är till nackdel för elanvändare är utan verkan mot dem. Det gäller även eventuella avtalsvillkor som gäller när bestämmelserna träder i kraft. Det finns däremot inget som hindrar att ett nätföretag erbjuder sina kunder avbrottsersättning som är mer förmånlig än vad som följer av lagstiftningen.

Bestämmelsen i *andra stycket* kommenteras i avsnitt 8.3 under rubriken Avbrottsersättning i relation till skadestånd.

10 kap. 10 §

Paragrafen innehåller de grundläggande förutsättningarna för att en elanvändare skall ha rätt till avbrottsersättning. Efter synpunkter från Lagrådet har bestämmelsen om vem som skall betala ersättningen förts in i 11 §.

Av *första stycket* framgår att en förutsättning för att elanvändaren skall ha rätt till avbrottsersättning är att överföringen av el avbryts helt under en sammanhängande period om minst tolv timmar. Det måste med andra alltid vara en inledande period om minst tolv timmars elavbrott. Rätten till avbrottsersättning gäller inte i exempelvis det fallet att elöverföringen avbryts i tio timmar, fungerar i en timme och sedan åter avbryts i tio timmar. Även om det inte finns rätt till avbrottsersättning i ett sådant fall, kan en konsument ha rätt till skadestånd enligt bestämmelserna i 11 kap. Då gäller emellertid inte de bevislättnader som följer av de nya bestämmelserna om schabloniserad avbrottsersättning.

I *andra stycket* anges de fall då elanvändaren inte har rätt till avbrottsersättning. Undantaget i den *första punkten* avser elanvändarens egen

försummelse. Undantaget i den *andra punkten* avser planerade avbrott i överföringen för att vidta åtgärder som är motiverade av elsäkerhetsskäl eller för att upprätthålla en god drift- och leveranssäkerhet. Innehållet i bestämmelsen motsvarar 11 kap. 7 § första stycket, som i förhållande till konsumenter reglerar förutsättningarna för nätföretag att göra planerade avbrott.

Undantaget i den *tredje punkten* avser avbrott som orsakas av händelser som ligger utanför vad ett nätföretag normalt kan förvänta sig eller rusta sig mot, dvs. utanför det s.k. kontrollansvaret. I frågan om vilka typer av händelser som kan falla utanför kontrollansvaret är innebörden av kontrollansvaret densamma som i övriga bestämmelser i ellagen där kontrollansvaret regleras. Bestämmelsen innebär att skyldigheten att betala avbrottsersättning bortfaller oberoende av i vilket led i elöverföringen som en sådan okontrollerbar händelse inträffat. Ersättningskyldigheten enligt första stycket gäller även när avbrottet i elöverföringen orsakats av ett fel i en annan koncessionshavares elnät, t.ex. i ett överliggande nät. I en sådan situation innebär tredje punkten i andra stycket att man måste undersöka om felet där beror på en händelse som varit kontrollerbar för den som har koncession för det elnät där felet uppkommit.

Om ett fel har inträffat i ett regionnät och felet där faller inom regionnätföretagets kontrollansvar, men det samtidigt inte finns något fel i det lokala ledningsnätet som hindrar att el överförs från det lokala nätet till elanvändarna, kan bestämmelsen inte åberopas av lokalnätföretaget för att undgå ersättningsskyldighet.

Undantaget i den *fjärde punkten* innebär att skyldigheten att betala avbrottsersättning alltid bortfaller om avbrottet har orsakats av ett fel i stamnätet. Undantaget gäller oavsett hur länge elavbrottet varat och även i ett fall då det tagit lång tid att återställa leveransfunktionen hos ett underliggande region- eller lokalnät som har påverkats av det ursprungliga felet i stamnätet. Avbrottet skall då fortfarande anses hänförligt till stamnätet. Även om elanvändarna inte har någon rätt till avbrottsersättning när avbrottet har orsakats av ett fel i stamnätet, kan de eventuellt ha rätt till skadestånd enligt andra bestämmelser i ellagen eller annan lag.

I 16 § finns en bestämmelse om regressrätt.

10 kap. 11 §

Av bestämmelsen framgår det att det alltid är den som har koncession för det elnät till vilket den avbrottsdrabbade elanvändaren är direkt ansluten som skall betala avbrottsersättningen.

10 kap. 12 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om beräkning av avbrottsersättningens storlek.

Första stycket, vars utformning nära ansluter till vad Lagrådet föreslagit, innehåller en bestämmelse om när den ersättningsgrundande avbrottsperioden skall anses avslutad. De två timmar då överföringen åter har fungerat skall inte räknas in i avbrottsperioden. Om exempelvis överföringen avbryts i 23 timmar och därefter fungerar oavbrutet under de närmast följande två timmarna uppgår avbrottsperioden till 23 timmar.

Om överföringen åter avbryts efter att den har fungerat oavbrutet i två timmar kan en ny avbrottsperiod som ger rätt till avbrottsersättning inledas, förutsatt att det nya avbrottet då varar minst tolv timmar.

Om överföringen av el efter ett längre avbrott bara fungerar i en timme för att sedan åter avbrytas, skall den timme då elen har fungerat räknas in i avbrottsperioden. Om exempelvis överföringen avbryts i fjorton timmar, fungerar i en timme, avbryts ytterligare i tio timmar, för att slutligen fungera oavbrutet under de närmast följande två timmarna, uppgår avbrottsperioden till sammanlagt 25 timmar.

Paragrafen kommenteras i övrigt i avsnitt 8.2.

10 kap. 13 §

Jämkning av avbrottsersättning bör komma i fråga endast i undantagsfall. Hur nätföretagets ekonomiska förhållanden skall inverka på möjligheten till jämkning får bedömas från fall till fall. Avsikten med reglerna om avbrottsersättning är huvudsakligen att de skall ha en preventiv funktion, dvs. skapa drivkrafter att vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa en leveranssäker elöverföring. Ersättningskyldigheten måste i praktiken uppgå till ett i och för sig betydande belopp för att jämkning skall kunna komma i fråga. Det torde huvudsakligen vara fråga om mindre nätföretag som vid ett eller flera tillfällen drabbas av svåra väderförhållanden som medför omfattande skador på stora delar av elnätet inom företagets koncessionsområde. Jämkning bör då kunna ske om ett normalt välskött nätföretag, som följer ett ambitiöst program för investeringar i elnätet, riskerar att hamna i betalningssvårigheter på grund av omfattande anspråk på avbrottsersättning. Hänsyn kan tas till att praktiska skäl har förhindrat arbetet med att snabbt få igång överföringen av el. Så kan exempelvis vara fallet om nätföretagets reparationsarbete har försenats väsentligt av att arbetet har varit förenat med icke obetydliga risker för arbetstagarna eller att röjningen av vägar och annan infrastruktur som arbetet är beroende av har tagit lång tid.

Jämkningsbestämmelsen gäller bara för det nätföretag som är ersättningskyldigt enligt 11 §. Vid bedömningen av om jämkning bör ske får domstolen dock beakta de ekonomiska förhållanden hos både detta nätföretag och ett nätföretag som det förstnämnda företaget kan ha en regressrätt mot enligt 16 §. Vid bedömningen av de ekonomiska förhållandena hos det nätföretag som är ersättningskyldigt enligt 11 § skall beaktas företagets möjlighet att få regressvis betalning från ett annat nätföretag enligt 16 §.

På samma sätt som vid tillämpning av bestämmelsen om dispens från funktionskravet i 3 kap. 9 b § bör man beakta de bestämmelser och den praxis som gäller i fråga om betalningsansvar vid koncernförhållanden. Domstolen måste noga överväga om jämkning skall ske till förmån för ett nätföretag som på grund av värdeöverföringar till andra bolag inom koncernen har fått svårt att uppfylla sin skyldighet att betala avbrottsersättningen.

Jämkning får ske efter vad som är skäligt och endast i den utsträckning som behövs för att ersättningskyldigheten inte längre skall framstå som oskäligt betungande.

I *första stycket* regleras när en fordran på avbrottsersättning förfaller till betalning. Bestämmelsen innebär att den drabbade elanvändarens nätföretag är skyldigt att betala avbrottsersättningen utan oskäligt dröjsmål och aldrig senare än sex månader från utgången av den månad då nätföretaget fick eller borde ha fått kännedom om avbrottet.

Bestämmelsen utgår från att en elanvändare som har rätt till avbrottsersättning normalt inte behöver underrätta nätföretaget om att avbrottet har inträffat och att elanvändaren gör anspråk på ersättningen. Ett nätföretag har nämligen oftast vetskap om att ett långvarigt elavbrott har inträffat och vilka elanvändare som omfattas av avbrottet. Om det är fråga om ett ersättningsgrundande elavbrott skall ersättning då betalas inte enbart till dem som har reklamerat avbrottet, utan även till övriga elanvändare inom det drabbade nätområdet. Vad som är oskäligt dröjsmål får avgöras från fall till fall. Det påverkas bl.a. av hur omfattande elavbrottet är och hur lång tid det tar för nätföretaget att utreda vilka elanvändare som har drabbats av elavbrottet och hur stor ersättningen skall vara. Det är rimligt att det kan ta längre tid vid ett mycket omfattande elavbrott som drabbat ett mycket stort antal elanvändare.

Om nätföretaget behöver vidta ytterligare utredningar för att fastställa om elanvändaren har rätt till avbrottsersättning, får nätföretaget avvakta med utbetalningen i högst sex månader från utgången av den månad då nätföretaget fick eller borde ha fått kännedom om avbrottet. Så kan exempelvis vara fallet om nätföretaget bedömer att avbrottet berodde på omständigheter som kan ligga utanför företagets eller överliggande nätföretags kontroll.

Att förfallobestämmelsen även tar hänsyn till när nätföretaget borde ha fått kännedom om elavbrottet innebär en bevislättning för elanvändaren.

Det kan förekomma situationer då nätföretaget inte rimligen kan ha fått kännedom om avbrottet. Så kan vara fallet när ingen elanvändare har reklamerat ett långvarigt avbrott och den tekniska utrustningen inte heller har utvisat förekomsten av ett sådant. Ett exempel på det är när det först efter en längre tid framkommer att det har varit elavbrott i ett litet antal ensligt belägna fritidshus. Om exempelvis en elanvändare först ett år efter avbrottet underrättar nätföretaget om detta och nätföretaget godtar elanvändarens anspråk på avbrottsersättning, skall ersättningen betalas utan oskäligt dröjsmål från den tidpunkt då företaget fick underrättelsen.

I *andra stycket*, som har tillkommit efter synpunkter från Lagrådet, anges att den ersättningsskyldige skall betala ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635), om betalning inte sker i rätt tid. Dröjsmålsränta skall betalas med en årlig räntesats som motsvarar Riksbankens referensränta plus åtta procentenheter, se 6 och 9 §§ räntelagen. Dröjsmålsränta skall betalas även om avbrottsersättningens storlek inte är slutligt bestämd när fordran på avbrottsersättning är förfallen till betalning enligt första stycket. Att betalningen av ersättningen försenas kan bero på en tvist om exempelvis det s.k. kontrollansvarets gränser. Även i ett sådant fall skall alltså nätföretaget, om det senare fastställs att nätföretaget har varit ersättningskyldigt, betala dröjsmålsränta enligt bestämmelsen.

10 kap. 15 §

I bestämmelsen regleras frågan om reklamation av ett elavbrott som berättigar till avbrottsersättning. Bestämmelserna har utformats med bestämmelsen i 11 kap. 12 § ellagen som förebild.

Med koncessionshavaren avses i bestämmelsen den som har koncession för det elnät till vilket elanvändaren är ansluten, dvs. den som enligt 11 § är skyldig att betala avbrottsersättningen.

Om elanvändaren har gjort anspråk på ersättning från nätföretaget inom tvåårsfristen gäller allmänna preskriptionsregler.

Bestämmelsen om reklamation gäller för varje elanvändare i ett område som har drabbats av elavbrott. Om ett nätföretag får kännedom om ett avbrott som ger rätt till avbrottsersättning men ändå inte betalar någon ersättning, måste varje elanvändare göra anspråk på ersättning inom tvåårsfristen för att rätten till ersättning inte skall gå förlorad.

10 kap. 16 §

En förutsättning för ett nätföretags regressrätt är enligt bestämmelsen att nätföretaget är ersättningskyldigt enligt 11 §. Regressrätten är begränsad i samma utsträckning som rätten till avbrottsersättning är begränsad enligt bestämmelserna i 10 § andra stycket. Lokalnätföretaget behöver alltså utreda om någon av punkterna 1–4 i 10 § andra stycket är tillämplig när ett elavbrott som kan ge rätt till avbrottsersättning har inträffat. Om lokalnätföretaget betalar ut ersättning trots att någon av punkterna är tillämplig, kan företaget inte få regressvis betalning från ett annat nätföretag.

Regressrätt finns alltså inte om avbrottet uppkommer i ett överliggande nät och avbrottet där beror på ett hinder utanför den koncessionshavarens kontroll, dvs. de fall då koncessionshavaren för det överliggande nätet kan göra gällande att avbrottet faller utanför kontrollansvaret.

Regressrätten kan bara omfatta sådan avbrottsersättning som elanvändarna har rätt till enligt bestämmelserna i 10–13 §§.

13 kap. 5 §

Ändringen i *första stycket* innebär att nätmyndighetens beslut om dispens från funktionskravet på högst tjugofyra timmars elavbrott får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *första punkten* träder de nya bestämmelserna i kraft den 1 januari 2006 med undantag för bestämmelserna om funktionskravet i 3 kap. 9 a § som träder i kraft den 1 januari 2011.

I *andra punkten*, som har tillkommit efter synpunkter från Lagrådet, anges hur bestämmelserna i 10 kap. om avbrottsersättning skall tillämpas om ett elavbrott påbörjas före ikraftträdandet den 1 januari 2006 men en del av avbrottsperioden avser tiden efter ikraftträdandet. Avbrottsperioden skall i ett sådant fall bestämmas med utgångspunkt från tidpunkten för ikraftträdandet.

Stormen Gudrun fick förödande effekter i stora delar av Götaland och nådde även upp till Svealand. I Småland och Blekinge slogs både den fasta och mobila teletrafiken ut. Tågtrafiken stod stilla och många vägar blockerades av nedfallna träd under flera dagar. Mer än 600 000 nätkunder drabbades av strömbrott. Ungefär hälften kunde få tillbaka strömmen inom ett dygn, men närmare 70 000 nätkunder på landsbygden var utan ström i över en vecka och cirka 10 000 saknade ström i mer än tjugo dygn. Lokalnätens luftledningarna skadades svårt av nedblåsta träd. Även de isolerade ledningarna, som normalt är tåligare för fallande träd än blanktråden, förstördes. I några områden skadades också regionnäten.

När stormen drog in över Sverige uppmättes vindar med orkanstyrka (över 32,7 meter/sekund) i stora delar av Götaland. Vindstyrkorna var inte unika. Lika hårda vindar har uppmätts under andra stormar. Men i januari 2005 var vädret mildt och marken otjälad, vilket bidrog till att skogen skadades i osedvanligt stor omfattning. Stormen Gudrun fällde mer skog än någon annan storm som träffat Sverige under 1900-talet. Omkring 70 miljoner m³ skog knäcktes, vilket är lika mycket som ett års avverkning. Ingen av de stormar som tidigare varit mest förödande för skogen – år 1902, 1954 och 1969 – når upp till en liknande nivå. Som mest fälldes då cirka 25 miljoner m³ skog (1969).

Samverkan mellan lokala parter och mellan nätföretagen inbördes var en nyckelfaktor i återställningsarbetet. Nätföretag har framhållit vikten av att ha haft kontakt med entreprenörer som kunnat bistå med skogs-huggare, skördare och montörer. Lokala nätverk inom till exempel LRF samt hemvärn, militär och enskilda markägare gjorde stora insatser. Många nätkunder har upplevt informationen som bristande. De mindre nätföretagen synes dock ha haft lättare att nå ut till nätkunderna inom sina geografiskt mer begränsade områden.

För talrika hushåll och näringsidkare, för kommuner och för många företag orsakade de långa strömbrotten både allvarliga olägenheter och ekonomiska förluster.

Energimarknadsinspektionens förslag syftar till att skapa en driftsäkrare elöverföring så att framtida stormar och andra svåra vädersituationer skall få mindre allvarliga konsekvenser. Rapporten innehåller förslag om

- krav på elnäten och elöverföring,
- avbrottsersättning och andra ekonomiska styrmedel,
- verksamhetskrav och information,
- uppföljning, tillsyn och sanktioner och
- underlättande åtgärder och övriga förslag.

Krav på elnät och elöverföring

Funktionskrav

Enligt nuvarande ellagstiftning skall elöverföringen hålla god kvalitet. Det anges vidare att nätföretagen skall avhjälpa brister i överföringen av

el i den utsträckning som kostnaderna för detta är rimliga i förhållande till de olägenheter som bristerna innebär för nätkunderna. För vissa nätkunder, särskilt i glesa ledningsnät, kan en sådan generell norm med därtill en relativt snäv ekonomisk optimering innebära att överföringskvaliteten riskerar att bli avsevärt lägre än vad som är rimligt ur enskild och samhällelig synvinkel.

Energimarknadsinspektionen föreslår att ett rimligt funktionskrav för nätkoncessionshavaren skall vara att inget avbrott, annat än i rena undantagsfall reglerat genom ett s.k. kontrollansvar, skall överstiga tjugofyra timmar. Inspektionen föreslår att ett sådant krav införs i ellagen. De nätföretag som inte redan i dag uppfyller funktionskravet skall göra det senast den 1 januari 2011.

För lastnivåer på 2 megawatt och uppåt bör dock högre krav gälla. Inspektionen föreslår att Svensk Energis planeringsmål skall utgöra riktlinjer för maximala avbrottstider på dessa nivåer.

Energimarknadsinspektionen har vid fastställande av förslag till funktionskrav beaktat elbranschens pågående arbete med att förbättra de mest väderkänsliga näten. Den maximala avbrottstid som nu föreslås överensstämmer med den som branschorganisationen Svensk Energi ställt upp i sina planeringsmål för leveranssäkerhet i regionnät och lokalnät. Förbättringarna av näten skall dock enligt förslagen genomföras i snabbare takt och omgärdas av färre undantag.

Grundregeln är fortfarande att kvaliteten i nätet bestäms utifrån en avvägning mellan kostnaderna för att avhjälpa bristerna och olägenheterna för elanvändarna. För de flesta nätkunder är leveranssäkerheten bättre. Det nya funktionskravet utgör ett nytt minimikrav.

Investeringskostnaden för att klara funktionskravet beräknas uppgå till 19 miljarder kronor varav 12 miljarder fram till 2010 och resterande belopp under de närmast följande åren.

Under perioden 2006-2011 uppgår således de ökade investeringskostnaderna till drygt två miljarder kronor per år. Hittills har investeringsnivån varit cirka fyra miljarder kronor per år. Den kostnad som Svensk Energi angav för branschens planeringsmål var drygt 13 miljarder kronor. Skillnaden beror dels på ett snabbare genomförande, dels på att Energimarknadsinspektionen antar att nätföretagen sannolikt kommer att uppgradera sina lösningar för de utsatta landsbygdsnäten.

Tekniska krav

De regionnätsledningar som skadades av stormen Gudrun var i de flesta fall inte uppförda i tillräckligt breda ledningsgator utan fallande träd kunde skada ledningen. Regionnätsledningarna har stor betydelse för nätkundernas leveranssäkerhet. Inspektionen föreslår att tekniska krav på brott- och trädsäkra ledningar skall införas för alla luftledningar med en spänning som överstiger 25 kilovolt. De nya kraven bör i några fall även omfatta luftledningar med lägre spänning.

Ekonomiska styrmedel

Energimarknadsinspektionen har i samråd med Konsumentverket utformat ett förslag till schablonersättning vid långvariga avbrott. Syftet med denna avbrottsersättning är dels att erbjuda dem som drabbas av

avbrott en viss kompensation utöver rätten till skadestånd, dels att ge nätföretagen drivkrafter att begränsa avbrotten i överföringen.

Energimarknadsinspektionen avser även att skärpa kvalitetsregleringen vid tariffillsynen i syfte att förstärka de ekonomiska drivkrafterna för nätföretagen att upprätthålla en hög leveranssäkerhet.

Schablonersättning till nätkund

Merparten av nätföretagen har under de senaste åren infört avbrottsersättningar i frivillig form. Ersättningsbeloppen varierar dock betydligt och många av de ersättningar som erbjuds är omgärdade med en rad begränsningar och undantag. Några företag ger över huvud taget ingen ersättning vid avbrott.

Energimarknadsinspektionen föreslår att avbrottsersättningen skall regleras i ellagen och att alla nätkunder som har haft avbrott i minst tolv timmar skall ha rätt till en schabloniserad ersättning. Förslaget gäller både konsumenter och näringsidkare.

Energimarknadsinspektionen föreslår att avbrottsersättningen skall utgå med 12,5 procent av den årliga nätavgiften för avbrott som varat i minst 12 timmar men högst 24 timmar. Om avbrottets längd överstiger 24 timmar föreslås ersättningen öka med 25 procent. För varje ny 24-timmarsperiod föreslås avbrottsersättningen uppgå till 25 procent av den årliga nätavgiften. En miniminivå för ersättningen bör vara två procent av prisbasbeloppet. För 2005 innebär det 800 kronor.

För en lägenhetskund blir ersättningen 1 600 kronor vid ett avbrott på ett dygn och 3 000 kronor vid ett avbrott på tre dygn. En villakund med elvärme får cirka 2 000 kronor vid ett avbrott på ett dygn och närmare 5 000 kronor vid ett avbrott på tre dygn. För en näringsidkare blir beloppen högre.

Ersättningen bör maximeras till tre års normal nätavgift vid varje avbrottsfall. För en lägenhetskund kommer den maximala ersättningen därmed att uppgå till cirka 3 000 kronor, för en villaägare med elvärme till cirka 16 200 kronor och för en näringsidkare med en abonnerad effekt på 100 ampere till cirka 87 000 kronor.

Sammanfattningsvis föreslås således följande avbrottsersättning:

<i>Avbrottets längd</i>	<i>Ersättning</i>
12–24 timmar	12,5 procent av den årliga nätavgiften, lägst 2 procent av prisbasbeloppet
24–48 timmar	Ytterligare 25 procent av den årliga nätavgiften, lägst 4 procent av prisbasbeloppet
48–72 timmar	Ytterligare 25 procent av den årliga nätavgiften, lägst 6 procent av prisbasbeloppet
För varje därefter påbörjad 24-timmarsperiod	Ytterligare 25 procent av den årliga nätavgiften, dock lägst ytterligare 2 procent av prisbasbeloppet och högst tre års normal nätavgift

För lägenhetskunder och villakunder erbjuder den föreslagna avbrottsersättningen belopp som är i paritet med Vattenfalls goodwill-ersättning och högre än den ersättningsnivå som Svensk Energi rekommenderar sina medlemsföretag. Näringsidkare får betydligt högre belopp än enligt Vattenfalls och Svensk Energis modeller.

Bestämmelsen om avbrottsersättning skall inte inkräkta på eller försämra nätkundernas möjlighet att få skadestånd vid elavbrott utan skall utgöra ett tillägg till skadeståndsreglerna. Bestämmelsen föreslås gälla för både konsumenter och näringsidkare. Näringsidkare löper större risk att lida ekonomisk skada och har sämre möjlighet att få skadestånd än konsumenter. Både från styrningssynpunkt och från rättvisesynpunkt finns därför goda skäl att låta båda kategorierna av nätkunder omfattas av avbrottsersättningen. Genom att ersättningen knyts till nätkostnaden kommer nätkunder med högre effektnivåer (oftast näringsidkare) – och därmed vanligtvis högre avbrottskostnader – att få högre ersättning.

Nätföretaget skall vara skyldigt att betala avbrottsersättning om det inte kan visa att avbrottet beror på omständigheter utanför dess kontroll. Avbrottsersättningen förutsätts alltså förenas med ett s.k. kontrollansvar av samma innebörd som i ellagens bestämmelser om skadestånd till konsumenter. Händelser av exceptionell karaktär såsom krig, terrorhandlingar och sabotage kan utgöra omständigheter utanför företagets kontroll, likaså naturkatastrofer såsom jordbävningar, jordskred och isstormar. Väderhändelser som återkommer relativt ofta såsom åska, snöoväder eller stormar är emellertid endast i ytterst begränsade undantagsfall att betrakta som naturkatastrofer och sådana väderhändelser skall därför innefattas i nätföretagets kontrollsfär.

Den lagstadgade avbrottsersättningen stärker drivkrafterna att så snabbt som möjligt förbättra de mest utsatta näten. I takt med att leveranskvaliteten förbättras kommer de totala kostnaderna för avbrottsersättning att sjunka. Inom några år kommer utbetalningarna troligen att vara marginella. Vid denna tidpunkt kommer funktionskravet och kvalitetsregleringen som relaterar till tariffillsynen att utgöra de främsta drivkrafterna för förbättringar.

Förstärkt kvalitetsreglering vid tariffillsynen

När Energimarknadsinspektionen granskar skäligheten i nätföretagens tariffer utgår denna från företagets prestation mot kund samt objektiva och subjektiva förutsättningar. Leveranskvaliteten är en subjektiv förutsättning som nätföretagen kan påverka. Skälighetsbedömningen görs med hjälp av ett kalkylverktyg, den s.k. nätnyttomodellen. Nätföretag som kan visa att deras kunder har få och korta avbrott får utrymme att ha högre tariffer än företag med sämre leveranssäkerhet.

Med hänsyn till den betydelse som kvalitetsaspekten har vid bedömningen av en skälig nättariff avser Energimarknadsinspektionen att göra en justering i nätnyttomodellen för att kvalitetsstyrningen skall få ökat genomslag. Inspektionen avser även att från och med 2010 begära att nätföretagen skall dokumentera avbrott över tre minuter på kundnivå. Då blir det möjligt för inspektionen att ta hänsyn till vilken typ av kunder som påverkats av ett avbrott och därmed att ge bättre styrsignaler vid tariffillsynen.

Risk- och sårbarhetsanalyser, klassificering

Risk- och sårbarhetsanalyser används inom många branscher för att systematiskt analysera olika risker och de negativa konsekvenser de kan få. Energimarknadsinspektionen föreslår att nätföretagen skall göra årliga sådana analyser för sin elöverföring. Analyserna skall omfatta både de omständigheter som kan orsaka avbrott och konsekvenserna av avbrotten.

Företagen skall vidare vara skyldiga att införa ett system för att klassificera varje ansluten nätkunds överföringskvalitet.

Bestämmelsen om risk- och sårbarhetsanalysen och om klassificeringen bör införas i ellagen.

Åtgärdsplaner och informationsskyldighet

Nätföretag skall upprätta en plan för att åtgärda de brister som finns i överföringskvaliteten. Åtgärdsplanen skall redovisa vilka åtgärder som skall vidtas och när de skall genomföras. Varje berörd nätkund skall få information om sin riskklass och om vad åtgärdsplanen innebär för dennes del av nätet.

Energimarknadsinspektionen föreslår vidare att nätföretagen en gång per år skriftligen skall informera sina nätkunder om deras rättigheter till ersättning och skadestånd enligt ellagen.

Energimarknadsinspektionen bör ges föreskriftsrätt att reglera det närmare innehållet i analyserna och ge riktlinjer för klassificering, åtgärdsplaner och information till nätkunderna.

Organisation

Vid återuppbyggnaden efter stormen Gudrun visade sig olika faktorer, såsom kontakter med kommunerna och snabb tillgång till relevanta resurser vara väsentliga. För att förbättra beredskapen för långa avbrott föreslås att vissa tidigare förslag från myndigheten, framlagda i rapporten God elkvalitet, gällande organisation och beredskap bör genomföras. Det innebär bl.a. ökad tydlighet beträffande rutiner, kompetens, personal och reservdelar.

Uppföljning, tillsyn och sanktioner

Funktionskravet föreslås gälla fullt ut från och med den 1 januari 2011. Det föreslås dock att redan från den 1 januari 2006 skall nätföretag som inte kunnat upprätthålla ett 24-timmarskrav lämna en särskild redovisning till Energimarknadsinspektionen efter varje sådant inträffat avbrott. Redovisningen skall bl.a. avse hur många nätkunder som haft avbrott över tolv timmar och hur många som bedöms vara berättigade till avbrottsersättning. I redovisningen skall även orsaken till att felet inte kunnat avhjälpas inom föreskriven tid samt uppgift om planerade framtida åtgärder framgå.

Tvångsförvaltning

Någon ytterligare särskild skärpning av tvångsförvaltningslagen bedöms inte behövas. Om de nya bestämmelser som Energimarknadsinspektionen nu föreslår införs i ellagen respektive därtill hörande författningar kommer de nya kraven att beaktas vid en bedömning om eventuell särskild förvaltning på samma sätt som nuvarande bestämmelser. Tvångsförvaltningsfrågan skulle t.ex. kunna aktualiseras vid mycket långvariga avbrott.

Kontrollansvar i relation till kund som är näringsidkare

Energimarknadsinspektionen föreslår att regeringen utreder möjligheten att införa ett kontrollansvar för nätföretagen avseende skadestånd på grund av avbrott i överföring även i relation till näringsidkare. De nuvarande särskilda bestämmelserna i ellagen om kontrollansvar avser endast konsumenter. Det torde många gånger vara svårt för näringsidkare att kräva skadestånd vid elavbrott eftersom dagens skadestandsregler vilar på en vårdslöshetsbedömning. Frågan bör hanteras särskilt eftersom den kräver omfattande utredning.

Underlättande åtgärder och övriga förslag

Fast installerad reservkraft

Energimarknadsinspektionen föreslår att nätföretag skall tillåtas ha fast installerad reservkraft ansluten till sina elnät. Det centrala i det här förslaget är att nätföretagen då kan installera reservkraft, som en snabb och kostnadseffektiv åtgärd för att uppfylla lagens krav om god elkvalitet. Det kan emellertid också handla om att nätföretaget kan åta sig att svara för förhöjd leveranskvalitet hos enskilda eller grupper av nätkunder som har behov av en högre leveranssäkerhet än vad nätföretaget kan erbjuda.

Höjd spänningsgräns för områdeskoncessioner

Energimarknadsinspektionen avser att godkänna höjd spänningsgräns för områdeskoncessioner om jordkabel kommer att användas. Inriktningen syftar till att förenkla tillståndsgivningen så att nätföretagen skall kunna agera snabbare för att bygga robustare elnät med jordkabel.

Privat-offentlig samverkan

För de nätkunder som anses samhällsviktiga vid svåra påfrestningar bör brister och åtgärder diskuteras och tas fram i samarbete mellan nätföretag och nätkunder. Energimyndigheten har i en skrivelse till regeringen den 4 april 2005 redovisat ett förslag till hur en privat-offentlig samverkan för elförsörjningens säkerhet och beredskap mot svåra påfrestningar kan genomföras.

Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 §

En juridisk person som bedriver nätverksamhet får inte bedriva produktion av eller handel med el.

Utan hinder av första stycket får produktion av el bedrivas tillsammans med nätverksamhet av samma juridiska person, om produktionen

1. uteslutande är avsedd att täcka nätförluster, eller

2. sker i *mobila* reservkraftaggregat som är avsedda för tillfälligt bruk vid elavbrott.

Utan hinder av första stycket får produktion av el bedrivas tillsammans med nätverksamhet av samma juridiska person, om produktionen

1. uteslutande är avsedd att täcka nätförluster, eller

2. sker i reservkraftaggregat som är avsedda för tillfälligt bruk vid elavbrott.

Skyldighet att överföra el

Skyldighet att överföra el och krav på överföringen

9 §

Den som har nätkoncession är skyldig att på skäligen villkor överföra el för annans räkning.

Överföringen av el skall vara av god kvalitet.

En nätkoncessionshavare är skyldig att avhjälpa brister hos överföringen i den utsträckning kostnaderna för att avhjälpa bristerna är rimliga i förhållande till de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna.

Oaktat vad som anges i tredje stycket är nätkoncessionsinnehavaren skyldig att upprätthålla en lägsta kvalitetsnivå innebärande att avbrott i överföring till kund inte får överstiga 24 timmar, om inte nätkoncessionsinnehavaren visar att avbrottet beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om god kvalitet på överföringen av el.

9 a §

Den som har nätkoncession skall göra systematiska risk- och sårbarhetsanalyser avseende elöverföringen. Analyserna skall omfatta de omständigheter som kan förorsaka avbrott i överföring av el samt konsekvenser av sådana avbrott.

Den som har nätkoncession skall införa ett system för klassificering av överföringskvaliteten i sin överföring. På grundval av klassificeringssystemet skall nätkoncessionshavaren definiera kvaliteten i varje elanvändares överföring.

Den som har nätkoncession skall årligen utarbeta en åtgärdsplan avseende de elanvändare vars överföringskvalitet enligt klassificeringssystemet inte motsvarar god kvalitet på överföringen. Åtgärdsplanen skall innehålla uppgifter om de åtgärder som skall vidtas och vid vilka tidpunkter åtgärdena skall vidtas för att förbättra överföringskvaliteten i ledningsnätet. Åtgärdsplanerna skall årligen inges till nätmyndigheten.

Den som har nätkoncession skall årligen underrätta de elanvändare som berörs av åtgärdsplaner om den klassificering av överföringskvalitet som elanvändarna tillhör samt det huvudsakliga innehållet i den åtgärdsplan som utarbetats för elanvändarna.

Den som har nätkoncession skall på nätmyndighetens begäran till nätmyndigheten ge in risk- och sårbarhetsanalyser, klassificeringssystem, åtgärdsplaner samt underrettelser till elanvändare.

Närmare föreskrifter om angivna skyldigheter meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten.

10 kap.**Skadestånd****Skadestånd och avbrottsersättning****Avbrottsersättning****4 a §**

Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i 4 a–4 d §§ är till nackdel för elanvändare är utan verkan mot denne.

Utgiven avbrottsersättning skall inte medföra avräkning på skadeståndsansättning.

4 b §

Om överföringen av el avbryts under en sammanhängande period om minst 12 timmar utan att det beror på elanvändarens försumelse och utan att det finns rätt att avbryta överföringen enligt 11 kap. 7 § första stycket, har elanvändaren rätt till avbrottsersättning från nätföretag.

Rätt till avbrottsersättning föreligger dock inte om den nätkoncessionshavare till vars ledningsnät avbrottet hänförs, visar att avbrottet beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Beror avbrottet på någon som nätföretaget har anlitat för att utföra underhåll, reparation eller liknande arbete, är nätföretaget fritt från ersättningsskyldighet endast om också den som han har anlitat skulle vara fri enligt första stycket.

4 c §

Avbrottsersättning enligt 4 b § skall, för sammanhängande avbrott om

minst 12 timmar och högst 24 timmar, uppgå till 12,5 procent av elanvändarens normala årliga nätkostnad, dock lägst 2 procent av ett prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring avrundat till närmast högre hundratal kronor. Om avbrottet överstiger 24 timmar skall ytterligare ersättning uppgå till 25 procent av elanvändarens normala årliga nätkostnad, dock lägst 2 procent av ett prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring avrundat till närmast högre hundratal kronor, för varje påbörjad avbrottsperiod om 24 timmar. En elanvändares avbrottsersättning per avbrott skall uppgå till högst tre års normala nätkostnader.

En period med avbruten överföring skall anses avslutad när överföringen åter har fungerat sammanhängande under minst två timmar.

4 d §

Avbrottsersättning enligt 4 b och 4 c §§ skall utan oskäligt dröjsmål utges av den nätkoncessionshavare till vilket den avbrottsdrabbade elanvändaren är ansluten, och skall under alla omständigheter vara reglerad senast inom sex månader från utgången av den månad i vilken avbrottet upphörde.

I den mån avbrottet i överföringen beror på omständighet hänförlig till överliggande ledningsnät, äger den betalningskyldige nätkoncessionhavaren rätt att i motsvarande mån kräva åter ersättning från den som innehar nätkoncession för det överliggande ledningsnätet.

Talan mot en elektrisk anläggnings ägare eller innehavare om skadestånd enligt 1 § första stycket eller 4 § skall väckas inom två år från det skadan inträffade.

Den som vill ha ersättning enligt 2 § skall väcka talan inom tre år från det han fick eller borde ha fått kännedom om att fordringen kunde göras gällande. Talan om ersättning måste dock väckas inom två år från det att den som påstås vara skadeståndsskyldig tillhandahöll elen.

Den som inte väcker talan i tid har inte rätt till ersättning enligt de angivna bestämmelserna.

8 §

Talan mot en elektrisk anläggnings ägare eller innehavare om skadestånd enligt 1 § första stycket eller 4 §, *eller nätkoncessionshavare om avbrottsersättning enligt 4 a–d §§* skall väckas inom två år från det skadan inträffade *respektive avbrottet i överföringen upphörde*.

Den som vill ha ersättning enligt 2 § skall väcka talan inom tre år från det han fick eller borde ha fått kännedom om att fordringen kunde göras gällande. Talan om ersättning måste dock väckas inom två år från det att den som påstås vara skadeståndsskyldig tillhandahöll elen.

Den som inte väcker talan i tid har inte rätt till ersättning enligt de angivna bestämmelserna.

9 §

Den som innehar nätkoncession skall årligen informera sina elanvändare om elanvändarnas rättigheter enligt ellagen avseende avbrottsersättning och skadestånd på grund av avbrott i överföring. Informationen skall lämnas skriftligt.

I samband med utgivande av avbrottsersättning eller skadestånd på grund av avbrott i överföring, skall nätkoncessionshavaren informera berörda elanvändare om möjlighet att begära omprövning av nätkoncessionshavarens beslut samt, i tillämplig omfattning, möjlighet att erhålla vägledning hos organ för konsumentvägledning samt att hänskjuta tvist till Allmänna reklamationsnämnden eller allmän domstol. Informationen skall lämnas skriftligt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011 beträffande ändringen i 3 kap. 9 §, och i övrigt den 1 januari 2006.

Energimarknadsinspektionens delrapport En leveranssäker elöverföring tillställdes följande 53 remissinstanser:

Svea hovrätt, Kammarrätten i Stockholm, Länsrätten i Södermanlands län, Försvarsmakten, Krisberedskapsmyndigheten, Ekonomistyrningsverket, Riksrevisionen, Statskontoret, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Kungliga tekniska högskolan, Uppsala universitet, Chalmers tekniska högskola, Konsumentverket, Naturvårdsverket, Boverket, Konkurrensverket, Glesbygdverket, Affärsverket svenska kraftnät, Elsäkerhetsverket, Sveriges kommuner och landsting, Svenskt Näringsliv, Företagarna, Lantbrukarnas Riksförbund, Svensk Energi, Svensk Fjärrvärme, Tjänstemännens Centralorganisation, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige, Näringslivets Regelnämnd, Föreningen Sveriges Energirådgivare, Företagarförbundet, Konsumenternas elrådgivningsbyrå, Oberoende elhandlare, Plast och kemiföretagen, SKGS, SEKO, Svensk Elbrukarförening, Svenska Elektriska Kommissionen, Sveriges Energiföreningars Riksorganisation, Sveriges Konsumenter i Samverkan, Sveriges Konsumentråd, Villaägarnas Riksförbund, Folkhälsovetenskapliga rådet Hela Sverige ska leva, Stockholms universitet, Verket för näringslivsutveckling (NUTEK).

Skrivelser har därutöver inkommit från följande:

Karlshamn Energi AB, Götene Elförening ekonomisk förening, Brittedals Elnät ekonomisk förening, Gagnefs Elverk AB, Härnösand Elnät AB, Envikens Elnät AB, Sydkraft Nät AB, Hedemora Energi AB, Dala Elnät AB, Habo Industriklubb, Sandhult-Sandareds Elektriska ekonomisk förening, Habo Kraft AB, Elverket Vallentuna AB, Fortum Distribution AB, Södra Hallands Kraftförening, Östra Kinds Elkraft ekonomisk förening, Oskarshamn Energi Nät AB, Alingsås Energi Nät AB, Jönköping Energi Nät AB, Kungälv Energi AB, Göteborg Energi Nät AB, Malungs Elnät AB, Mariestad-Töreboda Energi AB, Leksand-Rättvik Elnät AB, Södra Skogsägarna ekonomisk förening, AB Pite Energi, Bjärke Energi, Sjögerstads EDF ekonomisk förening, Affärsverken Karlskrona AB, Sölvesborgs Energi och Vatten AB, Ronneby Miljö & Teknik AB, Jukkasjärvi Sockens Belysningsförening, Olofströms Kraft AB, Hjo Energi AB, Trollhättan Energi AB, Mellersta Skånes Kraft ekonomisk förening, Kvänumbygdens Energi ekonomisk förening, Vattenfall Eldistribution AB, Värnamo Elnät AB, Ale Elförening ekonomisk förening, Lunds Energikoncernen AB, Jämtkraft Elnät AB, Växjö Energi Elnät AB, C4 Elnät AB, Sundsvall Energi Elnät AB, Vimmerby Energi AB, Linköping Kraftnät AB, Kommunförbundet Stockholms Län, Lantmäteriverket, Björklinge Energi ekonomisk förening, Allmänna Reklamationsnämnden, Skogsindustrierna, Jernkontoret, SveMin.

Härigenom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857)

dels att 3 kap. 1 a och 9 §§ samt 13 kap. 5 § skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas tretton nya paragrafer, 3 kap. 9 a–9 e §§ och 10 kap. 9–16 §§, samt närmast före 3 kap. 9 c § och 10 kap. 9 § nya rubriker, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 a §¹

En juridisk person som bedriver nätverksamhet får inte bedriva produktion av eller handel med el.

Utan hinder av första stycket får produktion av el bedrivas tillsammans med nätverksamhet av samma juridiska person, om produktionen

1. uteslutande är avsedd att täcka nätförluster, eller
2. sker i *mobila* reservkraftaggregat som är avsedda för tillfälligt bruk vid elavbrott.

9 §²

Den som har nätkoncession är skyldig att på skäliga villkor överföra el för annans räkning.

Överföringen av el skall vara av god kvalitet.

En nätkoncessionshavare är skyldig att avhjälpa brister hos överföringen i den utsträckning kostnaderna för att avhjälpa bristerna är rimliga i förhållande till de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna.

Regeringen *eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten*, får meddela *närmare* föreskrifter om god kvalitet på överföringen av el.

Regeringen *eller den myndighet som regeringen bestämmer* får meddela föreskrifter om

1. *vad som krävs av överföringen av el för att den skall vara av god kvalitet, och*
2. *de tekniska krav på ett elnät som behövs för att säkerställa en leveranssäker överföring av el.*

¹ Senaste lydelse 2005:404.

² Senaste lydelse 2002:121.

9 a §

Om inte strängare krav följer av 9 § andra och tredje styckena eller av föreskrifter som meddelats med stöd av 9 § fjärde stycket, skall en nätkoncessionshavare se till att avbrott i överföringen av el till en elanvändare aldrig överstiger tjugofyra timmar.

Första stycket gäller inte om koncessionshavaren visar att avbrottet beror på en omständighet utanför koncessionshavarens kontroll som koncessionshavaren inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följder koncessionshavaren inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

9 b §

Nätmyndigheten får i det enskilda fallet ge dispens från kravet i 9 a § i en del av ett koncessionsområde om

- 1. kravet är oskäligt betungande med hänsyn till koncessionshavarens ekonomiska situation, eller*
- 2. det finns synnerliga skäl.*

Dispens får ges i sammanlagt högst tre år.

Underlag och information om leveranssäkerheten

9 c §

Den som bedriver nätverksamhet med stöd av nätkoncession för linje med en spänning som understiger 220 kilovolt eller nätkoncession för område skall årligen upprätta

- 1. en risk- och sårbarhetsanalys avseende leveranssäkerheten i elnätet, och*
- 2. en åtgärdsplan som visar hur brister i leveranssäkerheten i det egna elnätet skall åtgärdas.*

Risk- och sårbarhetsanalysen och åtgärdsplanen skall ges in till den myndighet som regeringen bestämmer.

9 d §

Den som bedriver nätverksamhet med stöd av nätkoncession för linje med en spänning som understiger 220 kilovolt eller nätkoncession för område skall informera elanvändarna om leveranssäkerheten i elnätet och om rätten till avbrottsersättning och skadestånd enligt 10 och 11 kap.

9 e §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. innehållet i och offentliggörande av analyser och åtgärdsplaner enligt 9 c §,

2. information till elanvändarna enligt 9 d §, och

3. skyldighet att rapportera långvariga eller i övrigt omfattande elavbrott till den myndighet som regeringen bestämmer.

10 kap.

Avbrottsersättning

9 §

Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i 10–15 §§ är till nackdel för elanvändare är utan verkan mot dem.

Avbrottsersättning enligt 10–13 §§ skall avräknas från skadestånd som enligt andra bestämmelser i denna lag eller annan lag betalas på grund av samma elavbrott.

10 §

Om överföringen av el avbryts helt under en sammanhängande period

om minst tolv timmar har elanvändaren rätt till avbrottsersättning från den som har koncession för det elnät till vilket elanvändaren är ansluten.

Elanvändaren har inte rätt till avbrottsersättning om

1. avbrottet beror på elanvändarens försummelse,

2. överföringen av el avbryts för att vidta åtgärder som är motiverade av elsäkerhetsskäl eller för att upprätthålla en god drift- och leveranssäkerhet och avbrottet inte pågår längre än åtgärden kräver,

3. avbrottet är hänförligt till ett fel i en koncessionshavares ledningsnät och felet beror på en omständighet utanför den koncessionshavarens kontroll som koncessionshavaren inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följder koncessionshavaren inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit, eller

4. avbrottet är hänförligt till ett fel i ett ledningsnät vars ledningar har en spänning om 220 kilovolt eller mer.

11 §

En period med avbruten överföring av el (avbrottsperiod) skall anses avslutad när överföringen åter har fungerat sammanhängande i minst två timmar.

12 §

Avbrottsersättning enligt 10 § skall för en avbrottsperiod om minst tolv timmar och högst tjugofyra timmar betalas med 12,5 procent av elanvändarens normala årliga nätkostnad, dock lägst 2 procent av prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring avrundat till närmast högre hundratal kronor.

Om avbrottsperioden är längre än tjugofyra timmar skall för varje därefter påbörjad tjugofyrtimmarsperiod ytterligare ersättning betalas med 25 procent av elanvändarens normala årliga nätkostnad, dock lägst 2 procent av prisbasbeloppet avrundat till närmast högre hundratal kronor.

Avbrottsersättningen skall för en avbrottsperiod uppgå till högst 300 procent av elanvändarens normala årliga nätkostnad.

13 §

Om skyldigheten att betala avbrottsersättning är oskäligt betungande med hänsyn till den ersättningsskyldiges ekonomiska förhållanden eller andra särskilda omständigheter, får ersättningen jämkas efter vad som är skäligt.

14 §

Den som är ersättningsskyldig enligt 10 § skall betala avbrottsersättningen till elanvändaren utan oskäligt dröjsmål och aldrig senare än sex månader från utgången av den månad då den ersättningsskyldige fick eller borde ha fått kännedom om avbrottet.

15 §

Om elanvändaren trots bestämmelsen i 14 § inte har fått avbrottsersättning och inte har gjort anspråk på ersättning från den ersättningsskyldige inom två år från det att avbrottet upphörde, går rätten till ersättning förlorad.

16 §

Den som är ersättningsskyldig enligt 10 § har, i den mån avbrottet är hänförligt till ett fel i en annan koncessionshavares ledningsnät, rätt att från den koncessions-

havaren få ersättning för det som enligt 10–13 §§ har betalats till elanvändaren.

13 kap.

5 §³

Beslut av nätmyndigheten enligt 2 kap. 18–20 §§, 3 kap. 3, 6–8, 11, 14 och 15 §§, 4 kap. 6, 7 och 10 §§, 8 kap. 4 a § samt 12 kap. 8 och 11 §§, beslut av en tillsynsmyndighet enligt 12 kap. 2–4 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning till den som enligt 8 kap. 2 § beordrats öka eller minska produktionen av el får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Beslut av nätmyndigheten enligt 2 kap. 18–20 §§, 3 kap. 3, 6–8, 9 b, 11, 14 och 15 §§, 4 kap. 6, 7 och 10 §§, 8 kap. 4 a § samt 12 kap. 8 och 11 §§, beslut av en tillsynsmyndighet enligt 12 kap. 2–4 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning till den som enligt 8 kap. 2 § beordrats öka eller minska produktionen av el får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen får meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011 i fråga om 3 kap. 9 a § och i övrigt den 1 januari 2006.

³ Senaste lydelse 2005:404

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2005-09-30

Närvarande: f.d. regeringsrådet Bengt-Åke Nilsson, regeringsrådet Stefan Ersson och justitierådet Lars Dahllöf

Leveranssäkra elnät

Enligt en lagrådsremiss den 8 september 2005 (Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Anders Lillienau.

Förslaget föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Det remitterade förslaget syftar till att öka leveranssäkerheten i elöverföringen. Detta skall uppnås dels genom ett lagstadgat funktionskrav, som innebär att oplanerade avbrott i elöverföringen i princip inte får överstiga 24 timmar, dels genom en i lag reglerad rätt för alla elanvändare som drabbats av ett oplanerat elavbrott längre än tolv timmar att av den som har koncession för elnätet få en avbrottsersättning. Denna ersättning bestäms schablonmässigt, med utgångspunkt i avbrottets varaktighet och elanvändarens årliga nätavgift.

Lagrådet behandlar inledningsvis några allmänna frågor rörande tillämpningen av det föreslagna systemet för avbrottsersättning åt elanvändarna. Som framhålls i förslaget innebär detta ett nytt sätt att legalt reglera ersättningsfrågor mellan avtalsparter. Förhållandet till skadestånd enligt 10 eller 11 kap. ellagen eller enligt allmänna skadestandsregler är bestämt så att den avbrottsersättning som en elanvändare har fått skall avräknas från ett eventuellt skadestånd.

Enligt förslaget skall nätkoncessionshavaren i vissa fall vara fri från skyldighet att betala avbrottsersättning. Så är fallet när avbrottet beror på elanvändarens försummelse eller när avbrottet sker av elsäkerhetsskäl eller för att upprätthålla en god drifts- och leveranssäkerhet. Detsamma gäller då avbrottet är att hänföra till ett fel i stamnätet även om, som det sägs i remissen (s. 38), olägenheten för den som drabbas av ett elavbrott är densamma, oavsett i vilken nätdel som felet uppstått. Elanvändaren har inte heller rätt till avbrottsersättning när avbrottet beror av en sådan oförutsedd händelse att avbrottet inte omfattas av nätkoncessionshavarens s.k. kontrollansvar. Vidare får avbrottsersättningen jämkas efter vad som är skäligt om skyldigheten att betala ersättning skulle vara oskäligt betungande med hänsyn till den ersättningskyldiges ekonomiska förhållanden eller andra särskilda omständigheter, en jämningsgrund som delvis överensstämmer med den i 11 kap. 11 § andra stycket ellagen.

En central fråga när det gäller ersättningssystemets funktion är enligt Lagrådets mening om nätkoncessionshavaren i ett första skede på egen hand skall göra bedömningen om det föreligger grund för hel befrielse

eller jämkning i fråga om ersättningen. Eller, med andra ord, kan han ensidigt bestämma, på angiven grund, att inte betala ut ersättning eller att jämka den ersättning som skall betalas ut inom i lagen angiven tid? Denna och andra frågor om hur ersättningssystemet är tänkt att praktiskt fungera i fall då det kan vara fråga om befrielse från skyldighet att betala avbrottsersättning eller att jämka sådan ersättning har, enligt Lagrådets mening, inte med tillräcklig tydlighet klargjorts i det remitterade förslaget. Dessa frågor, som också har principiella aspekter, måste alltså ytterligare belysas och klargöras.

Avsikten är att bestämmelserna i 10 kap. 10 § om grunder för befrielse från skyldighet att betala avbrottsersättning skall gälla både det lokala nätet och överliggande nät (s. 31 och 52), även om, som också framgår av nämnda paragraf, det alltid är den lokale nätkoncessionshavaren som är skyldig att betala ersättningen till elanvändaren. Att avsikten är den angivna skulle, enligt Lagrådets mening, komma till tydligare uttryck om bestämmelserna om rätt till ersättning och begränsningar i den rätten samlades i en paragraf medan bestämmelserna om vem som är skyldig att betala ersättningen fördes till en särskild paragraf.

Enligt 10 kap. 13 § kan avbrottsersättningen jämkas efter vad som är skäligt, om det skulle vara oskäligt betungande att betala full ersättning med hänsyn till den ersättningsskyldiges ekonomiska förhållanden eller andra särskilda omständigheter. Dessa bestämmelser gäller endast den lokale nätkoncessionshavaren. Någon jämkning skall alltså inte kunna ske om koncessionshavaren i ett överliggande nät, där felet inträffat, skulle vara i en sådan ekonomisk situation som enligt den nämnda bestämmelsen utgör grund för jämkning. I ett sådant läge kan det finnas risk för att den lokale nätkoncessionshavaren inte regressvis kan få ut den fulla avbrottsersättning som han varit skyldig att betala till elanvändarna, och detta trots att felet inträffat i en annan koncessionshavares nät. Det har inte närmare motiverats varför den ekonomiska risken i en sådan situation läggs på den lokale nätkoncessionshavaren. Mera konsekvent synes det vara att låta bestämmelserna om befrielse från eller jämkning av avbrottsersättning gälla oavsett på vilken nivå i näten som avbrottet inträffat. Det kan visserligen vara svårt för den i första hand ersättningsskyldige, den lokale nätkoncessionshavaren, att utreda sådana omständigheter som kan påverka ersättningens storlek när det är fråga om ett fel i överliggande nät. Å andra sidan torde man, med tanke på den inverkan utredningen kan ha i fråga om regressansspråkens omfattning, kunna räkna med medverkan från den överliggande nätkoncessionshavaren.

Jämkning av avbrottsersättning kan som nämnts ske av hänsyn till den ersättningsskyldiges ekonomiska förhållanden eller andra särskilda omständigheter. Eftersom det här är fråga om ett ersättningssystem som utgår från schablonmässiga beräkningar och innefattar masshantering är det angeläget att jämkningsgrunderna såvitt möjligt är klart angivna. Mot denna bakgrund bör i synnerhet jämkningsgrunden ”andra särskilda omständigheter” ytterligare belysas i kommentaren.

3 kap. 1 a §

Enligt 3 kap. 1 a § får en juridisk person som bedriver nätverksamhet inte också producera eller handla med el. Bakom bestämmelsen ligger att nätverksamhet bedrivs närmast som monopol, under det att produktion av och handel med el sker i konkurrens mellan olika företag. I paragrafens andra stycke finns två undantag från denna huvudregel. De innebär att produktion av el får bedrivas tillsammans med nätverksamhet av samma juridiska person, om produktionen uteslutande är avsedd för att täcka nätförluster eller produktionen sker i *mobila* reservkraftaggregat, som är avsedda för tillfälligt bruk vid elavbrott.

I remissen föreslås att möjligheten för ett nätföretag att producera el vid ett elavbrott utvidgas till att avse också produktion i fasta reservkraftaggregat.

Enligt Lagrådets mening kan det vara förenat med svårigheter att klart definiera vad som skiljer ett reservkraftaggregat, om det inte är mobilt, från ett annat kraftaggregat, t.ex. att ange vad som skiljer dem åt i tekniskt hänseende. För att undvika sådana gränsdragningsproblem kan övervägas om rätten för ett nätföretag att producera el vid ett elavbrott i stället för att vara beroende av typen av aggregat skulle kunna knytas till att produktionen får ske tillfälligt i syfte att ersätta utebliven el vid ett elavbrott, dvs. oavsett om produktionen sker i ett reservkraftaggregat eller ej.

Lagrådet föreslår mot bakgrund av det anförda att 3 kap. 1 a § andra stycket ges följande lydelse:

Utan hinder av första stycket får produktion av el bedrivas tillsammans med nätverksamhet av samma juridiska person, om produktionen

1. uteslutande är avsedd för att täcka nätförluster, eller
2. sker tillfälligt i syfte att ersätta utebliven el vid elavbrott.

3 kap. 9 §

I 3 kap. 9 § fjärde stycket finns ett bemyndigande för regeringen eller om regeringen så bestämmer nätmyndigheten, att meddela närmare föreskrifter om god kvalitet på överföringen av el.

I förslaget görs det tillägget att bemyndigandet också får avse föreskrifter om de tekniska krav på ett elnät som behövs för att garantera en leveranssäker överföring av el.

Enligt Lagrådets bedömning torde meddelande av föreskrifter om tekniska krav på ett elnät för leveranssäker elöverföring rymmas inom det nu gällande bemyndigandet att meddela närmare föreskrifter om god kvalitet på överföringen av el. Ett klagorande om att det förhåller på detta sätt är dock inte opåkallat. Lagrådet föreslår därför att 3 kap. 9 § fjärde stycket ges följande lydelse:

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilka krav som skall vara uppfyllda för att överföringen av el skall vara av god kvalitet.

10 kap. 11 §

Enligt vad som föreslås i 10 kap. 11 § i remissen skall en period med avbruten överföring av el (avbrottsperiod) anses avslutad när överföringen åter har fungerat sammanhängande i minst två timmar.

Av författningskommentaren (s. 52) framgår att de två timmar då överföringen åter har fungerat inte skall räknas in i avbrottsperioden. Det motsatta gäller om elen efter ett avbrott åter har fungerat kortare tid än två timmar. Enligt Lagrådets mening bör detta förhållande komma till direkt uttryck i lagtexten. Lagrådet föreslår därför att 10 kap. 11 § ges följande lydelse:

En period med avbruten överföring av el (avbrottsperiod) skall anses avslutad vid den tidpunkt när avbrottet har upphört, om överföringen därefter har fungerat oavbrutet under de närmast följande två timmarna.

Det framgår däremot inte av författningskommentaren hur man skall se på den situationen att ett inledande elavbrott på t.ex. tio timmar följs av eltillförsel under exempelvis en timma, varpå följer ett avbrott i elöverföringen på t.ex. åtta timmar.

Det beskrivna fallet väcker enligt Lagrådet åtminstone två frågor.

En fråga är om det med hänsyn till ordalydelsen i 10 kap. 10 § går att dra den slutsatsen att även flera kortare elavbrott, med perioder av fungerande elöverföring kortare än två timmar däremellan, kan ligga till grund för avbrottsersättning, under förutsättning att avbrotten tillsammans uppgår till minst tolv timmar. Av 10 kap. 11 § kan man möjligen utläsa att avbrottsersättning skall kunna bli aktuell i ett sådant fall, eftersom elöverföringen, efter det inledande avbrottet, har fungerat i mindre än två timmar, varpå har följt ett nytt avbrott, som innebär att elanvändaren i det beskrivna fallet varit utan el i sammanlagt 18 timmar.

En annan fråga är om den mellanliggande timmen med fungerande elöverföring skall räknas med som ersättningsgrundande.

Enligt Lagrådet bör situationer liknande den beskrivna övervägas under det fortsatta beredningsarbetet och vägledande exempel redovisas i författningskommentaren och erforderliga kompletteringar göras i lagtexten.

10 kap. 12 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om hur avbrottsersättningen skall beräknas. Enligt den föreslagna lydelsen skall ersättning för en avbrottsperiod om minst tolv timmar och högst tjugofyra timmar betalas med 12,5 procent av elanvändarens *normala* årliga nätkostnad, dock lägst 2 procent av prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, avrundat till närmast högre hundratal kronor. Om avbrottsperioden är längre än tjugofyra timmar skall för varje därefter påbörjad tjugofyrtimmarsperiod ytterligare ersättning betalas med 25 procent av elanvändarens *normala* årliga nätkostnad, dock lägst 2 procent av prisbasbeloppet avrundat till närmast högre hundratal kronor. Ersättningen för en avbrottsperiod skall uppgå till högst 300 procent av elanvändarens *normala* årliga nätkostnad.

Den föreslagna ordningen, enligt vilken avbrottsersättningen skall betalas utan oskäligt dröjsmål (jfr 14 §), synes förutsätta att den ersättnings-skyldige kan beräkna ersättningen på ett enkelt sätt och utan att i det enskilda fallet behöva göra någon närmare utredning. Den föreslagna metoden för beräkning av ersättning motsvarar knappast ett sådant krav på enkelhet. Lagrådet förordar därför att det i den fortsatta beredningen övervägs om ersättningen, i stället för att beräknas på elanvändarens *normala* årliga nätkostnad, kan beräknas på elanvändarens *beräknade* årliga nätkostnad, dvs. den beräknade årliga kostnad som ligger till grund för nätanvändarens preliminära nätavgift när avbrottet inträffar.

10 kap. 14 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om när avbrottsersättningen skall betalas. Vad gäller elanvändarens rätt till ränta vid försenad betalning sägs i kommentaren endast att bestämmelsen kommer att styra hur dröjsmålsräntan skall beräknas. Avsikten torde vara att räntelagens (1975:635) bestämmelser skall tillämpas. Huruvida 3 eller 4 § nämnda lag är tillämplig, dvs. om förfallodagen skall anses bestämd i förväg eller inte, torde, som förslaget nu är utformat, vara en fråga som det ytterst ankommer på rättstillämpningen att besvara.

Det hade naturligtvis varit önskvärt att redan nu närmare klargöra vad som skall gälla i fråga om elanvändarens rätt till ränta på avbrottsersättning.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

I lagrådsremissen föreslås att bestämmelserna om det s.k. funktionskravet – som innebär att ett nätföretag skall se till att avbrott i överföringen av el till en elanvändare i princip aldrig överstiger tjugofyra timmar – skall träda ikraft den 1 januari 2011. Samtidigt föreslås att bestämmelserna om skyldighet för ett nätföretag att betala s.k. avbrottsersättning till elanvändarna efter tolv timmars elavbrott skall träda ikraft den 1 januari 2006. Även bestämmelserna om avbrottsersättning avses ha i huvudsak preventiv funktion, dvs. att de skall främja en höjning av kvaliteten i näten och därigenom öka leveranssäkerheten.

I likhet med vad som sägs i lagrådsremissen (s. 24 och 47) och som även har framhållits av flera remissinstanser gör Lagrådet den bedömningen att det nya funktionskravet att ett elavbrott i princip inte får överstiga tjugofyra timmar i många fall kommer att medföra ökade investeringsbehov hos nätföretagen och att de därför behöver tid för att genomföra nödvändiga investeringar i sina anläggningar och för att anpassa sin organisation för drift, underhåll och reparation. Ett sådant utrymme behövs naturligtvis i än högre grad om nätföretagen skall få en rimlig möjlighet att anpassa anläggningar och organisation för att motverka elavbrott, som uppgår till tolv timmar. Tiden mellan ett riksdagsbeslut under senhösten år 2005 och det avsedda ikraftträdandet vid årsskiftet 2005/2006 framstår som alltför knapp för att det beskrivna syftet med lagstiftningen att skapa starka drivkrafter för leveranssäkra elnät skall kunna uppnås åtminstone på kortare sikt. Till detta kommer att det kan ifrågasättas om den föreslagna ikraftträdandetidpunkten i praktiken

ens ger utrymme för företagen att överväga eventuella försäkringslösningar och vid behov vidta åtgärder i detta avseende.

Prop. 2005/06:27
Bilaga 5

När det gäller frågan om övergångsbestämmelser kan Lagrådet konstatera att den situationen att ett elavbrott inträffar före ikraftträdandet och sedan fortsätter därefter inte behandlas i lagrådsremissen.

Vad som ska gälla i den beskrivna situationen bör klargöras och kan lösas genom en övergångsbestämmelse av exempelvis följande lydelse:

Bestämmelserna i 10 kap. om avbrottsersättning gäller inte för den period av ett elavbrott som har inträffat före denna lags ikraftträdande. Däremot skall bestämmelserna tillämpas på ett sådant elavbrott för den period av avbrottet som ligger efter ikraftträdandet, om avbrottet härefter varat i minst tolv timmar.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 6 oktober 2005

Närvarande: Statsministern Persson, statsråden Freivalds, Sahlin, Östros, Messing, Y. Johansson, Bodström, Karlsson, Nykvist, Nuder, M. Johansson, Björklund, Holmberg, Jämtin, Österberg, Orback, Baylan.

Föredragande: Sahlin

Regeringen beslutar proposition Leveranssäkra elnät.

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
---------------------------	---	--

Lag om ändring i ellagen	3 kap. 9 § 3 kap. 9 c § 3 kap. 9 e § 8 kap. 12 §
--------------------------	---